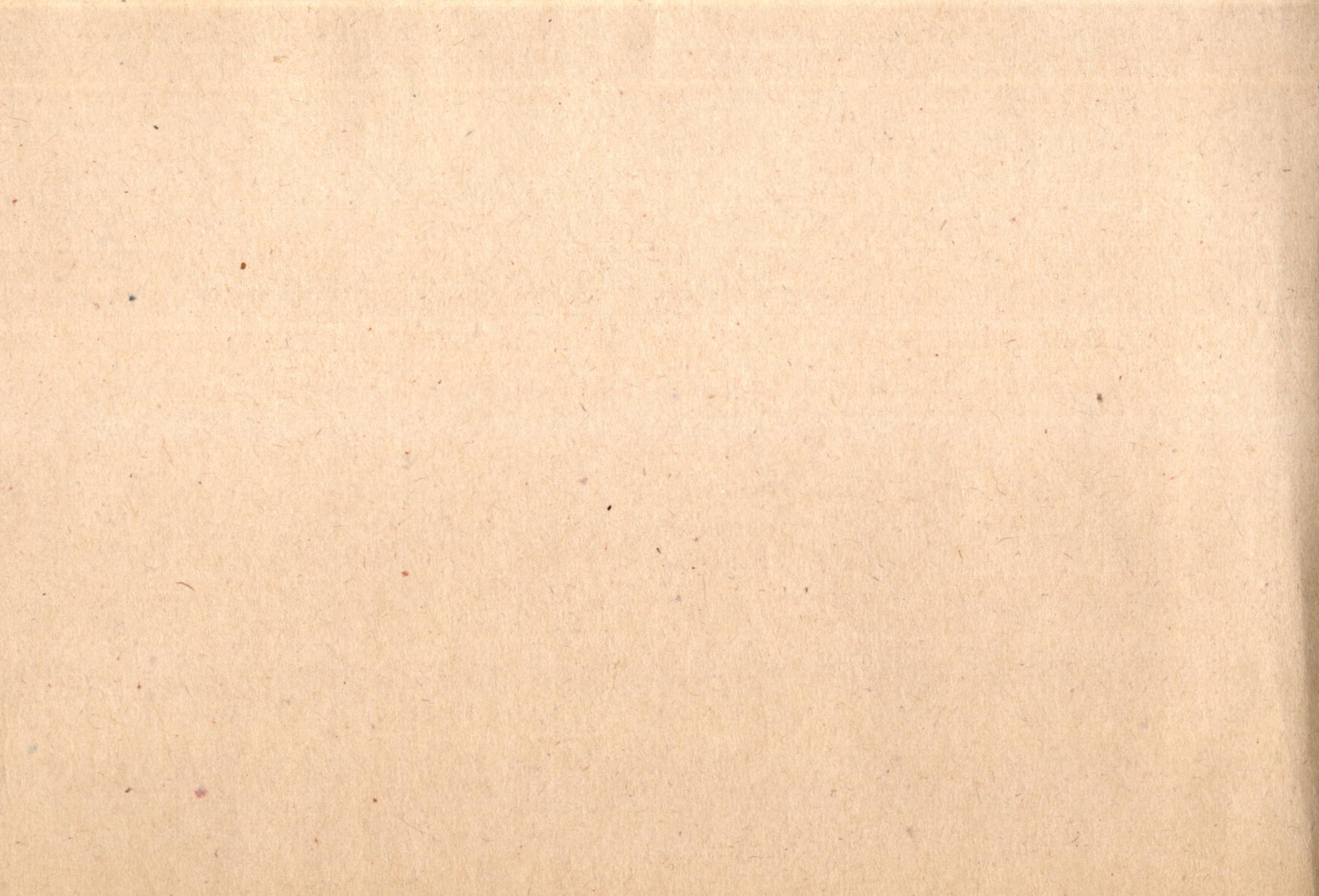
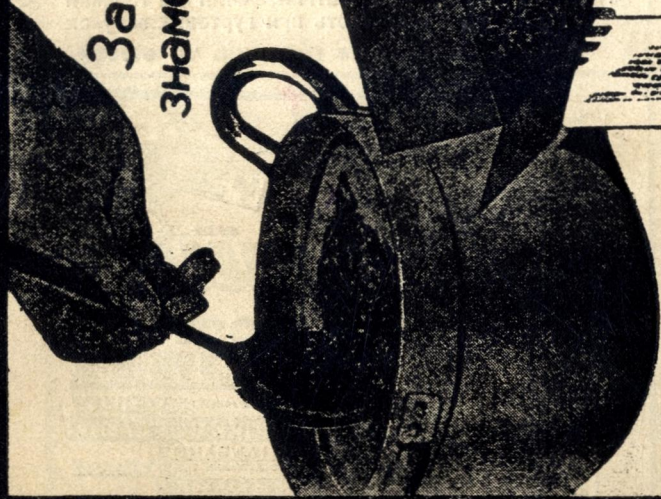

Часовий

За 5 хвилин
знаменита кава

Енрі́льо –

кава для Твого́го здоро́в'я!

www

8.700

ДАЙМОН

200 м. засяг
світла змінний
сніп світла

Штабові лампочки

А. ТЕРПИЛЯК

РОЗСАДНИКИ ОВОЧЕВИХ ДЕРЕВЕЦЬ
ТА НАСІННЕ ГОСПОДАРСТВО
В ЗАЛУКВІ

пошта й залізнична стація ГАЛИЧ
телефон Галич № 1, телеграми — Терпиляк-Галич,
П. К. О. № 500.855.

ПОРУЧАВ: овочеві щепи, куші та дички, рожі вимотри-
валі квіти, насіння городовини, пашних рослин
і квітів, садівничо-городниче приладдя і т. п.
Повітові Союзи, Кооперативи, Філії та Кружки „Сільського
Господаря“ одержують при гуртових закупках — опуст.

Жадайте дінників та оферт.

ПОРОШКИ
Мігрено-Нервосін

Когутик

ЗАСТОСУВАННЯ:
ГРИПА, ПРОСТУДА
БОЛІ ГОЛОВИ, ЗУБІВ і т. п.

ДОМАГАЮЧИСЬ ОРИГІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ з марк. **„КОГУТИКОМ“**
ДИВІТЬСЯ ЯКІ ПОРОШКИ ВАМ ДАЮТЬ
ВО ВЖЕ Є НАСЛІДУВАННЯ
ВІДГІГНАЛЬНІ ПОРОШКИ „МІГРЕНО-НЕРВОСІН“ з „КОГУТИКОМ“
Є ТІЛЬКИ ОДНІ
ІЗДАЖКАМ з МАЛПІКОМ КОГУТИКА
ПОРОШКИ „МІГРЕНО-НЕРВОСІН“ Є ТЕЖ В ТАБЛЕТКАХ

06 10

СЕКРЕТНО

max

ЗОЛОТА КНИГА

УКРАЇНСЬКОГО ГУМОРУ

8700

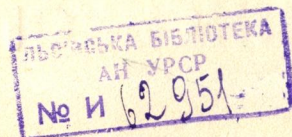
(Перлини українського гумору і сатири від часів відродження українського письменства)

(134)

АЛЬМАНАХ КОМАРЯ ЗА 1938 Р.

ВИДАННЯ І. ТИКТОРА

(c) Y.: 1917"-7
SP(2-Yu)5-64я43

Друн. Медичний—Тиктор, Львів, Бляхарська 9. Тел. 234-76.

П Е К Л О

(Уривок з „Енеїди”).

Тепер Еней убрався в пекло,
Прийшов зовсім на інший світ,
Там все поблідло і поблекло,
Нема ні місяця, ані зізд...
Там тільки тумани великі,
Там чутно жалібнії крики.
Там мука грішним не мала.
Еней з Сивиллею гляділи,
Якії муки тут терпіли,
Якая кара всім була...

Смола там в пеклі клекотіла
І грілася все в казанах,
Живиця, сірка, нефть кипіла, —
Палав огонь — великий, страх!
В смолі цій грішники сиділи
І на огні пеклись, горіли,
Хто як за віщо заслужив...
Пером не можна написати,
Не можна і в казках сказати,
Яких було багатько див.

Панів за те там мордували,
І жарили зо всіх боків,
Що людям льготи не давали,
І ставили їх за скотів;

За те вони дрова возили,
В болотах очерет косили,
Носили в пекло на підпал.
Чорти за ними приглядали,
Залізним прутям підганяли,
Коли який з них приставав...

Багатим та скупим зливали
Розтопленеє срібло в рот.
А брехунів там заставляли
Лизать гарячих сковород;
Які ж із роду не женились

Та по чужих кутках жилились,
Такі повішені на крюк,
Зачеплені за теє тіло,
На світі що грішило сміло,
І не боялося цих мук.

Всім старшинам тут без розбору,
Панам, підпанкам і слугам,
Давали в пеклі добру хльору,
Всім по заслuzі, як котам.
Тут всякії були цехмістри,
Судді, підсудки, писарі,
Які по правді не судили
Та тільки грошки лупили
І одбирали хабарі.

І всі розумні філософи,
Що в світі вчились мудрувати;
Ченці, попи і крутопопи,
Мирян щоб знали научать,
Щоб не ганялись за гривнями,
Щоб не возились з попадями
Та знали церкву щоб одну;
Ксьондзи, до баб, щоб не іржали,
А мудрі, зізд, щоб не анімали —
Були в огні на самім дну.
Жінок своїх, що не держали

В руках, а волю їм давали,
По весіллях їх одпускали,
Щоб часто в придинках були
І до півночі там гуляли,
І в гречку деколи скакали —
Такі сиділи всі в шапках
І з превеликими рогами,
З зажмуреними всі очами,
В кипячих сіркой казанах.

Батьки, які синів не вчили,
А гладили по головах,
І тільки знай, що їх хвалили —
Кипіли в нафті в казанах;
Що через їх синки в ледащо
Пустилися, пішли в ні-на-що,
А послі чубили батьків
І всею силою бажали,
Батьки, щоб швидко умирили,
Щоб їм прийнятись до замків.

І ті були там лигоминці,
Піддурювали що дівок,
Що в вікна драчись по драбинці
Під темний, тихий вечерок;
Що будуть сватать їх, брехали,
Підманювали, улещали,
Поки добрались до кінця;
Поки дівки од перелосу

До самого товстіли носу,
Що сором послі до вінця.

Були там купчики проворні,
Що їздили по ярмарках
І на аршинець на підборний
Поганий продавали крам.
Тут всякїї були пронози,
Перекупки і шмаровози,
Купці, міняйли, шмакарі;
І ті, що фиґи-миґи возять,
Що в баклагах „гарячий” носять, —
Там всі пеклись крамарі...

Там всі невірні і християни,
Були пани і мужики,
Була тут шляхта і міщани,
І молоді, і старики;
Були багаті, і убогі,
Прямі були, і кривоногі,
Були видющі, і сліпі,
Були і штатські, і воєнні
Були і панські, і казенні
Були миряни і попи.

Гай, гай!... та ніде правди діти,
Брехня ж наробить лиха більш:
Сиділи там скучні піїти,
Писарчуки поганих вірш,
Великі терпіли муки:

Їм зв'язані були і руки,
Мов у татар терпіли плін.
От-так і наш брат попадеться,
Що пише, не остережеться...
Який же втерпить його хрін?...

Дівки, баби і молодиці
Кляли себе і весь свій рід,
Кляли всі жарти, вечорниці,
Кляли і жизнь і цілий світ...
За те їм так там завдавали,
Що через міру мудрували
І верховодили над всім;
Хоть чоловік і не онеґ,
Так треба угодити їй.

Були там чесні пустоминки,
Що знали весь святий закон,
Молились без остановки,
І били сот по п'ять поклон,
Як в церкві між людьми стояли
І головами все хитали;
Як же були на самоті,
То молитовники ховали,
Казились, бігали, скакали
І гірше дещо в темноті,

Були і тії там панянки,
Що наряджались на показ;
Мандрвохи, хльорки і діптянки,

Що продають себе на час.
Ці в сірці і в смолі кипіли,
За те, що жирно дуже їли
І що їх не настрашив піст,
І скалили біленькі зуби,
І дуже волочили хвіст.

Пеклись тут гарні молодичі,
Аж жаль було на них глядіть —
Чорняві, повні, милолиці,
І ці тут мусіли кипіть,
Що заміж за старих ходили
І мишаком їх поморили,
Щоб послі гарно погулять
І з парубками поводитись,
На світі весело нажитись
І не голодним умирать.

Якісь мучились там птахи
З куделями на головах.
Це чесніі, не політаки,
Були тендітні при людях,
А без людей — не можна знати,
Себе чим мали забавляти,
Про те лиш знали до дверей.
Ім тяжко в пеклі докоряли,
Смоли на щоки наліплювали,
Щоб не дурили так пюдей.

Бо щоки терли манією,

А блейвасом і ніс, і лоб,
Щоб краскою, хоть не своєю,
Причарувать к собі кого б;
Із ріпи підставляли зуби,
Ялозали все смальцем чуби,
Щоб підвести на гріх людей;
Піндючити якісь бочки,
Мостити в пазусі платочки,
В котрих не було грудей.

За цими по ряду шкварчали
В розпалених сковородах
Старі баби, що все ворчали,
Базікали о всіх ділах;
Все тільки старину хвалили,
А молодих товкли та били.
Не думали ж, які були,
Іще як сами діували
Та з хлопцями як герцювали,
Та й по дитинці привели.

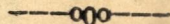
Відьом же тут колесували
І всіх шептух і ворожок,
Там жили з їх чорти мотали
І без ветушки на клубок:
На припічках, щоб не орали,
У комини, щоб не літали,
Не їздили б на упирах;
І щоб дощу не продавали,
Вночі людей щоб не лякали,

Не ворожили б на бобах.

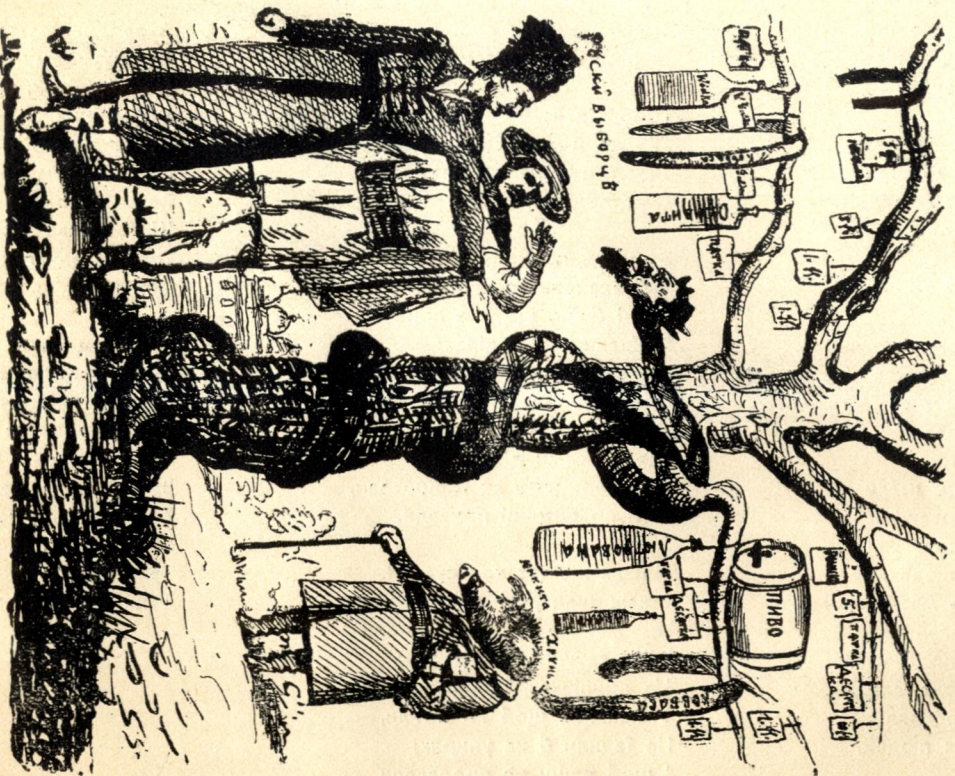
А зводницям таке робили,
Що цур йому вже і казати,
На гріх дівок, що підводили
І цим учились промишляти;
Жінок од чоловіків крали
І волоцюгам помагали,
Рогами людський лоб плітати;
Щоб не своїм не торгували,
Того на одкуп не давали,
Що треба про запас держати.

Еней там бачив щось не мало
Киплячих мучениць в смолі...
Як з кабанів топилось сало,
Так шкварчили ці в огні:
Були і світські, і черниці,
Були дівки і молодичі,
Були і пані, й панночки;
Були в ситках, були в охвотах,
Були в дулетах і в капотах,
Були всі грішні жіночки..

І. Котляревський.

НЕ В РАЮ.

Чорт: Покушайте з цього дерева, а будете знати, кого вибирати!
 Виборець: Не будем ми з того дерева їсти; ми виборці руські, нехай їсть та подавиться Микита Хрунь.

(„Зеркало” ч. 10., р. 1883).

„Пророчества“

(Уривок з журналу „Фірман“ ч. 1., р. 1863).

....І созіждеться на Русі келія велія, яже наре-
чється „Народний Дом“. І будуть в ней разніі skle-
пи, склади, будуть заложенія словестнія, найпаче же
Матиця, казино і училища. І до Матици посходяться
людіє без вкуса літературного, до Бесіди посхо-
дяться людіє говірливіі, старці на граніє в карти,
а до училищ сойдеться молодеж скочная, яже роз-
валить „Нароний Дом“, даже до основанія столь,
что і кирпич на кирпичу не постоїть. І будуть схо-
дитися іностранци і будуть глядіти на онія розва-
лини і сплачуть вельми та возрекнуть: Осядемо на
сих грузях, яко се наше єсть. І будеть плач велий
на Русі і рекуть нашіє: Се ми воздвихом келію, а чу-
жії прийоша і нас пароботали суть! Сему ся собити
в седмерици літ!..”

*) Це „пророчество“ появилось а сат-гум. газетці „Фір-
ман“, яку видавали львівські богослови в р. 1863. Містимо тут
уривок пророцтва про Народний Дім, характеристичне тим,
що невідомий їх автор у своїй ясновидючости предбачив до
подробиць долю Народнього Дому у Львові. Пророцтва зло-
жені на нібито церковній мові.

Козак Голота

Ой полем, полем килиїмським,
та шляхом битим ординським,
ой там гуляв козак Голота.

Правда, на козакові шати дорогіі,
три семиряді лихіі:
одна недобра, друга незгожа,
а третя й на хлів не гожа.

А ще правда, на козакові постолі вязові,
а снучі китайчані —
щирі жіноцькі рядняні;
волоки шовкові —
удвоє, жіноцькі щирі валові.

Правда, на козакові шапка бирка,
зверха дірка,
травкою підшита,
вітром підбита,
куди віє, туди й провіває,
козака молодого прохолоджає.

(Народня дума).

—ооо—

ЯРМАРКОВІ СЦЕНИ.

Швець: Що хочете за ту шкандибу?

Селянин: 20 римських.

Швець: Де тут 20 римських на ній? Таж дивіться! (пише крейдою на ній.) Тут буде пара хлопських чобіт, тут пара бабських, а тут підшиття, тай по всьому. Деж тут 20 римських? А ще клопіт та ви-права.

Селянин: Та бо я шкіру не продаю, лише кобилу.

Швець: Та бо за готову шкіру з неї я би доржче заплатив.

Сусід А.: Як ви, сусіде, можете таку суму казати за ту кандибу, коли вона сліпа?

Сусід Б.: Нівроку їй! Хотяй сліпа, але нема ліпшої до роботи. Нащо кандибі очей? Чи вона буде газети читати?

Сват А. (заглядає кандибі в зуби): Ой, вона має багато літ, свате.

Сват Б.: Стільки — скільки зим, свате.

Сват А.: Та вона ще нічого, свате, але стара!

Сват Б.: Що ж з того, свате, що стара? Та то не дівка, віддаватися не буде, свати до неї не придуть...

Хтось з боку: Та ось сват до неї прийшов...

(„Страхопуд” 1864).

НА ВУЛИЦІ

— Душа християнська, дайте бідному чоловікови на хліб.

— А не на горівку?

— О, ні, на горівку я вже на-з бирав.

(„Страхопуд” 1900)

—0—

БЕЗГОЛОВЯ РУСЬКОГО КЛЮБУ У ВІДНІ.

(„Зеркало” ч. 15., 1883).

П і д б р е х а ч

Дуже не добре діло брехати! Брехнею, кажуть люди, світ пройде, та назад не вернешся. Брехун собі ворог і людям зле робить. Усякий зна цю правду, одначе усяк бреше. Не нарівно: один бреше на всі заставки, інший бреше потрошки, оглядаючись: а все не добре діло брехати. Хоч ти на пів пальця збрешеш, а лиха наробиш на весь вік. Оглядіться лишень круг вас, на кого карлючка закарлючиться? Оттой як сватався, так казав, що в нього дві слободи і грошей повні комори: одурих дівчину, пішла за нього, та й плачеться по весь вік: бо не тільки нічим содержуватися з діточками, та глядіть лишень, чи є що кусати! Другий позича гроші, божитья: „Через год“, каже, „віддам“; а год минув, не тільки рост, тай істе пропало! Інакший каже: давайте попереду грошики, а вам мудрих книжок понаписую. Грошики счислив, а за книжками хоч і не приходьте. „Цур дурні“, каже, „одурих вас, буде з мене: слухайте ось вам комедії“... Та як усе розказуєш їх. Ми тільки подумаймо об тім, що недобре діло брехати: недобре для себе, а другому такого наробиш, що й ні відчитаєш нічим. Ось слухайте!

Просив Пархій Остапа, щоб пішов за нього старостою до Хіврі. Хівря була дівка годяща, була хазяйка роботяща, мала й худобинку; а Пархій теж

парубок голінний, хоч куди. Остап, нічого робити, каже: „Добре піду, аби товариша зискати“.

Зострівся з Самійлом. „Зділай милость, Петровичу Самійло“, каже Остап: „іди зо мною підбрехачем за Пархія до Хіврі“.

— Та чи зумію лишень? — каже Самійло: — з роду не був на цім ділі!

— Та воно не трудно, — каже Остап: — я буду починати брехати, а ти підбріхуй: звісно, як старости брешуть про парубка, за кого сватають; а без брехні вже не можна! Я збрешу на палець, а ти підбріхуй на цілий локоть, то й закінчаєм діло, запемо могоричі; а молоді опісля нехай живуть, як знають!

— Добре, Остапе, зумію! Піду, добуду паличку і зайду за тобою, — сказав Самійло і потяг до дому.

Зібралися старости, як довг велить, узяли хліб святий під плече, палички у руки, пішли до Хіврі.

Увійшли у хату, помолилися, хазяїну поклонилися і почали казати законні речі про порошу, про князя, про куницю і звели на красну дівицю.

Добре усе. Старі Хіврині усе слухають, далі почали розпитувати, що є у молодого.

— Та у нього чимало є чого, — каже перший староста.

— Де то чимало? — каже підбрехач. — У нього усього є багацько.

— Є й волики.
— Та які волики? таки настоячі воли.
— Є й овечата, — почина перший староста.
— Та які овечата? таки настоячі вівці! — під-
бріхує Самійло.

— Є й хатина.
— Та яка хатина? настояща хата, новіська, про-
сторна.
— І в господарстві не дуже кому дає волі.
— Та таки нікому. Сам усім орудує і що хоче,
те й зробить.

Хіврині старі аж плямкають, що таке добро до-
станеться їх дочці, та й почали питати, хто іменно
парубок.

— От коли знаєте, Пархій — сказав Остап.
— Терешкович, Полура, — домоворив Самійло.
— Е, себто той кривий на ногу? — спитала мати
Хіврина.

— Та він так трошки храма, на одну ногу, —
сказав перший староста.

— Де то храма? і не на одну, а він і обома не-
здужа ходити! — підправив підбрехач.

— Та трохи чи не косий? — пита батько Хіврин.

— Та так, косенький на одно око, — каже ста-
роста.

— Де то вже на одно? і не косенький овсі, він
обома нічого не бачить! — доповнив підбрехач.

— Та він щось горівку часто вжива? — питаєть-
ся батько.

— Так, випє по трошки, коли та коли, — каже
Остап.

— Де то вже коли та коли? таки по усяк день
і таки не по трошки, а пє, поки не звалиться.

— Та, кажуть, щось там нашкодів, так чи не
буде йому біда? — допитується батько.

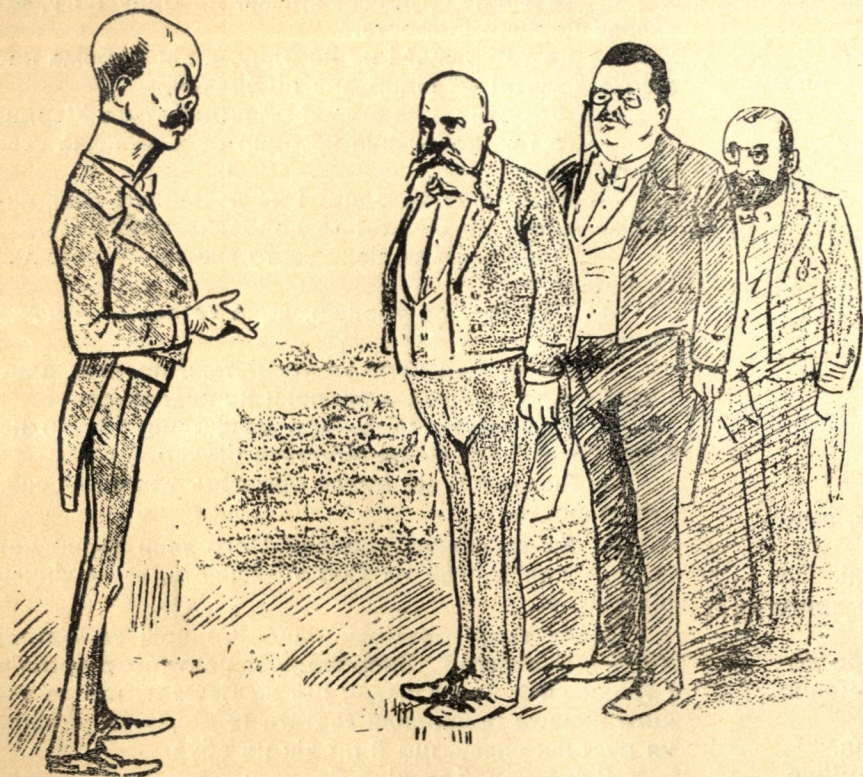
— Яка там біда? Може провчать трохи, — ска-
зав староста.

— Як то можна трошки? Його таки гарно кат
кнутом попібє, тай на Сибір зашлють, — закінчав
підбрехач...

Після такої розмови, що батькові та матері
Хівриним робити? Випровадили нечестю старостів
і трохи чи й не позивали ще за бешкет, що за та-
кого жениха приходили сватати їх дочку. А на пар-
ня пустили славу, що й по вік не збув.

Дуже недобре діло брехати.

Г. Квітка-Основяненко.

К е р б е р: Припускаю, що ви вдоволені тепер соймом, до котрого я вас свого часу відослав.

П о с л и: Так, ексцеленціє, ми були б остаточно вдоволені, — але наші виборці ні!

(„Комар” ч. 20., 1906).

Іван Крутило на суді

Іван Крутило позичив у Мошка Рудого 20 корон. Іван сплачував ту суму через три роки й нарешті до-рахувався, що вже сплатив і то з процентами. Але Мошко Рудий прийшов знов по рату. Іван викинув Мошка з хати. Мошко Рудий пізвав Івана Крутила до суду за довг і за потурбовання.

В суді.

Суддя: Як ви називається?

Іван: Називаюся Іван Наконечний, а пишуся Іван Крутило.

С.: Що то значить: називається інакше, а пишетеся інакше?

І.: То значить, що я записаний у метриці Іван Крутило, а на селі називають мене Іван Наконечний.

С.: Скільки вам літ?

І.: **Старість не радість**, уже 60 літ.

С.: Чи ви знаєте, що за побиття Мошка Рудого будете карані?

І.: Знаю. Бог за зло карає, а за добро нагороджає.

С.: Ви позичили в Мошка Рудого 20 корон?

І.: Позичив. Як біда, то до жиди.

С.: А скільки йому віддали?

І.: Все. Заставився, а поставився.

С.: Ви знаєте, що ви маєте говорити правду.

І.: Знаю. Правда виходить на верх, як олива на воду.

С.: Є-у вас квіти, що ви все заплатили?

І.: Бог має квіти, а я неписьменний.

С.: Дурне говорите.

І.: Дурнів не орють і не сіють, самі родяться.

С.: Розкажуйте коротко й відповідайте на мої питання. В який час прийшов до вас Мошко Рудий?

І.: Рано. Хто рано встає, тому Бог дає.

С.: Що? Та ж ви його побили. То й те Бог дає?

І.: Котюзі по заслугі.

С.: Отже Мошко Рудий прийшов, а ви його прийняли?

І.: Чим хата багата, тим рада.

Суддя нетерпеливо перериває:

— Відповідайте коротко й скоро й то лише на мої запити.

І.: Високий Суде! Люди говорять: Поволи, то й стару зламаєш.

С.: Відповідайте, що я питаю, не говоріть дурниць.

І.: Ще той ся не вродив, щоби всім догодив. Мудрій голові досить на слові.

С.: Коли не будете відповідати на мої питання, скажу вас за не послух всадити в арешт.

І.: Високий Суде! З великої хмари, малий дощ. Не роби своєму ближньому, що тобі не мило.

С.: Признаєтеся, що ви довжні Мошкови Рудому 5 корон?

І.: Сто разів присягну, що ні: Кажуть: жидівське й панське не пропаде, но — Бог не видасть, а свиня не зість.

С.: Признаєтеся, що ви три рази вдарили Мошка Рудого в шию і викинули його з хати так, що він через поріг упав.

І.: Високий Суде! що за багато, то й свиня не любить. Три рази я його не вдарив, а впрочім: Мовчи язичку, будеш їсти кашку.

Суддя й писарі сміються.

І.: Високий Суде! Вибачте...

С.: Що ви хотіли сказати?

І.: З кого ся насміхають, з того люди бувають.

С.: Так правда, що ви вдарили Мошка Рудого?

І.: Від напасти не пропасти.

С.: За побиття Мошка Рудого суд засудив вас на добу арешту.

І.: Хто терпен, той спасен.

С.: І на заплату коштів процесу.

І.: Стало на юшку, стане й на петрушку.

С.: Годитеся на кару?

І.: Головою стіни не пробеш. Но, хто під ким яму копає, сам у неї впадає.

С.: Від заплати 5 корон суд вас увільнив, бо Мошко Рудий не доказав, що ви йому винні.

І.: Добре псу муха, як палицею поза вуха.

С.: Коли не перестанете говорити, то вам підвищу кару.

І.: Взяв чорт колиску, най бере дитину, а впрочім: Мова мовиться, а хліб їсться.

(Страхопуд р. 1900. ч. 5)

—ооо—

СОХРАНИ МЕНЕ, ГОСПОДИ

Від дідича-колятора,
Від писаря-мандатора,
Від жида-посесора,
Від перекінчика-професора,
Від волоского монсиньора,
Від римського доктора,
Від п'яниці-кантора,
Від зарваницького фактора,
Від кореспондента-денунціатора,
Від купця-вірменина,
Від судді-русина,

Від російського чиновника,
Від шляхецького полковника,
Від жидівського артиста,
Від метчика-публіциста,
Від ксендза-сусіда,
Від німця-русоїда,
Від уцікінера-дармоїда,
Від єймосьці-добродзейки,
Від жінки казнодейки,
Від бурі і грому,
Від пожондного дому,
Від кальварійського маляра,
Від нужденного бакаляра,
Від чеха-урядника,
Від нещасного порадики,
Від надутого мадяра,
Від партача лікаря,
Від цигана-коваля,
Від радикала-москаля,
Від мазайла-писака,
Від руського парібка,
Від невіжого юнака,
Від козацького кулака,
Від писовні фонетичної,
Від манії фантастичної,
Від обітниць владики,
Від святоюрської політики,
Від „з Івана пана”,
Від халдея дзекана,
Від нашого покровителя,

Від долі сільського учителя,
Від адвокатського бюро,
Від інтересу в канцелярії Юра.
Від турецької юстиції,
Від сільської поліції,
Від хлопського суда і
Від мітли „Страхопуда”.

(„Страхопуд” 1864 р. ч. 8-9)

—о—

РАЦІЯ

Вчитель: Скажи-но, Федю, як міркуєш? Чи танець — це приємність, чи робота?

Парубок: Певно, що приємність. Якби був роботою, то сойм казав би нам шарварки танцем відробляти, або наш єгомосьть казали би за покуту танцювати.

(„Страхопуд” 1882)

—о—

НА КОНЦЕРТІ.

— Чи ви співаєте?

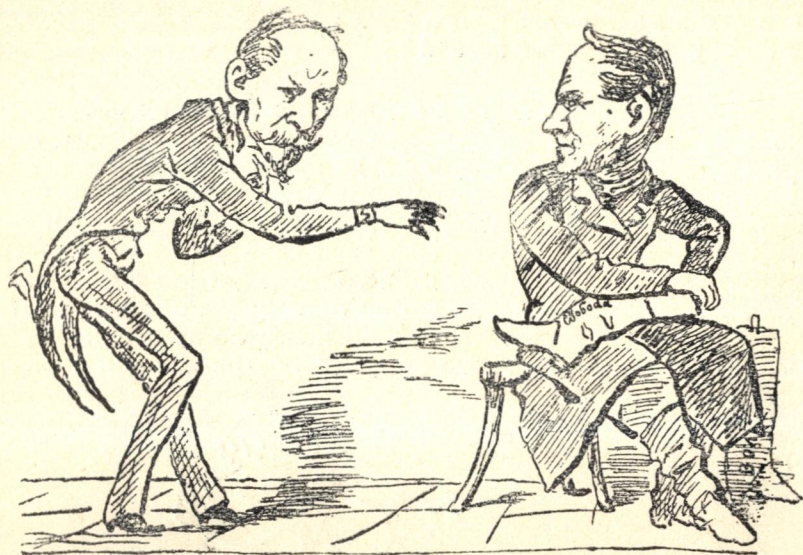
— Ні! Але я маю брата в Коломиї професором...

— І він співає?

— Він також не співає.

(Зеркало ч. 198, р. 1907).

—о—

Фльорко: — То для мене чоботи? Скільки за них хочеш?

о. Качала: — Мій пане! Були тут німці — я не дав, були москалі — я не дав, то і тобі не дам. Сам собі ушив, і сам їх сходжу.

(Зеркало, ч. 22, 1896).

ПРОГРАВ.

Гнатів Федь вернувся з війська
Тай в коршмі хвалиться,
Що при війську по німецьки
Він добре навчився.

— Вже не хибне мені слова —
Все знаю назвати!
Хто лиш зловить, квартиру меду
Зараз скажу дати!

— Я дам „гарнець“! — каже Мош-
Що стояв там з боку, — [ко,
Як то буде по німецьки
Це слово „нівроку“?!

Аван Мардохей.
(Зеркало, ч. 4, р. 1889).

ПЕРЕД ШЛЮБОМ.

— Я дуже щасливий, що ви по-
віряєте мені свою єдину дитину,
але мушу сказати отверто, що на-
ше щастя без 5 тисяч посагу не мо-
же бути повне.

— Але, дорогий зятю, от бери
так хлопським торгом половину.

— Добре, але ви тим же хлоп-
ським торгом давайте мені лише
половину доньки.

(„Страхопуд“ 1882)

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 5610

Львів. Бібліотека
АН. У. Р.

ПАН ТА СОБАКА

На землю злізла ніч... ніде ані шиширхне,
Хіба то де-куди крізь сон що-небудь пирхне.
Хоч в око стрель собі — так темно на дворі.
Уклався місяць спать, нема ані зорі,
І ледве крадькома яка маленька зірка
З-за хмари вигляне, неначе миш з одвірка.
І небо і земля — уже одпочива;
Все ніч під чорною запаскою хова.
Один Рябко, один як палець, не дрімає:
Худобу панську, мов брат рідний, доглядає.
Бо дармо їсти хліб Рябко наш не любив:
Їв за п'ятьох, але те їв, що заробив.
Рябко на панському дворі не спить всю нічку.
Коли б тобі на сміх було де видно свічку,

Або в селі де на опічку

Маячив каганець.

Всі сплять, хропуть,

А деякі сопуть,

Уже і пан-отець,

Прилізли із хрестин, до утрени поїхався...

А наш Рябко, кажу, все спатки не вкладався.

Знай неборак ганя то в той, то в цей куток;

То зазирне в курник, то — дейко до свинок.

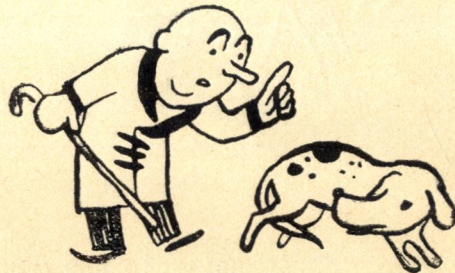
Спита: чи всі таки живенькі поросятка,

Індики та качки, курчатка й гусенятка.

То звідтіль навпростець

Махає до овець,

До клуні, до стіжків, до стайні, до обори;
То знов назад чим-дуж, — щоб часом москалі
(А їх тоді було до хріна на селі),
Щоб москалі, мовляв, не вбрались до комори.
Не спить Рябко, та все так гавка, скаучить,
Що сучий син, коли аж в ухах не лящить!
Все дума, якби то піддобриться під пана?
Не зна-ж, що не мина Рябка обрадованна!
Як гав, так гав, поки свінуло на дворі;
Тоді Рябко простягсь, захріп в своїй норі.

Чому ж Рябку не спать? Чи знав він, що з ним буде?
Заснув він смачно так, як сплять всі добрі люди,
Що щиро стережуть добра своїх панів...
Як ось — струс, галас, крик!.. ввесь двір загомонів:
„Цю-цю, Рябко! на, на! сюди Рябка кликніть”.

— „Ось-ось я, батечки!... чого ви там! скажіть!”
Стриба Рябко, вертить хвостом
Неначе помелом,
І знай дурненький скалить зуби
Та лиже губи.
„Уже-ж, бач,— дума він,— не дурно це в дворі
Од самої тобі зорі
Всі панькаються коло мене:
Мабуть, сам пан звелів віддати Рябку печеню
І що зосталося варене
За те, що, бач, Рябко всю божу ніч не спав
Та гавкав на весь рот, злодіїв одганяв”.
— „Цю-цю, Рябко!” — ще раз сказав один псяюха...
Пішли.
Та й хап Рябка за уха!
„Кладіть Рябка!” — гукнув... Аж ось і пан прибіг,
„Лупіть Рябка! — сказав. — Чухрайте, ось батіг!”
— „За що?” — спитав Рябко; а пан кричить:
„Чухрайте!”
— „Ой! йо! йо! йо!” А пан їм каже: „Не вважайте!”
— „Не буду, батечку!... За що ж це честь така?”
— „Не слухай! — пан кричить; — лупіть, деріть
Деруть Рябка, мов піря, [Рябка!”
На галас збіглася двірня:
Що? як? за що? про що? Не знає ні один.
Ходім, Рябко, на двір”.
Рябко наш хоч не бреше,
Так, що ж? Явтух Рябка все знай по жижках чеше.
„Пустіть! — кричить Рябко: не будь я песький син,
Коли вже вдержу більш!”

„Пустіть, швидчій пустіть!” — пан на весь рот
Та й з хати сам умкнув. [гукнув
„Пустіть! — гукнули всі: — Рябко вже вдовольнився —
„Чим, люде добрі, так оце я провинився? [ся”.
За що знущуєтесь ви надо мною так? —
За що-ж глузуєте?” — сказав наш неборак; —
„За що, за що?” — сказав, — та й попустив патьоки,
Патьоки гірких сліз, узявшись за боки.
— „За те, — сказав один Рябкові з наймитів, —
Щоб не колошкав ти в ночі своїх панів;
За те... але що тут? — ходім, Рябко, лиш з хати:
Не дуже, бачу, рот тут можна роззявляти.
— „Се не пусте, —
Сказав Явтух Рябку: — оце тебе за те,
По жижках, брат Рябко, так гарно пошмогали,
Що пан із панею цю цілу ніч не спали”.
— „Чи винен я цьому? Чи ти, Явтух, здурів?”
— „Гай, гай! — сказав Явтух. — Рябко ти знавістів,
Ти винен, бра’ Рябко, що нічню розберехався:
Ти-ж знав, що вчора наш у карти пан програвся!
Ти-ж знав,
Що хто програв,
Той чорта (не тепер на споминки) задрімає, —
Той батька рідного, розсердившись, програє!
Ти-ж знав, кажу, Рябко, що пан не буде спать.
До чого ж гавкав ти? на що ж було гарчать?
Нехай би гавкав сам, а ти-б уклавсь тихенько,
Забравшись в ожеред, та й спав би там гарненько.
Тепер ти бачиш сам, що мокрим він рядном
Напався на тебе і знай верзе притьмом:

Що грошей вчора він процвиндрив щось не трохи;
Що паню через те всю ніч кусали блохи;
Що буцім вчора він грать в карти б не сідав,
Коли б сьогоднішню був ніч хоч закуняв;
Що буцім ти, Рябко, так гавкав, як собака;
Що буцім по тобі походить ще ломака;
Що, бачця, ти йому остиг, надосолив,
І, бачця, він тебе й за те прохворостив.
А, бач, Рябко, а бач! не гавкай, не ганяйся;
Ляж, мирний, та й мовчи, і з паном не рівняйся.
Чого брехать? нехай наш пан здоровий буде,
Він сам і без собак всю панщину одбуде".
Послухав наш Рябко поради Явтуха, —
„Нехай тяжка йому година, та лиха, —
Сказав, щоб за моє, як кажуть, жито

Та ще мене і бито?

Коли моє не в лад,

То я з своїм назад.

Чи бача з воза, що ж? Велика дуже шкода?
Кобилі легший віз, цьому кобила й рада".

Оттак сердега наш Рябко поміркував
Та й спать на цілий день і цілу ніч попхавсь;
Заснув Рябко, захріп, аж ожеред трясеться;

Рябку й не сниться й не верзеться,
Що вже москалики в коморі й на дворі
Скрізь нишпорять, мов тут вони і господарі,
Що вовк ягнят, а тхір курчаток убирає.
Аж тут і на дворі тут-туж уже світає.
„Цю-цю, Рябко!" — тут всі, повибігавши з хат,
„Цю-цю, Рябко! на, на!" — гукнули як на гвалт.

А наш Рябко тобі і усом не моргає;
Хоч чує, то мов спить і мов не дочуває.
„Тепер то, — дума він, — мій пан всю нічку спав,
Бо не будив його Рябко і не брехав;
Тепер то він мені свою покаже дяку;
Тепер уже не втре мені, як вчора, маку!
Нехай цюцюкають... мене цим не зведуть,
Поки сами сюди обід не принесуть.
Та ще й тоді, не бійсь, поскачуть коло мене,
Поки візьму я в рот хоч страву хоч печене!"
— „Цю-цю!" — сказав іще Рябкові тут Явтух,
— „Цю-цю!" — задихавшись, мов з його перло дух,
Ходім, Рябко!"

— „Еге, ходім! Не дуже квапся,
Сам принеси сюди".

— „Іди ж хутчій, не бався!"

— „Ба, не підуй, Явтух!"

— „Іди, бо кличе пан!"

Сказав та й зашморгнув на шиї він аркан.
„Чешіть Рябка!" — кричить тут пан як навісний;
Рябко ж наш тільки вже що теплий і живий.
Разів із шість Рябка водою одливали
І стільки раз його одливши знов шмагали,

А потім перестали.

Рябко спитать хотів, але Рябків язик
Був в роті спутаний, неначе путом з лик,
І герготав щось, як на сідалі индик.
„Постій, — сказав Явтух Рябкові, — не турбуйся,
Я правду всю скажу: ото, Рябко, шануйся,
Добра своїх панів, як ока стережи,

Зарання спать не квапсь, в солому не біжи,
Злодіїв одганяй та гавкай на звірюку,
Не гавкав ти, Рябко, — за те-ж ми, бач, в науку
Із ласки, з милости панів,
Вліпили сотеньок із п'ять тобі київ".
— „Чорти б убили твого, Явтух, з панами батька
І дядину і дядька
За ласку їх! — сказав Рябко тут на-одріз. —
Нехай їм служить більш рябий в болоті біс,
Той дурень, хто дурним іде панам служити,
А більший дурень — хто їм дума угодити!
Годив Рябко їм, мов болячці й чиряку.
А що ж за те, Рябку?
Сяку мати та таку!

—ооо—

НА СЕЛІ

Дідич входить до селянської хати:

— Фе, то не хата, то свинюшник.

— Га, просим розгоститися, як дома.

(„Страхопуд" 1900)

—о—

КОЛЬОРОВА ІСТОРІЯ

Мати до доньки: Тобі ще зелено в голові. Як ти могла так говорити з тим рудим студентом

підчас білого мазура. Я червонілася за тебе.

(„Страхопуд" 1900)

—о—

КЛОПІТ.

— Що там сталося Іване?

— Нещастя, прошу єгомостя.

— Та яке нещастя?

— Та дав Бог сина й треба охрестити.

(Зеркало).

—о—

ОЧЕВИДНО.

Вона (співає при фортеп'яні):

А до того іще спороли батогами,

А за вистугу палюгами.

Чи гавкає Рябко, чи мовчки ніччю спить,

Все випадає так Рябка притомом побить.

Уже мені, бачу, чи то туди — високо,

Чи сюди — глибоко;

Повернешся сюди — і тут гаряче;

Повернешся туди — і там то боляче.

Хоч би я тісто вніс псяюсі з діжею,

То б він розтовк і ту над спиною моєю.

З ледачим все біда; хоч верть-круть, хоч круть-

Він знайде все тобі в черепочку смерть." [верть,

П. Гулак-Артемівський.

„Ах, що ж то таке є,

Що ні вдень, ні вночі

Не дає спокою?..."

—Ви, реєнти, не знаєте, що то таке є?

— Та чому ж би не знав... Очевидно, ніщо інше, лише блохи.

(Страхопуд 1863).

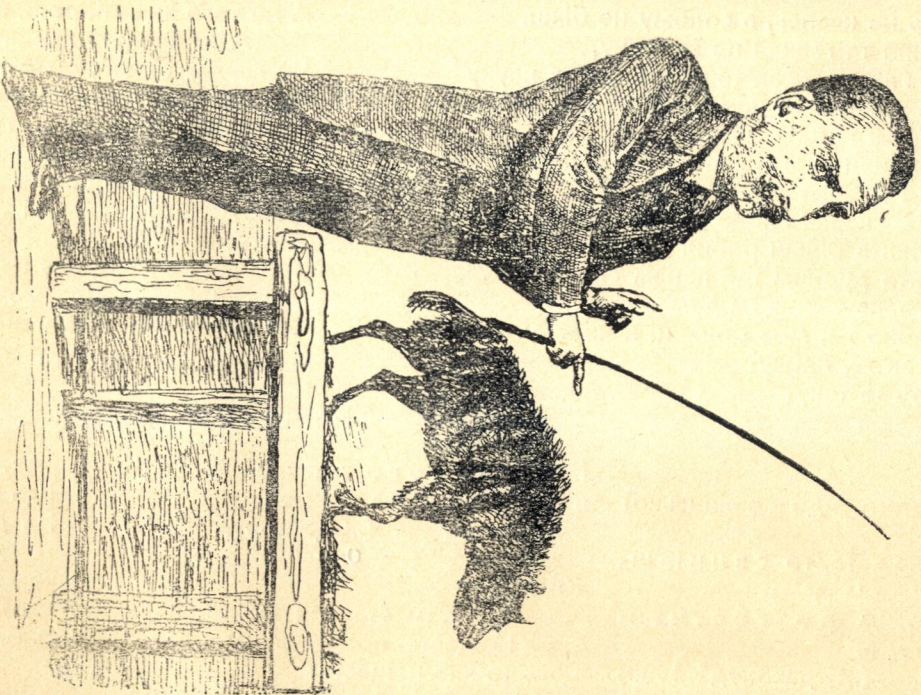
ДЕФІНІЦІЯ.

— Що то є: бідна дівчина на відданню?

— Є то скірка, котрої виправа не оплачується.

(Страхопуд 1882)

Лекції зоології

Важливі: Це гієна пасмиста. Наука перевірила, що вона не терпить світла, ходять лише темними стежками, найрідше живиться трупами і любить всяку погань. Розмножилась у нас вона дуже і через недостаток трупів, кидається вже на живих людей. Охоронитись перед нею можна лише світлом.

(Зеркало, ч. 14, 1884).

ОКЛИКИ В РІЗНИХ НАРОДІВ.

У німців: Hoch!
У французів: vive!
У мадярів: ellien!
У греків: Дзото!
В москалів: урра!
В поляків: wiwat!
У чехів: слава!
У сербів: живіо!
В українців: Ай, яй!!

(Страхопуд 1867).

ЧОМУ У НАС УСЕ ЗАСНІЧУЄТЬСЯ!

А.: Всечесніший (або Благородни) запренумеруйте „Слово”.

Б.: Я не політик.

А.: Ну, то „Правду”.

Б.: Я не хлоп.

А.: То.. „Родимий Листок”.

Б.: Я не літерат.

А.: То... то „Ластівку”.

Б.: Я не дитина.

А.: Но, то... то „Науку”.

Б.: Я тобі кажу, що я преосвящений.

А.: То.. то „Батьківщину”.

Б.: Я не бавлюся в партії, я Русин,

Всюди праця, кров і муки,
І серця хороші,
А на дніми Юдські руки,
А в руках тих гроші.

(Зеркало, ч. 24, 1882).

А.: Ну, то „Господар і Промисловець”, дешевий, лише 2 злр. на рік.

Б.: Я, сину, корову купив би за 2 злр....

((Страхопуд, ч. 1, ст. 2, р. 1880).

Азбійів.

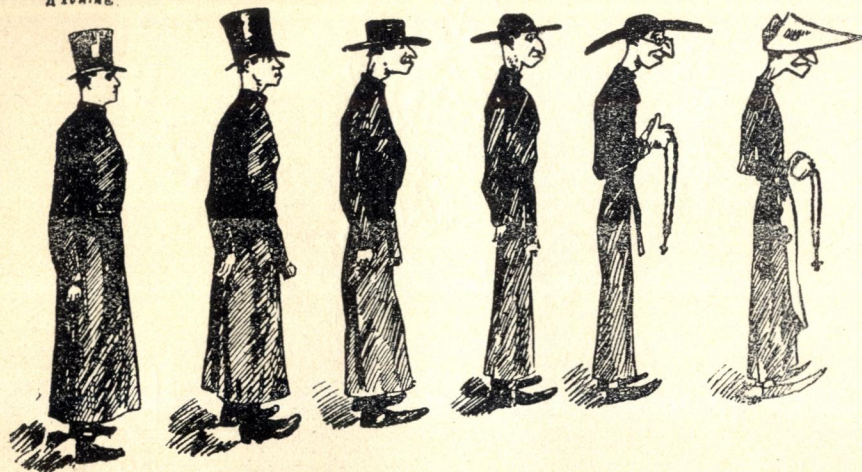
1903

1909

1915

1920

1927.

Метаморфоза — або до чого зміряє система
у вихованні українських семинаристів.
(Комар, ч. 19, 1902).

КАЗОЧКА.

Як співати — то із груди;
Як писати — без облуди:
А як казочку казати,
То від Ноя зачинати.
Отже: Мудрий батько Ной
Підчас зливи світової
В арці люлючку курив
І з потоку світа кпив.
В тім вся арка затремтіла
І на Арараті сіла.
А на той великий крах
Гвалт зробився по клітках
В Ноя менажерії.
І в одну мить все, що жило
Зараз же на світ хотіло
До своєї імперії.
Але без реконесантів
Випускати арештантів
Ной розумний — не дурний!
Крикнув:, „гові!“ — а крук старий
Розчепірів чорні крила
І промовив так на диво:
„Під водою ще земля,
Що нема де навіть сісти,
Батьку Ноє! Тільки я
Принесу вам добрі вісти!“
Менажерія стуку-крику!
Хоче крука на владику,

ВИГАДКА.

— Скажіть, добрий чоловіче, чи
добре я йду у Трохимівку?

— Я ніякий добрий чоловік, я
війт у цьому селі.

(Зеркало, ч. 14, р. 1889).

У ЛІКАРЯ.

— Так'єм, прошу пана доктора,
зісхла, як та курка, щом єгомосце-
ві в подарунку занесла.

(„Зеркало“, ч. 18, 1889).

Бо крук дуже мудра штука;
 І Ной взяв — послухав крука.
 І дав наказ: Так а так —
 Від вікна відсунув гак,
 Випустив його й чекає
 Й свіжу люльку накладає,
 Викурив одну і другу,
 Лає жінку і послугу,
 Але то не помагає,
 Бо крук щез і не вертає.
 Що там сталось? де застряг?
 Може турки і татари?
 Може де проклятий враг
 Крука згладив — що за чари?
 І пан Ной заляв уцтиво
 І взяв в руки перспективу...
 Довго він крізь ню дивився,
 Що із круком? де він скрився?
 Аж вкінці десь аж у дебрі
 Уздрів крука на тім стерві.
 Що робити? вабить крука:
 „Круцю, круцю!“ а падлюка
 Навіть вже й не обзиваєсь
 Та ще й дулю наставляє,
 „Почекай же, бісів сину!
 Я без тебе ще не згину!“
 Кличе голуба й пускає
 І за хвилю вірна птиця
 Повернула ко владиці
 Із зеленою віткою

Благодати й супокою.

І руський люд наш нераз висилає,
 Як Ной блаженний, круків по оливу;
 Хоть крук лиш тільки про себе га-
 [дає
 І не для нас він має грудь зичливу.
 Але ж прийде час — буде пусто
 [в місці
 І крука по страву не буде люд
 [слати,
 І до дитини, що спить у колиці,
 Вовка за мамку не буде більш
 [брати. —
 Лиш, братя, лиш тому честь даймо,
 Лиш, братя, таких величаймо,
 Що серце голуба мають,
 Що вірно до нас повертають!
 (Зеркало, ч. 7, 1882).

СКАЛКИ ГУМОРУ.

— Алеж у вас тут тепло у кор-
 шмі!
 — Яке тут тепло? Тут і пес не
 висидів би.
 — А чогож ви, Аврумку, сидите?
 — Бо я не пес.
 (Стріла, ч. 2, р. 1895).

Митрополит Сембратович стукає
 до Ватикану.

(Зеркало, ч. 17, 1882).

Стрижено! Стрижено!

Українська прислів'я-легенда.

(Етнографічний запис).

Їхав чоловік з жінкою полем.

Було це літом, саме у ту пору, як на полі так хороше, так весело, так любо, що й додому не хочеться.

Їхали вони доріжкою поміж пашнею.

Кобила тюпає собі помаленьки, а лоша попереду, — вскубне трохи травиці, зробить вибрика, та й далі...

Дивиться чоловік: хтось на ниві ячміль покосив.

— Дивись, — каже, — жінко: вже й ячміль покосено.

А жінка на те:

— Стрижено.

Були вони в кума в гостях: дак ще там жінка чогось розприндилась...

Чоловік подивився на неї та й каже:

— Опять?

А вона закопилила писок та й одвітує:

— Опять!

— Жінко! — став він знов казати: — мовчи, коли хоч!...

— Чого я буду мовчати?...

— А чого ж ти перечиш: стрижено, коли воно кошено?

А вона ізнов:

— Ні, стрижено!

— Ой, та будеш бита... кажу тобі: кошено!

— Стрижено!

Чоловік зопинив кобилу. Зліз він з воза та й питає, держучи батіг наготові:

— Чи кошено?

— Стрижено.

— Злазь з воза! — гукнув на неї чоловік.

А вона:

— Не злізу.

— Геть з воза, кажуть тобі!

— Не злізу я з воза... чого я злізу?...

— Злазь! тоді побачимо, чи кошено!

А вона ізнов:

— Стрижено.

— Брешеш, кошено! — закричав чоловік та й почав її чустрити батоном; чустрить та приговорює: — Кажуть тобі... кошено... кажуть тобі... кошено!

Бісова баба аж пищить під батоном та знай своє грає:

— Стрижено! стрижено!

Кобила, почувши, як чоловік трактує батоном свою жінку, стала комизатися, трохи воза не перекинула; побігла б — дак хазяїн в одній руці віжки держить.

Бачить чоловік, що з цього дива не буде пива, сів на віз та й поїхав далі.

— Ось, постривай, — каже, — су-ча дочко, приїдемо до господи: буде в мене й кошено!

— Стрижено!

— Буде й кошено!

— Стрижено!

— Потривай, потривай! Буде й кошено!

Приїхали додому. Став питать чоловік жінку:

— Чи кошено?

А вона ізнов:

— Стрижено!

Піймав він її за космаки та й потаскав до комори.

— Кажі, суча дочко, чи кошено?

— Стрижено!

Роздяг він її, привязав до стовпа та й почав частувати батогом.

Бив, бив, а потім питає:

— А що, чи кошено?

А жінка ізнов своє:

— Стрижено!

— Ось, постій-же, — каже чоловік, — я тебе, прокляту бабу, втоплю! — та й потяг її до річки.

А річка була недалечко, зараз на городі.

Привів до берега, питає:

— Кажі, що кошено, бо втоплю!

А вона:

— Стрижено!

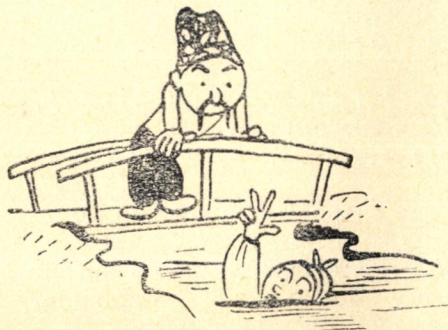
Він її шубовсть у воду...

Підержав трохи в воді, — витяг, питає:

— А що, чи й тепер стрижено?

— Стрижено!

Він її ізнов у воду... — от-от про-

паде дурна баба... аж бульбашки стала пускати, а ще таки підняла з води руку, та й стала виробляти пальцями так, наче кравець ножицями ріже... себто: „Стрижено! стрижено!”

Бачить чоловік, що не можна здолати завзятої баби, витяг її з води та й плюнув.

М. ГЛІБІВ.

ПІЯЦЬКА РАЦІЯ.

— Куме шваґре, за ваше здоровля!

— Пийте здорові, але я вже не буду, бо маю досить...

— Що то значить „досить”... Або ви, шваґре, скотина, щоби-сьте мали „досить”?... Іно скотина пє так довго, як має досить... а чоловік...

Мошко: Ай вай, Іване, який ви розум маєте... ви повинні бути війтом.

(Страхопуд 1863).

—О—

НА СЕЛІ

— А візьміть там, Іване, газету з пошти.

— Добре, пан-отчику, я однако порожнім возом буду вертати.

(Нове Зеркало, ч. 11, 1884)

—Ю—

— Чи віриш, що я зі Львова до Сокаля їхав лиш годину?...

— Не вірю! То ж як?

— Бо дальше мусів іти пішки.

(„Комар” ч. 5, 1905).

ГАЛИЦЬКИЙ ХАОС.')

Русин.

От і насіли вороги злії
На наш рідний, святий край,
А властителів нагнули шиї
Під свою волю, свій обичай.

Щож ми ділаєм, ми руські люди,
Щоби спасати віру, народ?
Ми кажем: „Що лучше колись нам
[буде”,
А все складаєм на вражий род.

Виберуть наших замало в посли:
„Тому поляки винні” — кричать,
А то виновні ті наші осли,
Що голос дали за — дутків пять.

То знов застогне з серця самого:
Біда нам руським, тяжка, гірка;
А сам, бідака, не зробив нічого,
Щоби зменшилась тая біда.

*) „Страхопуд” 1880 р. Ч. 12, стор. 2. —
Є ще підзаголовок: „Вежа бабильонська”.
Говорить поляк по польськи, жид у жар-
гоні, а потім українець 6

„Ах, жиди тії все нам забрали!”
Плаче мужик наш та стогне все,
Но, щоби ланцом його скували,
Він — на горівку до жида піде.

„Ой, то по польськи по руських
[селах,
Учаться діти, — пише уряд” —
Я твердих руських множество
[знаю —
— З жоном по польську все гово-
[рять.

Коли прийдеться руськую справу
Морально піднести або грішми,
— „Мені не ходить о честь і славу,
Я — тихий, я — бідний, ділайте —
[ви!”

Коли знов люди доброї волі
В благо народа ділати хотять,
О, то найдеться таких доволі,
Що з них за тоє іще шутять.

Не досить чужих шутки зносити,
Єще свій русин задерє ніс,
І з руського слова собі закпити,
Йому нічого, бо він так — зріс!

І запізнасть жизнь свого народа,
Ногами здопче права його;
Він „угодовець“, а всяка угода
Для Руси була тільки на зло.

—

Татарва була нас не згубила,
І панська ласка мимо пішла,
Тож промине вся лінь зігнала,
Як мрії і всякі зла.

—О—

ЦИГАНСЬКА СМЕРТЬ.

Розказував циган раз
За смерть свого сина:
„Ще ніхто так не вмира,
Як моя дитина.

Тільки, що вже смерть прийшла,
А він на всю хату:
— „Тату! тату! закричав,
Люльки! каже, тату!
Приніс йому таки сам,
А синок небога
Тільки раз собі пахнув,
Тай пішов до Бога!“

Степан Руданський.

КАЦАПСЬКА СОВІСТЬ.

Одного багатого купця напав
розбійник москаль, і береться його
мордувати. Купець проситься та
каже:

— Бійся Бога, даруй мені життя,
дам тобі 200 рублів.

— Ей, брат, грех так даром брать
— відповідає розбійник — надо
вперод зароботать. — І зарізав
купця, взявши гроші як заробіток
за свою працю.

ВАЖНА ПРИЧИНА.

— А що ви, сусідо, в білий день
вилежуєтесь в перинах? Чи може
хворі?

— Ні, не хора, але мушу лежати
в ліжку.

— Та чому?

— Бо чоловік заставив би пери-
ну в жида.

„Зеркало“ ч. 18. 1889.

АНЕГДОТА.

Священик переходив раз коло
коршми й побачив там повно пія-
ків, що гуляли й пили понад міру.
Перенятий до живого, викликав
священик усіх з коршми, щоби

здеморалізованій своїй громаді
слово до серця промовити, їх упа-
док і свою велику відповідальність
перед Богом за їх гріхи предста-
вити. Між іншим сказав він таке:

— Пете, нічого не робите, роз-
пусту ширите, а що буде на страш-
ному суді? От питає мене Господь
Бог:

— Де вівці мої, яж тобі пасти
дав?

Я мовчу. І знов питає Господь
Бог:

— Де вівці мої?

Я знов мовчу. І питає мене Го-
сподь Бог по третій раз:

— Де вівці мої?...

— Господи, прости — скажу я
— таж то не були вівці, а були
свині.

(Страхопуд 1864 р. ч. 8-9).

Д. ШПРИЦЕР.

З ДІВОЧОГО МОЛИТВЕННИКА

Святая Покровонько!
Покрий мені головоньку
В сяку-таку онучу,
Най ся дівков не мучу.

(З нар. словесності).

—О—

Дві нації — у своїм розвою.

(Комар, ч. 19, 1901).

ЯЧМІНЬ.

Син.

Скажи мені, будь ласкав, тату,
Чого ячмінь наш так поріс,
Що колосків прямих я бачу так багато,
А де-які зовсім схилюлися униз,
Мов, ми, неграмотні, перед великим паном,
Мов перед судовим на стійці козаки.

Батько.

Оті прямі колоски
Зовсім пустіські, ростуть на ниві даром;
Котрі-ж поклякнули, то божя благодать;
Їх зерно гне, вони нас мусять годувати.

Син.

Того-ж то голову до неба зволить драть
Наш писар, волосний Онисько Хоровитий!
Аж він, бачу...

Батько.

Мовчи! почують — будеш битий!

Е. Гребінка.

З УСТ НАРОДА.

Поки хлоп не знав — що фунт, поляк — що
бунт, а жид — що ґрунт, доти на світі було добре.
(Кожар, ч. 11., 1902 р.).

Благословіть бабі Далажці скоропостижно померти

Монольог' богомільниці.

Люди добрі! що мені на світі божому робити.
Не можна мені через бабу Параску не то що на
селі вдержатись — не можна мені через неї на
світі жити: набріхує на мене, судить мене по селі
й по хуторах; як скажений собака, бігає по дво-
рах, по хатах та вигадує на мене таке, що й купи
не держиться. Що божого дня бігає до попа, до
дяка й до проскурниці; в попа вже її садовлять
на стільцях, горілкою частують, а мене і в сіні не
пускають! Господи милостивий та милосерний! і що
я людям заподіяла? Сиджу собі в хаті тишком-
нишком та Богу молюся. Моя стежка тільки од
хати та до церкви. Я ніколи не зачепила малої ди-

тини, за всіх молюся Богу, ще й Параску стару суку, поминаю в молитвах. А вона за те підняла на мене всю громаду; як би могла, — здається, нацькувала б мене всіма собаками на селі. Тепер всі люди на селі чогось визвірилися на мене: вже не просять мене на обіди трапезувати, навіть не здоровкаються зі мною. Збунтувала проти мене весь мій рід; намовила мого чоловіка й пасинка, і його жінку, і мою дочку, що держить Тиміш, її небіж, навіть, мого сина, малого хлопця; уся рідня мене кляне, товче, як жиди Гамана. Вже насилу душа моя держиться в тілі. Я не знаю, що вже далі буде. Не можна мені не то що на селі вдержатись, — не можна мені вже на світі жити. Люди добрі! благословіть мені скоропостижно смерти! Нехай мій гріх впаде на Парашину душу.

Чого тільки вона на мене не понабріхувала. Я сяка і така, і погана, і чубата, і горлата, й задрипана, і лиса, ще й до того відьма. Боже мій! тільки до Тебе здіймаю руки. Я собі молюся Богу, а Параска бреше по селі, що я роблю чари. Чи в неділю, чи в свято йду до церкви та гляну, що в мене нечисті руки, то й зайду до криниці й помию собі руки й ноги. А Параска бреше, що я коло криниці набираю землі, нашіптую та роблю чари. Як виходжу з хати по воду, то беру відра на плечі й починаю на сінешньому порозі: „Мя-ця-й-Сина“; йдучи стежкою, перемолюсь і „Отче наш, оже еси“... і „око на небеси, око на землі“... і „ізбави нас од

лукавого святого“... А прийду до криниці та й кладу поклони на чотири вугли, а Параска плете громаді, що я буцімто відьмила, кругом криниці лазила навколішки, ще й біла лобом в колючки. Як би я справді була відьма, я б передніше за все показала тобі, Парасю, свої чари коло твоїх воріт, а не коло криниці. Я собі, як виходжу з церкви, перещілюю усі святі ікони та й виходжу позад усіх, бо не хапаюся поперед усіх людей, як дурна Параска, що біжить з церкви, мов та вівця, поперед малих хлопців. Як вийду з церкви, вдарю перед порогом поклону та й двері поцілую, а вийду на цвинтар, то й стіну проти престола поцілую. А Параска всім бреше, що я відьма, бо замки в церкві цілую! Це чиста сатана, не при людях згадуючи! Не можна мені через неї як слід, по божому закону й Богу помолитись. І покійна моя мати були такі богомольні: цілували в церкві двері й стіни. Мабуть, Параска через те й мою матір зве відьмою! Оббрехала мене на все село, а тепер мене й малі діти дражнять відьмою, а сусіди поробили нові двері в хлівах, ще й замками замикають на ніч корови. От, такий сором на старість, як бачите, з доброго дива!

Хоч і не годиться себе хвалити, але я кажу, що я скрізь на селі трапезую й обществую через те, що їм паску в Києві в Лаврі. Так уже мені Бог дав. Мабуть, Параска хоче, щоб і я заглядала в церкву тільки на Різдво та на Великдень, як вона заглядає.

Прийде раз на рік до церкви, стане в цвинтарі та й заглядає в церкву через поріг; як той дідько, боїться ладану й хреста. Ще й піп не поблагословить людям йти з церкви, а вона так зараз і попре з цвинтаря, аж намітка на її метляється! Я вже догадуюсь, чого вона боїться ладану й хреста: спитайте тільки мене. Хіба ж не знаємо, що Параска почала бодню з салом на петрівчане пущення, а на Петра вже зосталось тільки пів бодні! Не святі ж з неба приходили те сало їсти: сама тріскала цілу петрівку скоромне, аж її було завадило, ще й своїх синів годувала. Мій хлопець цілий піст носив у поле в торбині хліб та цибулю, а її сини носили сало, ще й мого хлопця оскоромили. Я своїм носом чула, що з її вивода цілу петрівку на все село смерділо вишкварками. Я вже знаю, до чого воно йдеться! Не дурно ж вона каже, що я в церкві цілюся з дошками. Я все своє добро порозносила по монастирях, а чи бачив хто, щоб Параска коли в церкві обмінила свічку, подала на часточку, найняла окафіст, або справила панахиду за свою небіжку матір, щоб чорти на тім світі не спалили її на вогні, бо вона була таки справдешня відьма. Я ладна заприсягтись і землі ззісти, що Параска, коли не пристала на нову віру до штундів, то незабаром пристане, ще й свогодурного чоловіка потягне за собою. Не дурно ж вона заглядає до церкви через поріг, мов собака через ворота, та й разу свого лаба не перехрестить; я вже знаю, з ким вона на-

кладає. Я вже чула, що її сини вже зовсім пристали до штундів. Колиб її взяли в Київ та посадили на покуту в монастир, та ще саме в жнива! Або нехай лучче запроторять її на Сибір, щоб і дух її не смердів в нашому селі. Вже вона не одмолиться й не одхреститься; вхопить нечистий її душу ще до смерти. Нехай вже чорти обсмалють її на тім світі, як кабана, щоб не брехала на мене. Побачить вона! згадає тоді мене, як чорти витоплять з неї те сало, що придбала на піст.

Але оцього я вже ніяк не стерплю: набрехала Параска, що в мене голова лиса! Цеж вона пече мене в самі печінки! Я не дівка тепер, не свічу волосом проти праведного сонця; мені й тих кіс не треба, що й теперички маю аж до пояса. Але навіть брехати, що я дівкою була лиса! Чи вона ж забула, як я коли ще за панщини, вибігала на лан до пана позивать свого чоловіка за те, що він мені вирвав коси? Усі люди на лану бачили, як я показувала панові синяки, як скидала очіпок і навитьгала з кіс дві добрі жмені волосся. Всі може бачили, що я не з вівці ж його тягла, а з своєї голови. Мабуть, тільки Парасці повилазили баньки, бо не втерпіла: зараз таки побігла й почала брехати тому пикатому битливому панові, що я те волосся сім рік збирала з гребінця, а як у моєї дочки була облізла голова, то я, буцім і те позбирала та підмостила під очіпок. Так набрехала на мене панові, що той чер-

вономордий пан побив мені спину, ще й з лану прогнав.

Каже вона, що я й дівкою була задрипана, а за те забула, що я багато од неї молодша. Я ще на припічку кашу їла та гусенята пасла, а вона вже ганяла по вулицях та по досвітках за хлопцями, аж тини тріщали. Я стала дівкою, а вона ще світила волоссям, трохи не посивіла на пні. До мене, то ніде правди діти, йшли старости так, що в мясниці й двері не зачинялись. Я одіслала з гарбузом двадцять пар старостів, а до неї ніхто з старостами й через поріг не заглядав, доки не піддурила Омелька; та й той узяв її, мабуть, через те, що в його і тепер не всі вдома, а замолоду зовсім таки не було одної клепки в голові. Сама вона блудниця з роду, як і мати її була. А ще на мене кричить, що я байструка привела. Вона не знає, що я за того байструка і одпросилась і одмолилась: виходила по монастирях та по церквах, ззіла з тридцять пасок в Києві. Коли мене брав Соловейко, то знав, когс брав. Тільки одна Параска коле мені очі тим байструком, де мене взглядить. Так вже мені допекла, так настирилась, що хоч з моста та в воду. Нема мені де схватись од неї, як од мух у спасівку, хоч лягай у домовину. Оце піду до попа та скажу: батюшко! не можна мені через Параску довше на світі жити; благословіть мені хоч зараз скоропостижно вмерти! Я запишу все своє добро на сорокоуст, щоб Бог простив мені гріх, та й поблагословіть мені з мосту та в воду! **І. Нечуй-Левицький.**

— Знаєте, куме Вонофрею, ваші курята забігають на моє подвір'я.

— Ой, я то вже догадувався, бо що дня пара курят пропадає

(Комар. Ч. 10. — 11. 1903.).

СПОВІДЬ.

Священник: Жалуєш за гріхи?

Селянин: А дідько би за ними жалував, не я грішний!...

(Комар, ч. 6—7, 1901 р.).

ПРИ КОНСКРИПЦІІ.

— Ти русин?
— А! я!
— Котрий твій номер?
— Останній!... в Австрії.
— Воли маєш?
— Ні одного.
— Як? А хто плуг тобі тягне?
— Сам.
— Так?... То ти віл.
— Ох!... святилося би ваше слово!... А коби ще трапився мудрий чоловік, щоби мене за вола продав, а трапився дурень, щоби за вола купив — було би чим податки заплатити!...

— А овець і кіз?...

— Дасть Бог... Може ся до другої конскрипції вродять, то їх запишете.

—о—

— Numer 35... Jędrak Dragać!..
— Herrr! (Hieri!)
— Wy Polak?
— Ponoć ta! niech ta będzie Polak.
— Wy tutejszy? Gdzieś e się urodzili?
— W Łużku z pseproseniem Pana!
— W łóżku? czy kpicie ze mnie?
— Coć by ta kpił! Pan komisarz

ponoć z durnia wyróśli, co by z nich kpić!..

— Wiele macie głów w swojej chalupie?

— A było ci ta ze dwie kopy, ale już skwasili się w beczce.

— Ale nie o głowy z kapusty się pytam, ale o wasze głowy.

— Kajcie to, panie komisarz, cuje Polak głowę w swojej chawupiel!.. Kiejby nie te przekłete podatki.

—о—

— Janie Wierzugun (він звався Вергун) jaki wasz wek?

— Та, прошу пана, то моя Тонька мені вік завязала.

— Jaki stan?

— Прошу вельможного, я тверезий, я не аби, як ось кажуть, у п'яному стані.

— Jaki wasz język?

— Та, прошу пана комісаря, мій язик... мій язик червоний, я не слабый... та вельможний пан будуть мати ласку хотяй від коштів докторських оглядин мене увільнити.

— Ależ ja ci się pytam, jakim mówisz?

— Я говорю таки все по руськи,

мій язик червоний... руський... незапаскуджений... я здоровий... (тут Іван Вергун виставив пчт. патріоці конскрипційному язик).
Tableaux!

(Страхопуд 1881. ч. 1. стор. 3)

ХРОНИКА

В Кракові принимали браця свого родака, міністра Дунаєвського, а вечором видали в його честь пир. На тім пирі була сама расова маґнатерія, а лише один віцепрезидент ради міста Львова др. Мадейський прибував нерасовий.

Геть по півночі, коли графи, князі, добре собі попили, колола їх дуже присутність Мадейського і гр. Бадені підніс такий тост:

Gdzie się bawia psy wielkie,

Sa i małe pieski,

Piję zdrowie: Niech żyje

Mecenas Madej-ki!

В тій хвилі встав Мадейський і так відповів:

Niech będzie dowodem,

O ile pies mały psa wielkiego ceni,

Wychyłam ten kielich:

Niech żyje wielki pies Badeni.

(Страхопуд, 1880).

— Чоловіче, бійся Бога,
Що ти вже собі думаєш —
Що в таку пізну годину,
Ти із коршми повертаєш?
— Гей, пан отче ласкавенький,
В більший гріх мя не вводіте, —
Таж то був би неспасенний
В коршмі цілу ніч сидіти.

Василь Тойсамий.
Зеркало ч. 12. 1889.

—О—

МАЄМО — НЕ МАЄМО.

Народ — людей
політиків — програм
поетів — поезії
книжки й газети — читачів
рогачки — доріг
начальство — порядків
банки — кредитів
каси — монет
Надзірні ради — надзору
радників — поради
патріотизм — патріотів
церкви — віри.

(Страхопуд 1900)

—О—

Новочасний Мойсей виводить нарід з неволі єгипетської в обітовану
землю канадійську.
(Комар ч. 6—7. 1904).

Лев й пролев

Іде циган по діброві
(Десь лихо носило...)
При нім пара вареників,
Люлька та кресило...
Чорний, темний, як та хмара,
По лісі блукає...
Йде помалу, курить люльку...
Аж лев вибігає...
Вибігає, став, питає:
„Хто ти, чорний враже?”
— Скажи перше, хто ти, враже?
Циган йому каже.
Стрепенув звір головою.
„Я лев” — промовляє!...
— Ти лев собі, а я пролев!
Циган одвічає...
„Ходім битись!” лев говорить.
— Та ходімо, враже!
Тільки я ще не обідав —
Циган йому каже...
— Як даси що попоїсти,
Трохи підкрепитись,
Тоді піду я з тобою
В чисте поле битись!
„Та нічого, лев говорить,
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску

Хоч телицю вбити!...
І кинувся межи стадо,
Телицю вбиває...
Пазурами шабатує,
Шкуру іздирає...
Оббілював як годиться,
Сів коло телиці;
А цигану дає шкуру
І шле до криниці...
— Біжи, каже, до криниці,
Та не забавляйся!
Як набереш води повну,
Бігцем повертайся!...
Пішов циган; тай криницю
Навкруги копає...
Лев приходять. „Що ти робиш?”
Цигана питає...
— Та же бачиш, що я роблю!
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!
Принесу тобі криницю,
Тай роби, що знаєш!...”
„Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу маєш!...”
І нагнувся сам за шкуру,
Води набирає...

А цигана за дровами
У ліс посилає...
Пішов циган, дере лико,
Дуб до дуба вяже...
Лев приходять, подивився:
„Що ти робиш?” — каже.
— Та же бачиш, що дубину
До купи збираю...
Оттак возьму усю разом,
Тай повириваю!...
Подивився лев на нього,
Махнув головою...
„Отсе, думає, на лихо
Здибався з бідою!...”
Бере його до телиці
Живо відсилає...
А сам дуба молодого
При землі ламає.
Зломав дуба молодого,
На крижі крижує...
Тай сердечний нагадався,
Що вогню бракує...
Приніс дрова, тай гадає,
Де вогню узяти...
Але циган йому каже:
— А що, леве брате?
Вдарим в камінь пазурами!

Хто вогню добуде,
То той у нас і без бійки
Найсильніший буде?
Ідуть вони до каменя,
Разом поставали,
Як ударив лев у камінь —
Кохті позлізали...

Заревів лев, підняв лапи,
Лапи обюшило:
А наш пролев добуває
Губку та кресило...

Як ударив — скала ціла
В іскрах загоріла
І до разу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.

Запікають товсті стегна,
Обід спорядили...
Спорядили обід сутий,
На двох розділили...

Посідали й балують...
Лев аж припадає...
А що циган вже й наївся, —
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи
Купами літають...
Що розкине вражий циган,

Мигом поїдають...
Лев проглянув — його пролев
Вже й кісток не має...
Лежит собі проти сонця,

Живіт вигріває...
„А що, брате, будем битись?“
До цигана каже...
— Та вже ж битись, не миритись,
Але чекай, враже!
Возьми перше, стисни камінь —
Як води добудеш,
То тоді ти й без бійки
Найсильніший будеш!
Бере камінь лев у лапи,
Потряс головою...

Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеться мукою...
— Видиш, враже, циган каже,
Й води не добудеш...
Та як же-ж ти ізо мною
Боротися будеш?

Оттак тисни, як я тисну!
Циган промовляє.
Та руками вареника
Що сили стискає...
Заюшила сиротатка...
Видиш, циган каже,
Що вас двайцять таких левів
Того не докаже!

Та ще лучше вареника
Перед левом тисне!
Тепер, каже, бісів леве,
Хто з нас лучше свисне?...
Підійнявся лев могутий,
Як на лапи стане...
Та як зареве, як клясне!
Аж волося вянє!...
— Тепер я вже, циган каже,
Тільки не дивися!
А то й очі повилазять
І сам повалився!
Лев нагнувся, сплющив очі,
Стоїть, ані писне...
А тут циган ломаючо
Як під вуха свисне...

Зашуміло, загуділо,
Задзеленькотіло...
І в очах стома свічками
Запалахкотіло...
„Не чорти ж мені надали
З тобою счепитись...
Ні, небоже, що вже хочеш,
А не буду битись!...”
— Е, боїшся, бісів леве!
Циган став казати, —
Неси, враже, шкуру грошей
До моєї хати...

Тоді тільки я з тобою
Миром помирюся...
Як не хочеш, то я зараз
Із тобою бюся!...
Став, подумав лев могучий;
Нічого діяти!
Коли хоче біда грошей,
Треба біді дати...

Бере шкуру, йде за грішми,
Повну набирає...
Несе її за циганом,
Аж чоло впріває...
Привів циган його в кузню
Межи циганятя...
— Скидай, каже, леве шкуру,
Оце моя хата!...

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає...

Аж циганя із під вугля
Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
Світить і біліє,
Розкидає з себе іскри...
Жаром червоніє...

Поглядає лев на штабу —
„Що то, каже, брате?”

— А попробуй, циган каже,
То сам будеш знати!

Як хватився лев за штабу —
Боже, твоя воля!
Завертівся, замотався,
Та кулею в поле!...
„Нехай же їм сто чортяків!
Каже коло ліса...

Щоби трошки ще потримав,
То б згорів до біса...”

ПОХВАЛЯЮЧИМСЯ ГНИЛИМ РУСИНАМ.

Акбар-Аллах! Бог великий!
Каже турчин, каву пючий.
Що тобі засудить Аллах,
То засуд вже неминучий.
Як повиснуть — то повиснеш,
Хоч топись у морських валах;
Як втонуть — втонеш, хоч вішайсь,
Щоб ти знав, що — Акбар-Аллах!

Гірка доля — каже Русин —
Слала нам князів хижацьких
І половців і литовців
І неситих дуків панських.
Дер нас турчин і татарин,
Скубли і московські люди, —
Русь тверда все перебула,
То ще й більше перебуде.

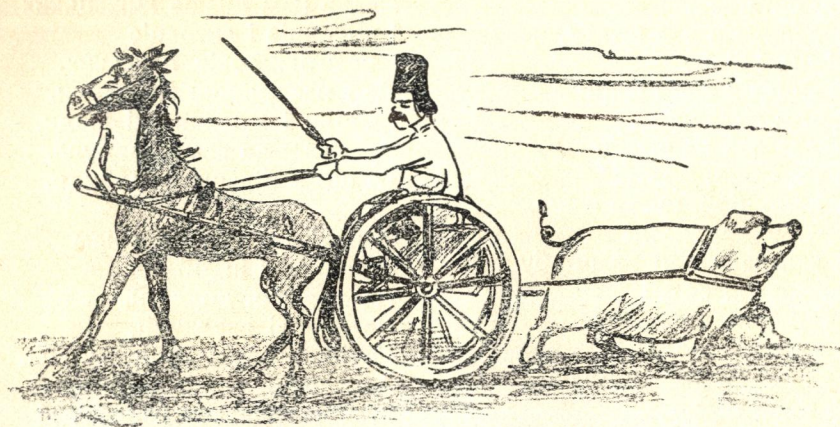
А нові дні принесли нам
Благоносні інституції —
Автономію, додатки,
Податкові екзекуції,
Повінь, голод, горе всюди...
Але що нам тим журитись?
Русь тверда все перебуде!

Много ми знесли в життя вже,
Но ще й більше чей знесемо,
Бо ми, бач, терпінням сильні
Терпимо — значить: жиємо!
Зїсть вовк пастирів, зїсть нас всіх,
То й без Русинів Русь буде!
Вона ж так много перебула,
Що — й себе ще перебуде.

Мирон.*)

(Зеркало, ч. 10, р. 1883)

*) Псевдонім Івана Франка.

Поступ нашого народу
і
хрунівські стремління.

(Комар ч. 11. 1905.).

МУДРАГЕЛЬ.

(Перед клінікою у Львові).

— Свату, а що то за будинок?

— А тут скубенти трупи патро-
шать.

— Та на що?

— Як то на що? А от вмере хто-

небудь на вулиці, так його зараз
сюди й патрошать. Виймуть внут-
ренности ну й видять з якого він
був села, з котрого повіта, як його
звали, чи податки заплатив, ну й від
чого помер.

(Зеркало ч. 184. р. 1906).

ПОМИСЛОВІСТЬ.

— Що кажете, Іване?! Двісті ти-
сяч українських робітників їде до
Прус? Чуєте Іване, може би я по-
їхав, то я би там для наші люди за-
ложив коршму, щоби не тужили за
рідним краєм?

(„Комар” ч. 8. р. 1905).

—о—

ЗИМА.

Гей білить, білить, грішний світ
Зима — дбайлива господиня,
Що кожне дерево намет,
А кожна хата — біла скриня.
А шлях, як скатерть. Ніч як день.
Поля, як випрані полотна.
Збіліла навіть чорна тінь.
Тінь невловима, тінь турботна.
Гей білить, білить все кругом
І темінь вод і темінь суші.
Зимо! Зимо! Скажи ти нам
А хто побілить темні душі!!

Роман Купчинський
Будяк ч. 2. 1922.

—о—

НА СЕЛІ.

— Паничу, ви мабуть зі Львова.
А що там робить мій Івасько?

— Та я вашого Іваська не знаю.
А чим він?

— Та фрайтром при війську... А
що, ви його не знаєте, то таки
дивно...

(Комар, ч. 7. 1903).

ВГАДКИ.

— Скільки є богів? — спитав свя-
щеник новоженця.

— Один — відповів парубок.

— Один? добре?!

— Ні... три, три боги.

— Тільки три... дуже добре?!

— Ні, прошу єгомосці! я знаю, я
дуже добре заю... властиво є в нас
шість богів.

— Прекрасно! а хто ж тебе так
навчив?

— Дяк, прошу єгомосці.

— А котрі ж то ті боги?

— Три боги, то: Бог-отець, Бог-
син і Бог-дух святий.

— А других три?

— То Бог Авраама, Бог Ісаака й
Бог Якова.

— Дуже добре. Іди ж назад до
дяка й навчися ліпше — бо з він-
чання нічого не буде!

Парубок поцілував священика в
руку і відійшов.

По дорозі стрівув його другий
новоженець і питає:

— А що?... коли весілля?

— Мара має весілля! Завзявся
під на мене.

— Але?

— Бігме!

— Та як?

— Каже ще вчитись катихизму.

— Мені не скаже... я все гаразд
знаю.

— Говори! а знаєш скільки є бо-
гів?

— Як ні!... один.

— Кажу тобі, не ходи дурно... Я
йому аж шість давав тай ще йому
було замало.

(Зеркало ч. 18. р. 1882.)

ВСІ ПАРТІЇ НА... ВУЛИЦІ

Жінка: Ах, мужу любезний! Ти
упився нині...

Муж: Чому ж не мав упитися,
коли я ліберальний.

Ж.: Але я чула, що ти зачав бій-
ку в коршмі.

М.: Бився і добре!... бо я демо-
крат.

Ж.: І над усіма хотів верховодити.

М.: Аякже!... Бо я також **централіст**.

Ж.: І з поліціантом сварився.

М.: Що ж дивного?... Я належу до **опозиції**.

Ж.: І казали, що ти украв гаманець комусь то.

М.: Лиш вирівняв власність, бо я **соціяліст**.

Ж.: А нарешті сидів у арешті, бо провинився проти закона о пиянстві.

М.: Так і мусіло бути, бо я „**ферфассунгстен**“.

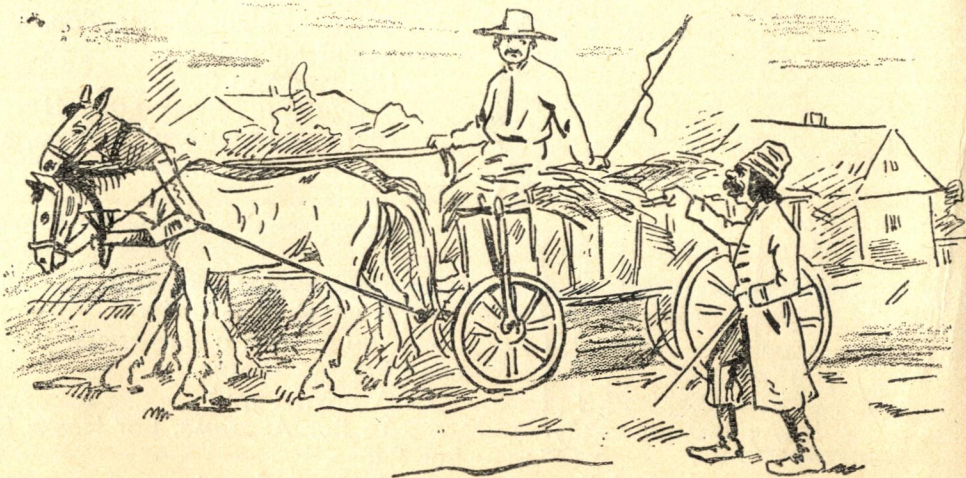
Ж.: І не плачеш над своєю ганьбою?

М.: Ох, плачу!... плачу!... бо я русин.

Ж.: І поправишся?

М.: Ох, трудно мені поправитися, бо я **твердий русин**.

(Страхопуд, 1881).

— А куди ж так зладилися, куме Дмитре? З безрогами на ярмарок? Чи може з війтом на сесію?

(Комар ч. 13. 1904.).

В. Самійленко.

НЕВДЯЧНИЙ КІНЬ.

Хто в воза коней запряга,
То гречно їх не простить.
Та добрий пан сказав, що вже
Того порядку досить.

І загнуздавши раз коня,
Він став питати в нього:
„Чи вас у корінь запрягти,
Чи з боку — і з якого?

„Коштовні віжки почепить,
Чи з простої сириці?
У голу руку взять батіг
Чи брати й рукавиці?”

Та мабуть кінь невдячний був,
А то й дурненький може,
Бо на ласкаві ці слова
Він одповів негоже:

„Язик ваш любо так бренить,
Як добрії цимбали,
Але було б мене спитать,
Як ще не зануздали.

„Я знаю — віжки всі цупкі
Чи з шовку, чи з ременю;

Батіг усякий дошкуля,
Як вам попався в жменю.

Та й ще скажу: як чорт-вість-що
Я тут возити маю,
То краще б я не запрягавсь
Ні в корінь, ані з краю”.

— Гей, Мошку, щось в тім меді
якби глина була!

— Ну, а ви, Микито, не знаєте,
що того року літо було дуже ко-
ротке, то звідки бджола мала на-
брати меду?

(Комар ч. 23. 1902.).

Сатиричні сильветки

(рис. Струхманчук).

Др. Іван Франко
(Зеркало ч. 195.).

Михайло Павлик
(Зеркало ч. 189.).

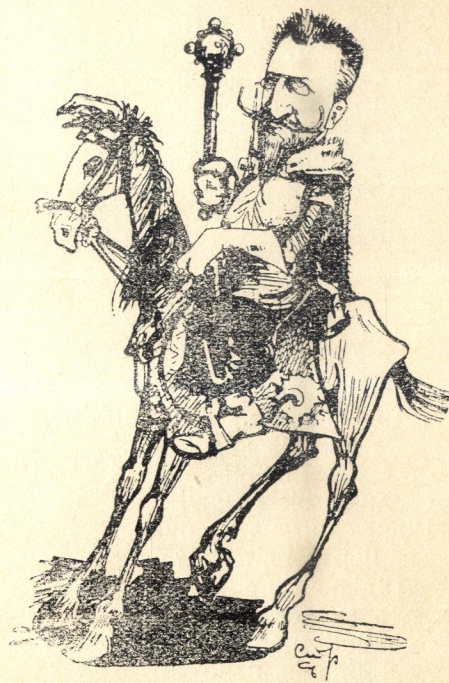
Михайло Грушівський
(Зеркало ч. 182.).

Володимир Шухевич
(Зеркало ч. 193.).

др. Евген Олесницький
(Зеркало ч. 185.).

др. Кирило Трильовський
(Зеркало ч. 183.).

Сидить циган на городі
Темненької ночки;
До блискавки вибирає
Чужі огірочки...

Та все собі промовляє:
„Блисни, Боже, блисни!...“
А господар його з заду
Як вилами свисне...
— А сто бісів в твого батька
Та у твої груди!...
Розкрадати мою працю!...
А що тепер буде?...
„Ой батечку, голубчику!
Чиніте, як знайте!
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!...“
— Оже-ж кину! „Бійтесь Бога!“
— Кину, бісів сину!
Підняв цигана на руки,
Тай через пліт кинув.
Підійнявся вражий циган,
Та як зарегоче:
„Мені того й бракувало:
Добраніч, панотче!“

Степан Руданський.

—о—

Оживляти молодих...

Будити замилювання до промислу...

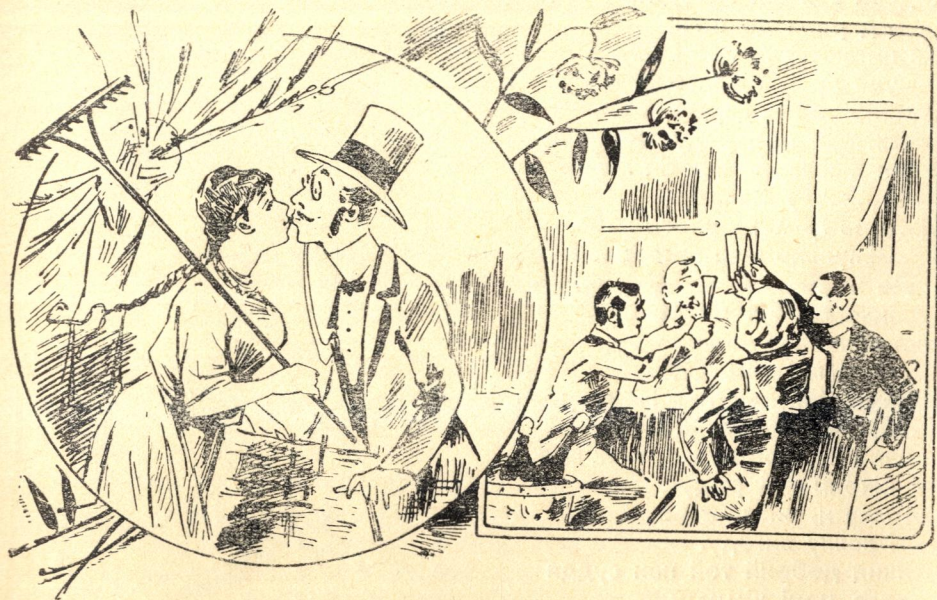
КЛОПІТ ПАЛАМАРЯ МАКСИМА.

Паламар Максим жалувався перед своїм священиком на своє тяжке життя:

— Бо то прошу єгомосьці, песяча служба в церкві — шануючи ва-

ші чесні слухи. А то бабинець замети, а то скропи церков, обчисти ніс свічкам, то замкни на засуву церков, щоби злодії не добулися... Та бідуй оттак, поки смерть ко-сою тебе не зотне.

— А, то правда, Максиме — ка-

стикатися з народом...

додавати огню старшим...

(Зеркало ч. 14. 1889.).

же священик — тяжко тут на землі, но за тоє Господь Бог нагородить тебе в небі й там найдеш відпочинок по дочасних трудах.

— Ба, дідько там відпочинок, прошу єгомосьці — каже Максим сумніваючись. — Як піду за паламаря до неба, то буде таке саме,

як і тутка: „Максime, засвіти сонце” — „Максime, завісь місяць” — „Максime, вичисти зорі” — „Максime, пересунь хмари” — „Максime, замети небо!” А як св. Петро заслабне, то чоловік буде ще мусів собі на варті з ключами стояти, щоби злодії не дістались.

(Страхопуд 1881. р. ч. 2. стор. 2.)

М. Вороний.

АКАДЕМІЧНИЙ ДІМ.

Збудували собі хату
Всі Академоси,
Збудували собі хату
Та й спустили носи.

Збудували собі хату
Велику, високу
Та забули викопати
Керницю глибоку.
Збудували собі хату
Але не до речі,
Бо забули поставити
У кімнатах почі.

Ой настали морозоньки
З вітрами, з вітрами,
Дзвонять хлопці невмивані
Зубами, зубами.

В. Ж.

Зеркало ч. 189. р. 1906.

ДОБРА ГОСТИНА.

Вже три роки по города..
Зродила цибуля...
пропав мов би камінь в воду,
ані сліду з Шмуля.

Жидова вся аж заводить
від рана до ночі,
всіх питають, та про Шмуля
усе лишу шваргоче.
І рабіна хоч надармо,
питали про раду,
де він дівся? — Чиж би може
поїхав у Канаду?
Втім мов грім з чистого неба,
Шмулько наш питаєсь...
— Де ж дівався час довгий? —
кожний тут питає
Обступили всі докола
його в якійсь буді...
— Кажі Шмульку! — Ні, я трохи
був у пана судді.
— Вай! Так добре ще не жив я,
ніколи від роду;
їсти мав я, пити мав я
і всяку вигоду.
— Який добрий той пан суддя
дав мені кімнату,
ще й готорив пару годин
та просив сідати.
Всі зітхнули. — То ж то суддя!
Що ж далі нівроки?
— Ни, він так просив сердечно,
— **що-м сидів три роки.**
(Комар ч. 10. 1902.).

Галицька іділля.

(Комар ч. 33. 1903.).

Чортова корчма

Раз, походом із курської губернії в херсонські степи, переправившись через Дніпро, прийшов наш штаб на „дньовку” в село Сведовок. Село розкинулось в долині, а кругом оточували його високі гори, вкриті одвічним лісом. Мені сказали, що в лісі багацько вальдшнепів і я на другий день пішов пополювати. Щоб не заблудитись в гущах, я узяв з собою хазяйського сина, парубка по двадцятому року; думаю собі: проведе, а часом, як вистрелю на плесі качку, то буде кому й витягти. В лісі вальдшнепів здійсвалось до біса, так за гущиною незручно було стрілять; от ми, пообідавши у лісничого, й вибрались з нетрів ік Дніпру, щоб пополювати ще на качок та куликів.

Вже над вечір, як став стухать жар, повертались ми у село луговиною. Не доходячи верстви зо три до села, побачив я на горі велику руїну мурованої будови. Сонце сідало й огненним промінням освіщало темні мури, а за ними і наоколо чорнів ліс.

— Що це за руїна? — спитав я парубка.

— Це „Чортова корчма”, — одказав парубок.

— Як чортова?

— У цій корчмі колись, давно вже, шинкували чорти, та й досі що-року перед Різдом бенкетують тутечки з відьмами.

— Хто ж бачив, як вони бенкетують?

— Були такі, що бачили та й розказували тим, що не бачили.

Я зійшов на гору, щоб оглядіть руїну. Корчма була стародавньої будівлі: широкі стіни і покої під зводами. В першому покою, на камяному помості, було розкидане скло одбитих пляшок, кістки, а біля розваленої груби лежала кабиця, багацько битих горшків і купа попелу з вугіллям. Видко було, що тутечки ще не так давно щось готували і добре гуляли.

— Так, так, — сказав я, — бенкетували, тільки не знаю хто: чи люди, чи чорти?

— Кому ж більше і товктись тутечки, — одказав парубок, — як не чортам! Яка нечиста мати понесе сюди чоловіка!

— Розкажи ж мені, хто довідався, що в цій корчмі шинкували чорти? Як про це розказують?

— От, як про це розказують старі люди, — почав парубок. — Ще за часів Січи, недалечко од цієї корчми, доживав віку старий запорожець. Мав він хату на дві половини, — на одній, у світличці, сам жив, а на другій жила бабуся, що його годувала і доглядала. Запорожця того всі поважали, бо дуже добра і чесна була людина; не гнула перед ним кирпичи і старшина, ходили до його і прості

люди, деколи заходили й татари (бо й по татарськи знав), і жида; та він і чортів не цуравсь: — інколи й біси до його навертались, та він було розпитує їх і бавиться з ними.

— Раз, перед Різдвом, тільки-що вернувся він з всеночної, чує — щось шкряба біля дверей. Запорожець думав, що кітка, — тільки відчинив, а в хату шасть чорт; хуха в лапки і підскакує халляндри, бачите — дуже приморозило, так чорта пройняв циганський піт.

„Та й змерз же! — каже чорт, — такий мороз, що аж очі злипаються! Будьте ласкаві, добродію, пустіть погрітись.“

„Грійся, вражий сину“, — каже запорожець, поскувши тихенько за вухо чорта.

„Спасибі вам, добродію, — каже чорт, — за вашу ласку“. Та й сів біля грубки.

„Відкіля се, — спитав запорожець, — нечиста мати тебе принесла?“

„Здалека, — каже чорт, — аж з того краю світу!“

„Що ж ти там робив?“ — спитав старий.

„Звісно що, — каже чорт, — іскушав людей. Що ж нам, чортам, більше й робить...“

„І не обридне вам, — каже запорожець, — чорти батька зна чого блукати по світу! пора б вже вам і вгамуватися...“

„Е, добродію, — каже чорт, збіднившись, — не наша сила, не наша й воля: і в нас є старшина, сиріч

начальство... треба, бачите, слухатись; скажи, враже, як пан каже. А то який би його біс оттак і по світу товкся! Подивіться лишень на мене: гасаючи, всі кіхтики на лапках попритирав і шерсть на боках повилазила!... Та ще коли б ви знали, що вони вигадують тамечки у пеклі; понастроювали скрізь тих шинків, корчем, запроважають бенкети, ігрища, гоцаки, тропакі, гопаки...“

„Не велика ще біда, — каже запорожець, — з тих шинків, корчем і ігрищів: прийде чоловік у шинок, випе собі на здоровя чарку горілки, зїсть оселедець, другий; зберуться на празник або в неділю парубки та дівчата, погуляють собі, потанцюють, а деякі спаруються і одружаться...“

„Коли б так! — каже чорт, — тоб нічого було й казати; а то хочби і в сій корчмі, що біля вас... Чи ви знаєте, добродію, хто там шинкує?..“

„Казали — якийсь жид“, — каже запорожець.

„Який вам жид! — одказав чорт, зареготавшись, — наш таки чорт, та ще й з Києва відьми налітають“.

„Глянь! — каже запорожець, — не знав я цього, а тоб пішов подивиться!... А ти ж, чорте, — пита, — що там робиш?“

„Що я роблю?... Танцюю, — каже чорт, — сьогодні важний задамо бенкет, і музика таки наша, пекельна, буде, а вже які відьми з Києва назлітаються, навіки гарні! Приходьте, добродію, до нас, побачите, як я буду танцювати гопака і гоцака!“

„Пішов би, — одказує запорожець, — так нікому ж мене провести, старий вже з біса став...”

„Я ж вас проведу, — каже чорт, — разом і підемо.”

„Добре! — каже запорожець, — побачимо, як там у вас, у чортів, люди бенкетують.” Виголився запорожець, одяг червоний жупан з вільотами, що пообшивані брузументами, обувсь у чоботи сап'янці, підперезався шалевим поясом, причепив шаблюку і вусів не забув наваксити, та, взявши чорта за хвіст, і пішов у корчму. Як зблизились ік корчмі, приглядується запорожець, аж перед ним не чорт вже, а парубок у чорному кобеняку, підперезаний червоним поясом, в смушевій шапці; і вже тримає його не за хвіст, а за кобеняк.

Увійшов запорожець у корчму, дивиться — народу повнісінько, як у церкві; по всіх лихтарях позасвічувані свічки; дарма, що шабашкові, а палають, неначе воскові в ставниках. Тільки вглядів арендар запорожця, зараз підскочив до його з пляшкою.

„Мозе, пан добродзій, — каже, — позволі келішек гданської вудки?”

„Всип, — каже запорожець, — побачимо, що там за гданська!”

Випив запорожець — аж зацмокав — така кріпка та смачна.

„Мозе, сце, — каже арендар, — пан добродзій позволі келішек?”

Випив запорожець і другу. Якось йому повеселішало, неначе помолодшав. А тут, як ушкварять музики джінджируху! — та й гарно ж грали, матері їх лихо: скрипиця так і виспіває, бубни гудуть, гуркотять, цимбали, мов дзвоники, дзвонять. Як почув старий, так аж жижки у його затрусились, самі ноги затупотіли. Зараз і почали танцювати. Дівчата такі гарні, одна в одну. Пішов у танець і той чорт, що привів запорожця. Знатно танцює, гаспедів син! Не вдержався і старий, ну й собі по-запорозьки: і викрутасом, і вихилясом, цокотить підківками, вистрибує, ноги вище голови задира. Парубоцтво і дівчата кругом обступили, дивуються, і на чорта вже не дивляться. Танцював старий, поки в його духу не захопило. А тут де не взявся орендар з пляшкою і знов до його:

„Мозе, пан добродзій, позволі келішек вудки?”

— А запорожцеві того тільки й треба; випив, трошки оддыхав і знов пішов із чортом козачка. Як натанцювались, повів чорт старого по других покоях. Увійшли в один, — все парубки та дівчата, сидять собі парками, розмовляють і чоломкаються. Увійшли у другий, — аж грають у карти: на столі купи грошей, мідні й срібні, а кругом стола людей-людей; були між ними і з сивими чубами... Не зчувся запорожець, як і сам став грати. Здали карти раз, вдруге — вже й таляра програв! Що за біс! думає собі, — у одного чоловіка усе хлюсти. Коли зирк, аж він вийма з кишені карти. Запоро-

жець черк його по пиці, а той старого за груди.

„Е, ні, — гримнув запорожець, — пострівай, роби що-небудь одно: коли шахруєш, так і шахруй, а я почав тебе бить, так і буду товкти!”

— Та і вдруге йому затопив.

— Той гвалту; відкіля не взявсь орендар, до запорожця як крикне:

„Засцо ви б'єте моїх гостей?... Ми вас проземо з кумпанії!”

„Мовчи, чорте, — гримнув запорожець, зась тобі до людей, знай своє пекло!...”

„Який я чорт, — одказує орендар, — я цесний єврей!”

„Брешеш, — каже запорожець, — от як стягну з тебе жидівські галанці, то й відотну тобі хвіст, щоб знав, як приймають шахраїв до гурту!...”

— А чорт, що привів запорожця, смик орендаря за шляфрок.

„Хто сахрує, хто?” — загугнів орендар, неначе й не знає хто.

„Ось хто”, — гримнув запорожець, та знов черк по пиці шахрая.

— А орендар до нього:

„Як ти осміливсь ошукувати пана добродзія?”

Далі каже другим:

„Забирайте, панове, його grosi і zenіть з корчми!... Я приймаю тільки чесних людей!”

— Духом розхапали гроші, женуть шахрая в потилицю, а жид до запорожця з пляшкою.

„Мозе, пан добродзія позволи келішек вудки?”

— Частує запорожця, а тут прибігли дві дівчини, такі гарні, певно відьми: білі, повні, щоки горять, очі, як зірочки, ясніють: втомились танцюючи, так повні груди і підіймаються догори. Вхопили старого під руки та й повели.

„Потанцюйте ще, добродію, — просять, — люди кажуть, що, мабуть, у вас чорти сидять в чоботах!”

„А може й сидять, — каже запорожець, — бо чорт мене обував”.

— Знов пішов гайдука садить, за відьом і держиться; насилу вже чорт вивів його з корчми. Сказано, запорозька натура, і байдуже йому: з ким би не гулять, аби гулять!.. Повів чорт запорожця додому, насилу диба неборак: дуже таки втомився, обома руками держиться за хвіст, аж стогне сердешний чорт. Як дійшов старий до своєї господи, попросився з чортом, та й став стукать у двері. Відчинила бабуся, світить, а запорожець до неї, ну її обнімає та до серця тупить, а баба від його трохи каганця не впустила.

„Бог з вами, добродію! — каже, — що се ви робите, чи ви не здуріли?”

— Насилу його утихомирила і положила спати. На другий день прокинувся запорожець, дивиться — бабуня стоїть біля його ліжка.

„А що, — спитав запорожець, — чи вже благовістили до церкви?”

„Де вам благовістили! — каже баба, добрі люди вже й пообідали, я вже думала, чи не заснули ви на віки вічні!“

— Як схопиться запорожець, як крикне:

„Ну, не бісового ж тобі сина й чорти! Чого гаспеди нароби́ли: на Різдво не довелося мені в церкві бути й Богу помолитися“. „Ні, — каже, — сього не можна... як таку волю їм дати, то вони всіх людей з пантелику зіб'ють; мабуть, не я один опізнився до церкви!...“

— Одягся і пішов до батюшки, розказав йому все, як було, зібрали мирян, порадилися та й ріши-

ли: спалить диявольську корчму. Так хоч і спалили, а все ж таки що-року, перед Різдвом, товчуться і бенкетують тутечки чорти й відьми. Як бачите, ніхто й цегли не бере на груби, бояться. Так ця анахтемська руїна, мабуть, буде стояти аж до кінця світу!...

— Добре, — додав парубок, — що тоді були на світі такі люди, як оце́й запорожець, що розказую: було й кому довіда́ться, що шинкують чорти, а теперечки кожному байдуже.

Олекса Стороженко.

— 0 —

В КОРШМІ.

Мошко: Ну, пане вуйці, як вам смакує моя горівка?

Війт: Дакую! Буду пити на ваше здоров'я, бо на моє за слаба.

Комар ч. 22. р. 1903.

ДВА СПОРТСМЕНИ.

— Що ж? маєш уже що в своїм музею?

— Маю цілий покій воздуха з перед тисячу літ...

Комар ч. 2. р. 1904.

ВІН ТАК ЗРОЗУМІВ.

Отець: Чому ти Грицю, так скоро хліб їш?

Гринько: Щобим упрів.

От.: А то на що?

Гр.: Бо в школі вчили: „в поті чола будеш їсти хліб твій“.

Зеркало ч. 7. р. 1883.

— 0 —

ЛАГОДЯЧІ ОБСТАВИНИ

— А ти, мой, куда йдеш?

— На пів року до Іванової хати.

— За що?

— За лагодячі обставини.

— Як се?

— Ну, бо якби не було лагодячих обставин, то я пішов би був на цілий рік.

(Комар, ч. 20-21, 1903)

СТРОФИ.

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пастися самим.

Гість, дитя і цар і жінка
Мають всі один звичай:
Є що, чи нема — байдуже,
Ім усе лиш дай та дай.

Та й глупі ж ті багатирі
Що люблять спать на подушках!
Я спав лиш на однім пері
І твердо так було, що страх.

Огневі, що ліси палить
На поміч втер ще спішить,
Та каганець він загасить.
Так сильний сильного скріпля,
Король рятує короля,
Слабого ж топче й потопля.

Іван Франко.

Іван Труш.

(Зеркало ч. 193.).

Михайло Лозинський

(Зеркало ч. 192.).

На допиті царської Росії

(У селі обікрали церкву. Приїхав судовий слідчий допитувати людей; усамперед покликав діда, церковного сторожа).

Слідчий: Расскажите, дед, что вы знаете, что видели?

Дід: Нічого я не видів. Вже на другий день, як сталося те лихо, то побачив. Ото, як прийшли майстри, що лагодять баню, то пішов я відчинити двері...

Слід.: Постойте, ви что то не о том рассказываете. Кто такой пришел?

Дід: Майстрі, кажу, що баню бляхою пошивали.

Слід.: Кто такой? Какая тут баня?*) При чем тут баня, когда церков обокрали?

Дід: А вжеж при чом баня? Бо через неї й ті злодії у церкву влізли.

Слід. (дивується): Через баню? Разве около церкви есть баня?

Дід: А як же, аж три бані: одна велика, дві малі...

Слід.: У вас три бани возля церкви. Да ви что-то не так... неправду говорите.

Дід: Щоб я брехав? На старість літ та ще при

*) баня — по російськи значить лазня, купальня.

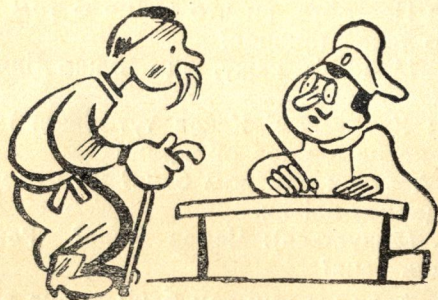
Весна принесе нам свободу.
(Шершень ч. 1906.)

такому ділі? Покарай мене Боже... Хоч під присягу піду!

Слід.: І под присягою скажете, що у вас бани возле церкви? Да я прекрасно знаю, що у вас, в етіх Заруданцях вашіх, ні одной бані нет на все село! Что ви врете?

Дід: Воля ваша, господа начальство, а я зроду не брехав і тепер скажу, хоч під присягою, що у нас три бані на церкві. Та спитайте людей, нехай скажуть.

Слід. (дивується): Три бані возле церкви? Да зачем же три? Разве не доста точно одной бані?

Дід: Того я вже не знаю. Так поставили, так і стоять...

Слід.: Да зачем же у вас все три бані возле церкви? Разве нельзя их било где нибудь дальше поставить? Храм Божий — і три бані! Удивительно!

Дід: Храм у нас не скоро буде, аж на Покрову.
Слід.: Как есть: будет храм? Разве теперь нет?

Дід: Ані... Аж на Покрову, кажу.

Слід. (з сердцем): Ну, дед, — я віжу, ви совсем із ума вижілі! Что то путаете ілі нарочно врете.

Дід: Хрест мене побий, коли я хоч одно слово збрехав!

Слід.: Да как не „збрехал“? — Вот ви гаваріте, храма нет. А что у вас обокрали?

Дід: Таж церкву Божу!

Слід.: А церков і храм разве не все равно?

Дід: А деж все равно? Церква — церква, а храм, як де: у нас на Покрову, у Задрипанцях — на Миколу, у Голодубах — на Петра, — як у кого...

Слід.: Это значить: Храмовий празднік?

Дід: Еге, храмовий празник, храм.

Слід.: Вот как! Так у вас храмовий празнік і храм — одно панятія?

Дід: Га?

Слід.: Одно понятіє, гаварю?

Дід: Хто не питающий, той у понятії, а хто ласий до неї, то й без понятія, буває, напеться...

Слід.: Ну, пастойте: ви же что-то опять непонятнее понесли.

Дід: Ні, я нічого не носив.

Слід.: Де не то! Не понимаю я вашево языка харашо, да і ви меня не панімаєте, відно. Ви, вот просто мне отвечайте: у вас церков обокрали?

Дід: Обікрали.

Слід.: У вас возле церкви три бані?

Дід: Три бані. Ніби-то для Тройці Святої: для Бога-Отця, для Сина і для Святого Духа.

Слід.: (витріщив очі): Для їх бані поставлені?

Дід: Егеж. Так батюшка казали...

Слід.: І люди в ніх паряться?

Дід: Де?

Слід.: Да в банях ваших?

Дід (дивується): Люди там паряться? Крий Боже! Чого людям там лазити?

Слід.: Люди у вас не лаять в баню?

Дід: А Чогож їм туди лазити? От хіба майстрі, що бляхою їх пошивають, та ще може злодії.

Слід.: Так зачем же у вас бані пострені?

Дід: Так... Щоби чепурніша була церква.

Слід.: Что такое?

Дід: Щоб церква, кажу, гарна була, красива.

Слід.: Для красоти?

Дід: Еге, для красоти, так!

Слід.: Оне близко от церкви?

Дід (дивується): На самій церкві.

Слід.: Что?

Дід: На церкві, кажу.

Слід.: Бани?

Дід: Еге, бані!

Слід.: Ето куполи, может бит?

Дід: Га?

Слід.: Куполи, говорю я?

Дід: Купили бляху, хрест новий...

Слід.: Ето куполи, чтобы накрыть?

Дід: Еге, купили, щоб накрыть.

Слід.: Ну, вот, тепер понято. Ну, так ви говорите: привели кого ибудь на другой день?

Дід: Привів майстрів.

Слід.: Кого ето?

Дід: Майстрів, що дахівку криють.

Слід.: Кого криють?

Дід: Дахівку на банях, бляхою.

Слід.: Ето значит ремонт делают?

Дід: Не Ремон, а Митрофан він зветься, той старший кацап.

Слід.: Ето Митрофан — рабочий, мастеревой?

Дід: Еге, мастеревой. А другой Ванька.

Слід.: Да я вас не о том спрашиваю. Они накануне работали в церкви?

Дід: Га?

Слід.: Накануне, говорю, работали?

Дід: Не розумію я, вибачайте. Роботали, а вжеж иконостас золотили, баню покривали?

Слід.: (перебиває): Да будет уже про эту баню! Я спрашиваю: они рабатали накануне? За день до того?

Дід: За день? Ніби-то по чому беруть?

Слід.: (з сердцем): Да нет! Перед тим днем били они на работе?

Дід: А перед тим днем неділя була.

Слід.: Неделя ілі две — ето всьоравно!

Дід: Де-ж „все равно”? У неділю не работали.

Слід.: Целую неділю?

Дід: А цілу неділю.

Слід.: Такі і запішем (пише).

Дід: У суботу, як пішли перед вечернею по роботі....

Слід.: В суботу работали?

Дід: А як-же, работали.

Слід.: Что-же ви питаєте? В субботу, говорите, работали, а целую неділю не работали... Что ви путаєте?

Дід: Так і було: у суботу работали, а в неділю ні. Вони-ж христіяни, хоч і кацапи...

Слід.: При чем тут христіане, кацапи? Не понимаю!...

Дід: Бо, як скажемо євреї, то ті у неділю роблять, а вже у суботу ні, — шабашують.

Слід.: Ах, да! Так „неделя” это ви понимаете: воскресеніе?

Дід: Оттакої! Щоб я не понимав воскресенія? А вже-ж понимаю!

Слід.: Ну вот, наконец-то, стало понятно. Значит эти рабочие в воскресеніе не работали, а в суботу перед вечерней ушли. Так?

Дід: Так.

Слід.: А в воскресеніе батюшка служил в церкви?

Дід: Служили, а як-же!

Слід.: А после, вечером в воскресеніе, никто не ходил в церковь?

Дід: А кому було ходити?

Слід.: Ну, может быть так, треба била какая?

Дід: Ні, не треба було.

Слід.: Припомните: крестини може быть или другая треба била?

Дід: Хрестити не треба було.

Слід.: Как это: крестить не треба?

Дід: Бо не треба було.

Слід.: Ну і странный ваш язык! Крестьянины — не треба. А брак по вашему треба?

Дід: Що у брак треба, то у брак іде.

Слід.: А похорони — треба?

Дід: Як хто помре, — то треба.

Слід.: Разве если не помреш, то бивают похорони? Что вы плетете ерунду? Ви, должно быть, невменяемый?

Дід: Ні, я Олекса, а пишутъ мене Моргун.

Виборний Макогоненко.

— 000 —

ВСЯКО БУВАЄ.

От бува, що є чим думать,
Та нема об чім;
А буває — і є об чім
Та немає чим.

Микола з Січі
(Шершень).

З ДАВНИХ ЧАСІВ.

Підчас наполеонської війни одна австрійська патруля переходила вночі неприязельський ліс. Втім наткнулась на неприязель й один інфантерист кричить до другого:

— Ей, Грицьку, я вже зловив Хранцуза!

— Давай його сюди! — кричить камрат.

— Та, коли бо псякров не хоче мене пустити...

(Комар).

—о—

Весняний мотив.

(Шершень, Київ. Ч. 12., 1906)

(З уст народу).

Раз вкрав жид з хлопом вола. Зарізали та стали ділитися, однаке найгрубшою штукаю не могли ніяк поділитися. Каже отже жид до хлоп-па: „Ти бери за один кінець в зуби, а я за другий; котрий з нас ліпше потягне, того ця штука буде!“ Хлоп був сильніший і вирвав від жида. Жид невдоволений таким закінченням справи, заскаржив хлоп-па до суду, що оба вкрали вола. В суді зачав суддя допитуватися жида, в кого й як вони вкрали вола?

Жидисько налякався криміналу і почав так говорити:

— Ми оба вкрали вола, зарізали і поділилися. Тай я взяв за один кінець, а хлоп за другий, тай як хлоп потягнув, то вирвав від мене, а я впав і... пробудився!...

— А то тобі снилося? — каже суддя.

— Снилося, сніло, проши пана сендзі!...

— Но, то йдіть домів, бо суд за сон не карає — завируював суддя.

І. Ж. (Комар, ч. 14-15, 1903).

Зекутник: Дурний хлоп! Ржонд хоче твого найліпшого.

Селянин: Бо аякже, коли я не хочу дати!

(Комар, ч. 4, 1905)

В хуртовину

Молоденький чортик, якого випустили святами пожирувати, з радощів брякнувся в кучугуру снігу, зарився в нього головою, а ногами став таке виробляти, що зразу знялася курява, за якою не видно стало світу; потім схопився й став гасати по полю. Перескакуючи через бескеття й спотикаючись по снігу, він, то з вереском летів по полю наввипередки з вітром, то, розставивши лапки, нісся йому назустріч, і коли старий дідуга - вітер хапав його в обійми, підіймав у гору мало не до хмар і, надувши свою полотняну сорочку, одним духом пер його десятки гомів понад степом, чортик вюном вертівся в його руках, верещав і заходився від реготу.

Взявшись у боки руками й стиха посвистуючи, він навшпиньках подався до шляху, де їхали сані, догнав їх і вчепився на задок.

У санях сиділи дві закутані, запорошені снігом постаті.

Чортик боком схилив до них вухо й слухає.

Македонський старшина Василь Миронович, схилившись над головою писаря Антона Агафоновича, казав йому на вухо, намагаючись переселити хугу:

— Чорт, прости Господи, така штука, що в дорозі його ніяк не можна згадувати: або обламає, або обмарить, — а так не минеться.

Василь Миронович, чоловік смірний і побож-

ний, під чаркою дуже любив говорити за що-небудь божественне, і давненько вже намагався втягнути в таку розмову писаря, але той або пускав з язика чорта, або зовсім мовчав.

— Хіба ж не так я кажу? — питався у нього старшина. Той тільки щось собі замурчав.

Втерючи надію як-небудь розворушити сусіду, розвозить старшина, тимчасом крадькома виймалюльку. Дістав коробочку з сірниками і, щільно затуляючись долонями, став закурювати.

Щось дмухнуло під самим носом у старшини — сірник погас... другий... третій...

Писар заворушився, кашлянув і хрипким голосом промовив:

— Н-не закурите.

— Закурю, Антоне Агафоновичу, закурю! — веселенько одповів старшина, радіючи, що писар заговорив таки.

— Ні, не закурите... Бачте, вже чотири сірники стратили... О, п'ять, шість, сім... лічив писар.

— Що за чудасія! — здивувався старшина: сірники гасилися один за одним, навіть не розгорівшись.

Затулився, як можна найщільніше, тернув — знов погас.

— Гм!.. — Одхилився в другий бік, витер...

— Десять! — промовив писар. — Я ж казав,

що не закурите... одинадцять... дванадцять...

— Антоне Агафоновичу! — лагідненько мовив старшина, — це через те, що ви лічите. Ось не лічіть — зразу закурю.

Але писар вже пролупався і йому бажалось пожартувати. Старшина помалу розгарячився й сірники гасились і летіли в сніг один за одним, на силу писар вспівав лічити.

— Ось годі бо!.. чи ви й досі лічити не навчилися, чи що з вами? — промовив старшина, почувачи, що розібрало його зло.

Писар закутуючись у кожух, поволі лічив:

Двадцять три, двадцять чотири, двадцять п'ять...

Старшина вийняв з рота люльку, зі-зла, боком глянув на писаря; потім плюнув і знов узяв люльку в зуби.

— Як би знаття, що в неділю буде година, то в суботу з вечора виїхати б на села податки виправляти, — діловито став говорити він.

— Ум... — мурчав писар.

— А то як не зберем до першого, — помалу розвозить старшина, тимчасом крадкома виймаючи сірник з коробки, — то знову поштрафують, як було минулого року. — Тут він стиха черкнув сірник.

— Ех-хе-хе! — позіхнув писар: — двадцять вісім!

— Антоне Агафоновичу! — та що ж це ви?! — промовив старшина таким голосом, в якому почувся

вався і докір, і образа. Писар мовчав.

Помацавши в коробочці, старшина знайшов там тільки одного сірника. Сплюнувши на бік, він хутчій погав коняку.

С. Васильченко.

„позичте ко мені шапку”.

Іван здивувався.

— Всі сірники витратив, і не закурив через вас! — промовив він сердито й глянув на писаря. Той схилив голову й дрімав. Старшина помалу став здержувати коняку. Схилившись низенько до писаря, він зобачив у темряві його ніс, брови, лоб... Очі заплющені — спить, навіть носом сопє... Тихенько потяг за віжки — коняка стала.

Хутенько закрився полами кобеняка й запалив останній сірник... горить. Старшина поспішає запалити люльку і так тягне, що в чубуці починає шкварчати немов на сковороді сало.

— Двадцять девять! — крикнув на самим його вухом писар. Василь Миронович закашлявся і сірник погас. Здавив чубук зубами, потяг зо всієї сили — не тягнеться... Важко зідхнув, став ховати люльку в кишеню. Але зразу, тільки довів люльку до кишені, за серце вхопив такий жаль, що аж защеміло. Глянув знов на писаря: той витягнув губи, підняв брови, дрімає, немов нічого й не було.

Од злости в старшини аж руки затряслися. Помалу розмахавши за кінець люльку, немов би заміряючись забити цвяшок у стіну, Василь Мироно-

вич виважився й цокнув головою люльки в лоб писаря.

— Триц.. ой! — кинувся той, почуваючи, як щось зашпигало в носі й перед очима розсипалися золоті іскри.

— Ото, щоб було трицять, до пари! — чмихнув носом, промовив старшина, ховаючи люльку в кишеню. Але писар щось заворушився, засіп, виказуючи, що він має охоту лічити й далі. Випроставши руки, він сунув кулаком у щелепи старшині.

— Трицять один! — промовив він.

— Трицять два! — ляснув його на-вігтя старшина.

— Трицять три! — піднявшись з місця, по-зашийкам гепнув його писар.

— 0 —

Хмара

Понад горілою від спеки стороною

Велика хмара пропливла;

Не пожививши тут й краплиною одною,

Усе своє добро над морем розлила.

Та ще й хвалитися взялась перед горою,

Що в неї щедрість чимала.

— x —

— Тпру! — старшина зняв рукавиці.

— Трицять чотири! — Обоє, і писар і старшина, вивалилися з саней у сніг. Конячина спинилась.

Счепившись в одну щільну купу, старшина і писар ворушилися у снігу, сопли, кректали; вивертався зі споду то один, то другий. — Раз-по-раз було чути, як щось гупало, немов у подушку і примовляло:

— Трицять вісім!

— Трицять девять!..

Коли діло добіралось до півсотні, чортик перекрутився скільки разів у снігу, зареготався, пішов дрібушки в степ... та як завихрить, та як закурить! завищить!.. та колесом, та жеребом!.. та й пішов...

Васильченко Степан.

„Гай-гай!“ — на те хвасткій гора: —

„Якого ти кому добра

Своєю щедрістю дала?

Ти більше ще усім вчинила болю!

Коли б ти нивонькам дала свої скарби, —

Околицю б спасла від голоду й журби,

А в морі є води і без тебе доволі.”

М. Старицький.

— Ну, а тепер, братчику, цілком вільний: навіть від землі ми тебе по змозі увільнили...

(Шершень ч. 7. 1906)

(Народне оповідання).

В селі Н. є руський парох і польський „ксьондз”. Послухайте, як посварився парубок Гриць Лемішка з польським ксьондзом (бо сам був лацінник) будучи ще пастушиною:

„Ще як я був малий, післали мене мамуня до лацінського ксьондза до сповіди. Сказав я там свої гріхи, що там малий хлопчина за гріхи може мати, а він ще питає мене:

— „Чи не ходив бува, та птичкам гніздочка чи не підбирав?” — „Ходив, підбирав”, кажу.

— А бачиш, гріх великий, деж то ти ходив? Які птички підбирав?”

— „А за ксендза стодолю, на тополях шпаки є, то там я їх підбирав”.

— „Так, о гріх великий! А є там ще шпаки?”.

— „О, є, ще й кілько!”

— „Ну, то вже, памятай не підбирай! Нехай ростуть!”

Покаявся я, не ходжу за шпаками, але чи довго?

Минув от, тиждень, два, а я далі за шпаками! Приходжу під тополю, а там ксьондзів наймит стоїть: — „Ти чого тут?“ — „За шпаками, кажу, прийшов“. — „Ого, поминай ти своїх шпаків, нема вже“. — „Та як, кажу, хто ж вибрав?“ — „Я сам“, каже наймит. — „А відкиж ти... ів, що вони тут є?“ — „Ксьондз сказав, тай самі казали собі вибирати“.

Пішов я, та злий такий, лютий. Гадаю собі, не піду вже до нього сповідатися, до руського єгомосця ходитиму. Так і зробив я, так і на парібка виріс, аж прийшло женитися, та тоді вже знов до польського мушу йти. Приходжу, кажу там свої гріхи, звичайно парубоцькі гріхи, бився, горілку пив, то що. А далі ксьондз питає: „А за дівками чи не ходив, як то ви парубки вмієте?“ — „Та ходив, кажу, але тільки за одною, що з нею тепер женитися хочу“. — „Ой, небоже! — каже ксьондз, — все то гріх. Не

НА 1-ШОГО В РЕДАКЦІЇ „КОМАР“

Співробітники і прочі: Пане редактор, це послідні наші слова; ані день довше.

Редактор: Передовсім патріотизм, а опісля „хліб насущний“! Вважайте, що Русь за те згадає вас колись „не злим, тихим словом“!

— „Е, прошу ксьондза, кажу що дівка, то не шпаки!“

— „Е, прошу ксьондза, кажу що дівка, то не шпаки!“
(Комар ч. 6-7. р. 1905.)

— „Е, прошу ксьондза, кажу що дівка, то не шпаки!“

(Комар ч. 6-7. р. 1905.)

Олександр Барвінський

Зеркало (ч.176).

КОМАРІВСЬКІ ГАГІЛКИ

Ой ти весно воскресла,
Щож у дарі нам принесла?
Ой, Дід, Дід тай Ладо,
Та повідай весно правду!

Що ж я мала принести,
Принесла вам три хрести.

Ой, Дід, Дід і т. д.
Що оден хрест — з давних літ,
Еміграцію у світ.

Ой, Дід, Дід і т. д.
А що другий — новий лад,
Що звертає все назад.

Ой, Дід, Дід і т. д.
А що третій — власний біль,
Замість зерна — то кукіль.

Ой, Дід, Дід і т. д.
Замість духа летних мрій,
Замість поступу — застій.

Ой, Дід, Дід і т. д.
Малодумство тих синів,
Що несли колись прапор.

Ой, Дід, Дід і т. д.
Ой, змінився їхній спів
В жабячий поганий хор.

Ой, Дід, Дід і т. д.
(Комар, ч. 6-7, 1905)

СЛОВНИК ДЛЯ ПОЧАТКУЮЧИХ ПОЕТІВ.

(Подає досвідчений поет).
Редактори — дестилатори — про-
куратори.

Кацап — хап — драп.
Готентоти — околоти — патріоти.

Газети — поети — кльосети.

Селяни — кайдани — органи.

Гонори — вибори — роздори.

Учені — кишені — печені.

Фуяра — тияра — почвара.

Анальфабети — лепети — комі-
тети.

Огрівальня — спальня — читальня.

Поляки — гайдамаки — страшаки.

Канали — клерикали — футерали.

—ий син.

(Комар ч. 11. р. 1905)

—о—

ПАНИ Й ХЛОПИ.

Сваток: Прошу ясної пані ваша
сучка вкусила мене в ногу.

Пані: Яне, вимий сучке пищик.

Комар ч. 11. р. 1908.

—о—

—ооо—

ГРІШНИК.

Др. Олександр Колесса.

(Зеркало, ч. 187, 1906).

В далекій стороні, — в якій, про те не знаю,
 Мабуть в Німеччині, а може і в Китаю, —
 Хтось разом оженився на трьох жінках.
 Загомонів народ, почувши гріх великий;
 Жінки голосять так, що страх:
 — „Глянь, що це коять чоловіки!
 Як їм по три нас можна брать,
 Так хай дозволять нам держать їх хоч по п'ять!”
 Гвалтують, сказано, насправжди цокотухи.
 Ось ця вісточка і до царя дійшла.
 А цар був, мабуть, не макуха:
 Розлютився він і злість його взяла.
 „О! почекайте лиш, не буде в вас охоти
 За живота чортам служити!” —
 Цар грізно загукав і люльку став палить,
 І в люльку пхав огонь, і люлька гасла в рожі...
 А далі схаменувся, за радою послав.
 Як слідує, в празничному наряді
 Перед очі царській совіт вельможний став.
 Цар двічі кашлянув, рукою вус розгладив
 І річ таку премудрую сказав:
 „Пребеззаконія на світі завелися,
 А гірше, що в моїй землі!
 Мені до уст сьогодні донесли —

Один паливода (і цар перехрестився)
На трьох жінках женився!
Щоб царству цілому за нього не терпіть
Біди од праведного неба —
Його вам осудити треба
І смерть страшну йому зробить.
Хай царству усьому в науку
Він витерпить таку муку,
Щоб з ляку більш ніхто в такий не вскочив гріх!
Крий, Боже, щоб над ним хто з вас змилосердився.
Щоб луснув я, щоб я до вечора сказився,
Коли не поведу на шибеницю всіх!"
Як річ таку суддя дослухав,
Низенько поклонивсь, потилицю почухав,
І ну з підсудками про діло мізкувать.
Над ним морочились трохи не тиждень цілий
І так між себе присудили,
Щоб грішнику тому всіх трьох жінок оддати.
Народ сміявся і всі були в турботах,
Що раду перевіша цар.
Аж дивляться, — а та погана твар,
Той грішник, сам себе повісив на воротах.

Вячеслав Будзиновський.

(Зеркало, ч. 191, 1906)

Хитрий Панько

Не досвіта, але таки ще в ночі встав Панько. Вбув великі чоботи, надяг кожух, а легітимаційну карту й карту до голосування запхав у пазуху аж геть на голе тіло. Вже дома боявся, щоб йому тих карт ніхто не вилер.

Жінка дала йому пів хліба ще й грінку сира — на доказ, що сьогодні для Панька святочний день.

Бо Панько сьогодні перший раз у своїм житті вивпнював уряд. Уже йому минуло Святої неділі 62 роки, а він іще дотепер не був ніяким урядником у громаді. Але цього року вибрали його громадяне виборцем на посла до віденської ради.

Не дуже то велика почесьт бути виборцем — особливо цього року, коли — після послідних кри-
вавих виборів — ніхто з громадян не хотів дати ви-
братися та й, правду сказавши, Панька вибрали
лиш тому, що його в місті ще не знали за „бунтов-
ника“, котрий інакше важиться голосувати, як на-
казує староста, — але все таки уряд урядом, то й
Панькові припало це дуже до вподоби.

Панько вийшов на двір, а там така темрява,
хоть око виколи: носа свого не видко. Хоть чалапає
густим осіннім болотом і навкруги не чути було
й живої душі, то все ж Панькові здавалося, що йде

поміж тисячами народу. Та й наче ті тисячі наказу-
вали йому те саме, що цеї неділі читальники коло
церкви: „А майте собі в тямці, Паньку, не відда-
вайте карту до голосування нікому, аж на горі при
комісії. Аби сам староста зажадав від вас тої карти,
то не дайте, бо все пропаде. Легітимацію покажіть,
як який урядник запитає, але карту до голосування
ні, хоть би вам сотку давав”.

„Що то сотку? — ніби відповів у гадках, Панько
тим тисячам народу, — „але ану! аби мя на муки
брали, то не дам. Уже ж я знаю за громаду посто-
яти, коли громада мені таку честь повела, то я за
ню хоть в вогонь!”

Так собі міркував Панько, та й мав дивне по-
чуття втіхи й страху. Неначе дістав якийсь дуже до-
рогий, але й дуже делікатний дарунок, тішився тим
дарунком, а враз і боявся, аби його не впустити, або
в руках не роздавити. Найдужче боявся того, аби
не змилити. Тому розгадував вже собі щось деся-
тий раз, що має робити.

— „Перше, — гадкував собі, — маю піти до
такого адуката — Руснака, аби виписав на карті на-
шого посла, а відтак просто перед комісію”.

Цими гадками Панько так занявся, що й не

стямився, коли впинився в місті. На дворі вже був день, але крізь густу мряку годі було на кілька кроків людей пізнати. Та мряка осіла кожух і капелюх Панька дрібними кропельками.

У той день відбувався в тім містечку ярмарок, то поволи із усіх боків стягалися ярмарочні люди. Панько замішався поміж ярмарочних, бо чув дома, що як би його посіпаки де одинцем залямили, то зараз же, або карту відобрали би, а як ні, то підвели би жандарів, аби Панька арештували. Тому Панько пробирався поміж ярмарочних до того адука-та.

В адуката написали Панькові на карті до голосування імя кандидата й навчили Панька, як має до-нести ту карту аж перед комісією.

„А уважайте“, — говорили йому, — „аби-сте не злакомилися на п'ятку, бо в сінях стоїть секретар Момчинський, відбирає картки з нашим кандидатом та й дає другі картки з п'яткою“.

— „Я їй от-туда!“ — відповів Панько, всуваючи картку до голосування назад до пазухи, — „п'яткою він мене не загулить“, — говорив радий, що лиш п'яткою пугають, а більше нічим.

Ішов до повітової ради, де була виборча комісія, втішний, що цих виборів тільки п'ятками воюють. „Най він собі купить мотузок за ту п'ятку“, — міркував Панько, підходячи до повітової ради й держачи в кулаці легітимаційну картку, щоби її показати якому посіпаці, аби допустили до комісії.

В сінях будинку ради повітової стояв під одною

стіною секретар Момчинський, вивертаючи верхню губу до гори, щоб оглядати свій довгий білий вус, а під другою стіною стояв величезний хлоп у смуш-ковій шапці і в довгій капоті. Це був ніби якийсь возний, а тепер приставлений Момчинському до помочи, як агітатор польського кандидата. Дальше в сінях проходжувався жандар, держачи карабін у руці.

На вид цих урядових лиць Панько трохи збен-тежився і підступив несміливими кроками до сіней. Як тільки вихопився на камінних східцях до сіней, задержав його секретар словами:

— „Покаж карту“.

Панько показав дрожачою рукою зімняту в кулаці легітимаційну карту.

— „Не ту! Карту до голосування!“ — кричав до него Момчинський тим голосом, яким кричав ще перед кількома місяцями, яко вахмайстер на ула-нів.

— „Ого! вже зачалося“, — подумав собі Пань-ко, а дрож нетерплячки й дождання чогось непе-вного пробігла по цілім його тілі.

Нараз Панько збоявся, щоби не послухати цього сердитого секретаря. Не знав, чому саме, але почув-вав, що як цей панок напосядеться на нього, то його рука сама залізе до пазухи й витягне карту. Щоби цей страх прогнати, галював Панько в думці на се-бе: „не дати! не дати! не дати!“

Всі ці думки тревали одну мить, заки Панько роздумав, що має секретарові відповісти. Отже

таки, хоть намагався сказати щось рішуче й переконуюче секретарові, нічого путнього з того не виходило.

— „Я не мав інакшої карти” — проговорив Панько й тут же зміркував, що йому не повірять.

Секретар нагнув до него своє червоне лице:

— „Брешеш! Давай картку до голосування!”

— „Най діється Божа воля! Коби оце перебути та й решта”, — подумав Панько, та й боязко обізвся:

— „Я тут не дам тої карти, на горі при комісії”.

— „Мудю!” — зашипів секретар і, розтягаючи рот, показав передні зуби. Потім моргнув на агітатора та й прошептав: „Раз го!”

В тій хвилі підніс агітатор свою здоровенну руку та й із розмахом ударив Панька по лиці.

— „Уже бють! Але витримаю, аби не знати що”, — подумав Панько й прилагодився ще на кілька полишників: затис зуби та й стяг кілька мога лице. Гадав, що це охоронить його від болю. Секретар відвернувся до стіни й злегенька сміявся, Панько наче прикипів до того місця, де зразу став, дивився переляканими очима на агітатора й ждав на щось.

Тоді приступив до нього жандарм скорою ходою й підніс карабін кольбою догори.

— Махай, або сюда, або туди! не заважай другим! — скричав на нього жандарм із такою злобою, як би йому Панько не знати яку шкоду заподіяв.

Панько сам не счувся, коли нахилився, коли зняв руку понад голову й коли борзенько, назад-гузь, висунувся з сіней. Став собі оддалік супроти дверей та й засоромився.

— „Отже ж таки не вдержав! Збоявся. Красно ж я стою за громаду. Варт мене другий раз вибрати. Збоявся, що голову розчерепить кольбою!” — роздумував собі Панько та й дивився, як інші виборці заходили по одному до сіней, як секретар відбирав від них картки, а натомість давав другі.

— „Там відай є п'ятки. За зле платять, а за добре бють!” — міркував собі Панько, а сльози так і підходили до очей з жалю і з болю, бо лице вогнем пекло.

Стояв на однім місці покірною, як жебрак перед панською хатою, заглядав до середини та й усе здавалося йому, що може якось незаметно пріпхається через сіни. Але знов не мав на те великої надії. Поэтому розгадував собі, що йому в селі сказали би, як би з нічим вернув.

Але другий жандар, що ходив попід будинком, устиг уже звідатися про Панька й спрямився прямо до него.

— Марш, — скричав і цей з такою лютостю на Панька, неначе би він і йому велику кривду зробив. — Тут невольно стояти!

Заляканий Панько подріботів борзенько поміж ярмарочних і мав достоту таке почування, як мала дитина, що її бучком вигнали від вишень із чужого саду. „Бідна ж моя головонько”, думалось йому,

„що мені робити?“. Роззирався кругом себе, ніби шукаючи якоїсь людини, аби йому порадила.

Так розглядаючись, назирив із свого села Івана, в великій баранковій кучмі, що стояв похилений на возі та й щось нишпорив коло мішка. Щаслива думка мелькнула Панькові в голові й він пішов прямо до Івана.

— „Що би я вас просив“, — заговорив Панько, хапаючись правою рукою за драбину від воза, —

— „А вам на що шапка?“

Панько подумав хвилину.

— „Ви не питаєте на що, але позичте: я вам дам свій капелюх“.

Іван із заклопотанням почухався в потилицю та й:

— „Вибачайте“, — каже, — „Паньку, але я не знаю на яке. Ану ж вітак якась біда...“ — говорить Іван несміливо підозріваючи, чи Панько часом не поробив щось тут у місті, а тепер хоче перебратися, аби його не пізнали.

Панько порозумів, чого Іван боїться.

— „Та ви не бійтеся, Іване, нічого. То, адіт, я голосую на посла, а там бють“.

— „Знов бють“, — перебив Іван. — „А казали, що цих виборів не будуть бити“.

— „Ой не будуть!“ — відповів Панько. — Мені вже осьде шістьдесятий і другий рік минув, а ще мене ніхто так у писок не втяв, як сьогодні якась латка. Бог би його тяжко скарав! Та писок байка, але жандар замахується кольбою до голови. А я ста-

рий чоловік: боюся, аби мя не заголомшив до біди. Та позичте мені, Іване, шапки, поставлю в шапку віхоть та все не так страшно.

Іван замнявся: ніяково відмовити, але й не хотілося дати.

— „Та бо то, вважаєте, Паньку“, — промимрив Іван, — „шкода вашої голови, але й шкода моєї шапки: як угатить кольбою по шапці та й розпоре“.

— „А я вам, бігме відкуплю. Вже коли обі брався грибом, то мушу лізти в борщ. Най уже коштує, а голос треба віддати“.

Хоти-не-хоти взяв Іван Паньків капелюх, а Панькові дав свою шапку. Панько витяг із воза добрий жмит соломи, помняв, потер на віхоть та й запах на дно шапки. Так вистелену шапку взяв на голову й натяг аж на вуха.

— „Тепер най бє, гупне як у подушку. Голос піде, а я собі й байдуже“. — Так думав Панько, йдучи назад до ради повітової. Але чим ближче туди доходив, тим ставав несміливіший. Як уже був недалеко дверей став та й задумався.

— „Гей! та же то кольба як довбня: пукне шапка ще й голову розколе. А хоть би, прем, і задержала солома, ану ж морсне по чолі!“ — Ці думки завдали Панькові такого страху, що він не зважився заходити до сіней, тільки назирци заглядав туди.

З таким напруженням зазірав до сіней, що видів кожду жовтаву пляму на стіні від облупленого вапна, видів докладно заболочену долівку, від дверей зовсім чорну, а там далі смуги білі попри чорні.

Але при тім допевнився, що сіни тягнуться геть далеко і, що там ясно, значиться: є другий вихід із заду.

— „Ануж би туду зайти“, — мелькнуло Панькові в голові й він, не надумуючись, обійшов каменницю, скрутив у бік і діправди побачив вузеньку вуличку. Зайшов у ту вуличку й переконався, що з заду кожної каменіці тягнеться ще довге подвіря й кінчиться високим муром... Проти двох каменіць були сильні, великі дубові брами в мурі.

— „Е“, — сказав до себе Панько, — „лиш не знати, котра брама“.

Вернувся назад і переконався, що рада повітова в третій з ряду каменіці. „Ану ж до цієї каменіці нема брами“, подумав Панько та й став шептати молитви, заходячи назад у ту вузьку вуличку.

Проти будинку ради повітової в високім побіленім мурі стояла замкнена з середини дубова брама. Заввишки в півтора хлопа.

Панько став перед нею й першим його ділом було оглянутися навкруги, чи нікого нема, бо ану ж ізгулюкають: ловіть злодія! Обізрівшись усюди, допевнився Панько, що ззаду стояла військова стайня, обведена також високим білим муром; відті Панько не мав боя. Але з лівого і з правого боку протинали ту вуличку дві дороги. З кожної з тих доріг можна було лиш тоді заглянути Панька, коли навмисне за тим дивився б, бо брама була глибоко в мурі. Великої небезпеки не було.

Панько зовсім над тим не призадумався, з якої

речі його бють, навряд: йому це виділося зовсім природнім, що латки знущаються над селянином. Він лиш брав голий факт на увагу й роздумував над тим, як би той неоспоримий факт зробити для себе, якнайменше шкідливим. Тому про ніщо інше не міркував, як тільки про те, яким способом перелізи на другий бік.

— „Треба би підскочити, аби вхопитися за верх“, — думав Панько, оглядаючи браму. — „Рукою би може якось і вловив, але ногами не возьме: нема за що зачепити. Правда, є в брамі кілька цвяхів, але чобіт і зсунеться“.

Так роздумавши, вернув Панько назад до Івана, Скинув чоботи, поставив на віз та й попросив Івана, аби взяв чоботи до дому. Іван знов здивувався і сказав Панькові, що в таку студінь небезпечно босому ходити.

— „Пусте“, — відповів Панько, — „не замерзну. Як запарі зайдуть пукну кісткою до кістки, аж вогню викреше. А вже коли-м обібрався грибом, треба лізти в борщ; мушу зайти потихонько, аби примкнутися“.

Пішов назад до брами. Зразу приймала його студінь, особливо на мокрих плитах, від ніг аж під серце, але трохи згорі ноги стерпли.

Коли опинився під брамою, обізрівся уважно навкруги, чи хто не видить, підскочив, ухопився правою рукою за вершок брами по самій середині, а вітак підніс туду й ліву руку. Ногами сував по брамі, шукаючи якогось опору. І найшов: зачепився

нігтем великого пальця правої ноги за велику круглу головку цвяха.

Все тревало дуже короткий час, а однако Панько встиг роздумати собі про всі прикмети тої брами. Найкращою прикметою, на думку Панька, було те, що брама за той час не скрипнула й не ворухнулася. „Порядний якийсь майстер робив, дай йому Боже здоровле; на міць ізроблена!”

Та як тільки вихилив Панько голову понад браму, в ту ж мить пустився руками й зіскочив на землю як кіт. Побачив на подвір'ю з правого боку доїв'ітню, а прямо перед його лицем ясніли сіні і видно було секретаря, агітатора й жандаря. Панько спудився, що й вони його помітять та й тому зіскочив.

Оглянувся знов кругом себе, чи кого нема. Зі стайні вийшов улан, але навіть не дивився в той бік, пішов прямо на дорогу та й щез із очей.

Панько розгадував собі, що не по середині треба хapatися, але з правого боку від дривітні. „Ще раз, ще цей раз!”, заохочував себе Панько, почувуючи велику в тому й біль під пальцями правої руки. Поглянув на руку й побачив, що на середнім пальці зі споду зчімхав шкіру. Серце в грудях закалаталося аж йому дух заперло, а в очах мелькали жовтаві світла.

— „От take то старого”, — думалось Панькові, — „трохи знявся та й віддихатися не може. Коби так молодий, шульнув би як лис”. Ніколи ще так

не було йому жаль минувшої молодости, як тоді під брамою.

— „Байка! коби лиш на верх вихопитися, а там найби й стрімголов, то нічого” — потішував себе Панько й отягався. То ніби віддихався, ніби обзиравав здерту шкірку, хував у праву руку, але почував, що ледве другий раз полізе. Срах його зняв, що не має сили примусити себе до діла.

— „Тобі виборцем бути? А на піч кашляти не ласка?!” — корив себе Панько. Але й то не помагало: таки не чув у собі відваги.

Тоді розлютився. Не на себе, але на того старого Панька, що не хоче й через браму перелізти задля громади.

— „Не хочеш? То йди через сіні; най тебе жандар кольбою у голову вгатить!” — кричав у димці на того ледащого Панька та й, ніби слухаючи чужого приказу, зробив кілька кроків і пристав. „А видиш?!” — глузував над тим ледащим Паньком. — „Маєш боя, аби тобі голову не провалив. Лізь же, братчику, коли хочеш у тілові додому пройти!”

І знов ніби на чужий приказ, пішов на правий бік брами, підскочив, ухопився руками за вершок і, соваючи босими ногами по брамі, зачіпав нігтями за цвяхи, за прогалини межі дошками, перегнувся через браму і на один миг, як жвавий хлопчик передоїмив ноги на другий бік і спустився в долину. Хоть почував велику втому, отже не припочивав ні хвилики, але хильцем дріботав попід дривітню.

Став собі зза одвірка і крадьки підзирає, коли

ті три в сінях дивитимуться в противний бік. На це не потребував довго ждати, бо тим трьом ніколи й через думку не пробігло, аби вважати на задні двері. Вибравши таку догідну хвилю, майнув Панько до сіней і побіг босими ногами по камінних сходах, аби виконати австрійським законом заporучений акт вільних виборів.

Біжучи горі сходами, мав Панько велику радість, що не зрадив громаду та й так хитро втік від напасти.

Я. Жарко.

ВОВК ТА ЖУРАВЕЛЬ.

Гриз кістку сірий вовк та нею й подавився

— „Ой лишенько!.. Ой пропаду!..”

На цю біду

Летів од конопель

Цибатий журавель

Та біля вовка й зупинився.

Вовк і почав благи:

„У тебе довгий ніс, мій брате,

Спаси мене!... Озолотю,

Що схочеш, те й заплачу!”

— „Роззяв пащеку...” Й сірий скося

Дививсь, як журавель встромив в горлянку

І кістку витягнув... „Плати

[носа,

Мені тепера, вовче, ти!”

— „Ох ти, пройдисвіте, ти ланець,

Між журавлями ти поганець!

Хіба я мало заплатив,

Що голову твою нікчемну з рота цілою

[пустив?!”

Мужик: Поможіть мені, високе начальство, хай і я свій глас оддам.

Начальство: Пашол вон, хахол! Спатрі, щоб податі уплатіл, а голоса — не твоє дело!

До вагону входять три мужики і застають всі місця заняті, крім одної лавки, на котрій розлягся жидисько тай покурює собі люльку.

Один з мужиків приступає до жидка, поковтує його паличкою по ногах тай каже:

—Пані купче! а посунь-ко си! Але жид не встає.

Мужики стали собі коло вікна тай розмишляють, яким би то способом стягнути жиду з лавки. І почав один з них таку бесіду:

Слухайте, куме! Відколи жию, ще-м не видів такої цікавої ліцитації...

Жидок лише почув слово „ліцитації“, зараз схопився на рівні ноги, приступив до мужиків і питає цікаво:

— Ну, ну?!

Мужики на це тільки ждали. По-засідали вигідно на лавку, а перший, нишком усміхнувшись, кінчив:

— Знаєте, куме, така вам дивна ліцитація, що аж... Було кому купувати, та не було кому продавати.

Жид зрозумів тоді, що мужики

його здурили, подивився злобно на них, тай сказав з погордою:

— Та ліцитація була дивна, але ваша ліпша! — сів у кутку коло мужиків, почмакував люльку, а мужики сміялися в кулак.

І. Карлицький.

„Комар”, ч. 5. 1904.

ЖИДИ Й УКРАЇНЦІ

Сталася залізнична катастрофа. Один вагон перевернувся, а один зіскочив з рейок. В тому, що зіскочив, їхали жиди. Зчиняють крик:

— Гівалт! Ми цілком побиті. Гівалт! Ратуйте!

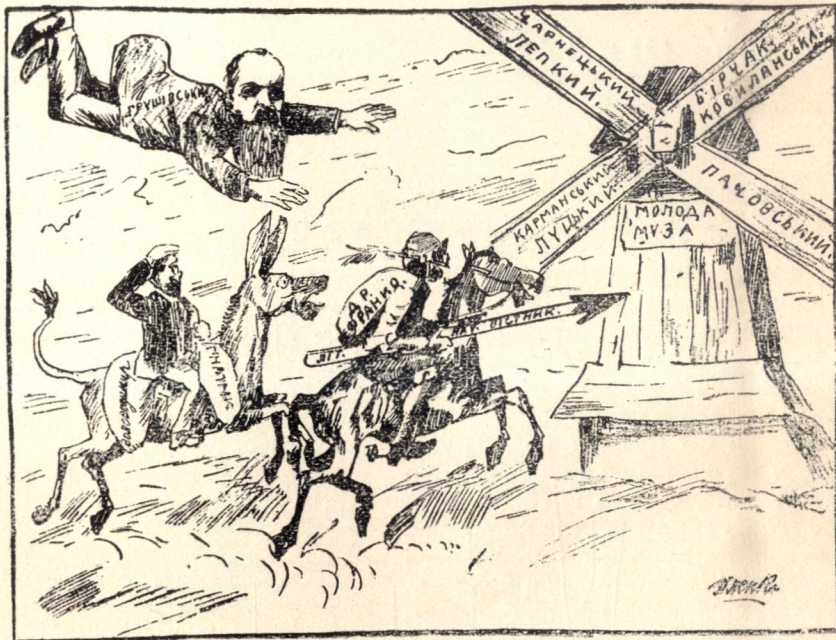
А між собою радяться, яке відшкодування мають зажадати від залізниці за потрясіння.

Тимчасом під вагоном, який перевернувся, хтось стогне, сопе, а далі вилазить двох покалічених українців.

Вилізли, пооглядались довкруги і каже один до другого:

— Тікаймо, Іване, бо ще скажуть нам підносити вагон!

І в ноги!

Наступ на Молоду Музу.

(Зеркало, ч. 201--202)

У школі

Сцена).

Перед екзаменом у школі вчитель - великорос, що недавно його назначено на наше село, змагається з попом, що „хахлацкое наречіє” не що інше, як попсована російська мова: однакові, мовляв, слова, тільки трохи перекручені, трохи інакше вимовляються.

— Введь все равно, — каже вчитель, — и по русски: вода, рука, хлеб, и по хахлацки также, только разве „хліб”, вместо хлеб.

— Так то воно так. Але не зовсім, каже піп. — Воно й по польськи, і по чеськи, і по болгарськи буде вода, рука, хліб, а все ж ви з болгариним або з чехом не розмовитесь, не знавши їх розмови. Із нашим чоловіком не розмовитесь до ладу.

— Ну вот еще! — каже вчитель. — Да вы попробуйте: какое угодно ваше слово пойму, а если не

сразу пойму, то по смыслу догадаюсь. Попробуйте.

— Ну, скажіть мені, що воно значить: тиждень, — каже піп.

— Тиждень? Ну — ето... как бы его... ето должно быть птица такая.

— Добра птиця! — усміхнувся піп. — Ну, а ганчірка?

— Ну, ето должно быть, праздник такой...

— Ну, не знаю, як би вам гулялося, — засміявся піп, — коли б вам на таке свято, як ганчірка, та таку птицю спекли, як тиждень, а борщу та вареників не дали...

— Ну — борщ и лавреники — ето другое дело, ето я понимаю.

— То ж бо то.

На таку розмову ввійшов шкільний сторож і звернувся до вчителя:

— Там, паничу, хлопці такий гармидер зняли...

— Что сняли? Откуда?

— Гармидер, кажу, зняли...

— Да где же он бил етот?! как его?

— Накурили так...

— Да как они смеют?! Курить?

в классе?

— Накурили таки здорово... мишу придавили під лавою...

— Мишу придавили? — стрепенувся вчитель і побіг у класу.

Хлопці, побачивши вчителя, втихомирилися.

— Что вы тут сняли? Где бил етот... Как его? Да вот, что вы сняли? Сторож! Что они сняли?

— Нічого не здіймали...

— Да ти же мне сам говорил... Тьфу! Кто здесь курил?

— Ніхто не курив, — озвалися хлопці.

— Да что вы врете? У кого табак есть?

— Нема ні вкого.

— Да что вы обманываете? Правду говорит надо. Вот сторож говорит, что вы тут такое сняли: картинку такую, что-ли да курили здесь табак, пострелята.

— Вже й стріляти — здивувався сторож. — Хіба ж я таке казав? І картини ніякої не здіймали, і не стріляв ніхто. О це вже пеня якась на мене.

— Какая пена? Где пена? — питає

вчитель. — Да хто ви меня морочите? Кого они придавили, сторож?

— Мишу.

— Миша, ступай сюда.

Вийшов хлопець Мишка.

— Кто тебе придавил?

— Та ніхто не давив.

— Что же ти мне наговорил? —

звернувся вчитель до сторожа. —

Какого же мишу они придавили?

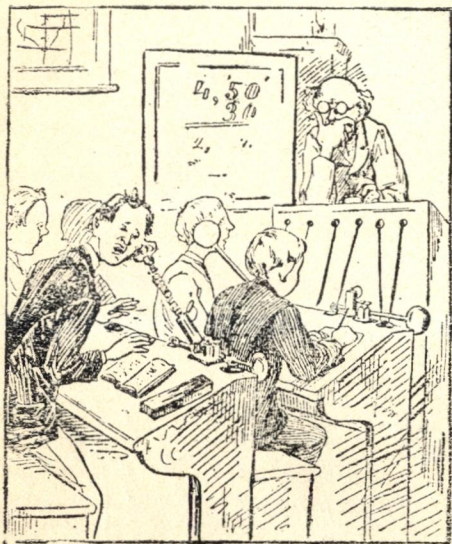
— Та не Мішу, а мишу, — промовив, усміхнувшись сторож і витягнув з-під лави за хвіст роздавлену мишу...

ОСІНЬ НА СЕЛІ.

(Комар, ч. 17, 1903).

В ЗАЧАРОВАНИМ СВІТІ ЕЛЕКТРИКИ.

В школі.

Банкир.

Поет.
(Жало, ч. 4)

Свинська конституція

Оце оповідання — не моя духовна власність. Я чув його в Збаражі, в східній Галичині, від старого селянина на прізвище Антона Грицуняка, що оповідав це на народнім вічу. Грицуняк — це дуже цікава поява, один із немногих живих іще недобитків того племені оповідачів і бандуристів, що складали старі думи про діла й пригоди козаків: Грицька Зборовського, Кішки, Безрідного, Андибера, про битви Хмельницького з поляками, про трагічну втечу 3-х братів із Азова, і співали-промовляли їх заслухано-му козацькому війську. Його зверхній вигляд зовсім не показний: це простий собі сивий дідусь, одягнений не пишно, а навіть бідно, не надто високий, сухий, з лицем, поораним трудами життя, але повним виразу, з чорними блискучими очима. Він не відрізняється нічим із юрби селян, рідко вміщується в розмову й на перший погляд не виявляє розвитку, вищого понад звичайний рівень галицького селянства. Розуміється, він не вміє читати, ані писати.

Перед початком віча розмовляв я з кількома знайомими селянами. Грицуняк наблизився до нас, нас представили одного одному, ми обмінялися кількома словами й розійшлися. Мої знайомі, пере-

важно молоді селяни, що покінчили народні школи й пильним читанням книжок розширили свою освіту, не могли мені нахвалитися Грицуняком за його надзвичайний бесідницький талент і за те, що він, одним із немногих людей старшого покоління, душею й тілом прилучився до радикального селянського руху.

Не диво, що я був дуже цікавий на його промову. Але віче розпочалося, точку за точкою денного порядку обговорювано і залагоджувано, а Грицуняк не зголошувався до слова. Аж при останній точці денного порядку, де заповідалися „внески й інтерпеляції“, виліз він на стіл, що заступав місце трибуни, виліз якось нерадо й, очевидно, піддаючися намовам знайомих. Якийсь рух і шепіт пройшов по салі, коли його фігура показалася над збором, і всі зібрані, котрих було над 600 людей, щільно напханих у не дуже великі приміщенні, за-тихли, хоч мак сій.

— Та коли маю говорити, — промовив Грицуняк зовсім поважно до тих, що стояли найближче його, — то мушу мати папер перед собою. Я то, по правді, неписьменний, але свої нумері знаю і без

паперу не вмію говорити. Нехай це буде хоч би лиш податкова книжка.

Голосний сміх привітав цю першу Грицунякову заяву. Один із тих, що стояли найближче до його, подав йому картку незаписаного паперу. Грицуняк узяв його обіруч і, держучи перед собою, немов читаючи з його, почав свою промову таким монотонним співучим виголосом, немов наслідував сільського школяра, що починає читати „по верхах“. Пізніше його виголос значно оживився, не виходячи, проте, з тону ритмічної, ніби біблійної прози. Що хвили ціле зібрання переривало його оповідання голосним реготом, але бесідник навіть вусом не моргнув; навпаки, при безупинних вибухах загальної веселости його лице набірало все поважнішого, навіть понурого виразу, поки прикінці не дійшов до повної дерев'яної апатії, котрої гумор і іронію виявляли тільки незвичайно блискучі очі під навислими бровами.

— Слушайте, браття, яку то я розмову мав недавно з одним моїм старим приятелем. Приходить, бачите, до мене мій приятель і ровесник, що ми з ним уже давно не бачилися. Привіталися ми, як Бог приказав, а я й питаю його:

— Ну, старий приятелю, якже ся маєш? Як тобі поводитьсь?

— Богу дякувати, маюся не зле й поводитьсь мені добре, — він так до мене.

— Ну, це гарна новина, — кажу, — і я дуже радий би знати, якого то ти такого добра дзнаєш?

— Якого добра? Ну, це не тяжко сказати, і ти сам знаєш.

— Ні, ні, так ти мені не викрутишся, — сказав я до його. — Мусиш мені докладно сказати, що тобі за добро таке притрапилось.

— Ах, приятелю, — відповів він, — хіба ж це не добро, чого ми, Богу дякувати, дожили? Подумай лиш: панщини відколи вже не робимо, перед законами всі ми рівні, чи пан чи хлоп, ну та й конституцію, спасибі їм, маємо.

Він так багато наговорив відразу, що за останнім словом йому не стало духу.

— Еге, любий друже, — мовив я, — це справді дуже гарні речі, про які ти тут наговорив, тільки знаєш, не треба придивлятись їм надто зблизька.

— А то чому?

— А тому, що вони так, як ті крамські хустки — пускають фарбу, а та фарба потім брукає пальці чоловікові.

Мій приятель не міг того зрозуміти, і тому я мовив до його далі.

— Бачиш, любий приятелю, це щира правда, що ми тепер уже не мусимо робити панщини. Але чи не схотів би ти пригадати собі трохи докладніше, як то тоді бувало, а як у нас тепер?

Мій приятель не міг пригадати собі не так докладно, то я мусів трохи підрятувати його своєю пам'яттю.

— Не правда? Тоді кожного дня, скоро ранок, ходив панський отаман по селу від хати до хати,

стукав костуром до дверей і кричав: „Ей, ти Йване, Грицю, Семене, ану на панщину, бо будуть буки в роботі!“

— Ая, ая, так було тоді, — сказав мій приятель і мимоволі почухався в таке місце, де його в тій хвили зовсім не свербіло.

— А якже ж нам тепер? Отаман не ходить уже з костуром по селу від хати до хати, це правда. Але що робить хлоп? Ось я тобі скажу, любий приятелю. Хлоп устає з доброї волі рано-ранісінько, бере курку або півкопи яєць і йде до самого отамана — тепер він називається „пан ржонца“ — кладе перед ним свій дарунок і просить його „клінне, вашеці“, щоб дозволив йому вийти робити панщину на панській лані. А коли прийде без подарунку, то пан ржонца дасть йому в карк і полишить йому ласкаво свободу — вмірати з голоду.

Мій приятель не здобувся нічим відповісти на ці слова, а тільки зідхнув тяженько й похитав головою.

— І перед законом ми рівні, — так говориш, любий приятелю, — це я так до його балакав далі. — Мусить бути й цьому правда, хоч я досі якось не міг того добачити. Коли прийду до пана старости або до пана судді, або навіть до автономічного відділу повітового, то все ще чую те саме, що й перед 1848 роком: „Чекай, хлопе! Геть відси, хлопе!“ А коли я раз поспробував бути премудрим і покликатися на свою рівність перед законом, то дістав позаушника, такого цупкого та дзвінкого, як і за

отаманських часів. А от поглянь ти, — як прийде до канцелярії пан дідич, пан державця, або хоч би простий пан орендар, то його ніколи не примушують чекати на дворі, але зараз просять сідати й поводяться з ним так чемненько, так делікатно... Ну, таку саму рівність мали ми й перед 1848 роком.

— Але тоді були буки! — докинув мій приятель і знов мимоволі почухався в те місце, де його не свербіло.

— Правда твоя, — відповів я йому, — тоді були буки, а тепер повигадували дещо таке, що зовсім стане за буки. І ще може й з підсипкою... Ось послухай, що сказав один мій сусіда до пана старости. Бачиш, мого сусіда, преспокійну собі людину, підкусило щось поїхати до Відня, знаєш, із тою великою депутацією, що їздила до цісаря скаржитися на ті кривди, які терпів нарід від Баденього. Ну, а потім, знаєш, — та депутація вислухала, що вислухала у Відні, а як вернулась до краю, то всіх бідних депутатів почали тягати на протоколи й карати. То й мого сусіда не минуло це добро: пан староста засудив його на 50 ринських грошевої кари. То мій сусіда, як вислухав той вирок, та й зібрався на відвагу, та й каже: „Пане старосто, — каже, — я бідний чоловік. Коли я вже допустився того великого злочину й їздив до цісаря скаржитися на ясновельможні соймові вибори, то, що вже діяти, я готов прийняти за це справедливую кару. Але ж бо моя жінка і мої діти в цім моїм злочині нічогоісінько не винні, то за що ж ви їх караєте? Карайте мене са-

мого, а не їх. Адже, коли ви накладаєте на мене таку грошову кару, то щоб стягнутися на неї, я мушу продати свою останню корову і ще й останню свиню, і ота кара гірше впаде на мою челядь, ніж на мене самого. Тож прошу вас, вельможний пане старосто, чи не могли б ви зробити мені ту велику ласку й перемінити мені ту грошову кару на буки? Я, Богу дякувати, хлоп сильний і здоровий, 50 буків ще якось витримаю, але 50 ринських грошової кари, того, бігме, не витримає моє бідне господарство". Так говорив мій бідний сусіда до пана старости, але пан староста не вволив його волі, бо, мовляв, ми тепер перед законом усі рівні, буків нема, а що велять заплатити, те заплати, хоч із коліна виплупи. І мій бідний сусіда жде тепер щодня урядової екекуції та грабіжу на все своє добро, бо тої грошової кари не заплатив досі. Ну, і що ж ти скажеш, любий приятелю, про ті новомодні буки, які замість певної одної частини тіла, б'ють цілого чоловіка, ще й усю його сімю?

Мій приятель знов не здобувся ні на яку відповідь, а тільки зідхнув тяженько.

— І конституцію маємо також, — почав я по короткій мовчанці знов говорити до свого приятеля, — ая, маємо! Кажуть, вона дуже гарна й преппишна. Ти бачив її коли, любий приятелю?

— Бачив? — здивувався мій приятель. — На папері, в книжці, друковану бачив, чому ні?

— Е, ні, я не про паперову говорю, — відповів я, — а про правдиву, таку, як вона виглядає по са-

мій правді. Бачив ти коли цю дійсну, живу конституцію?

— Якже ж її можна бачити? Адже ж усі ми живемо в ній, відчуваємо її...

— О, так, відчуваємо її, це ти правду сказав. А ось я бачив її на власні очі й хочу тобі це оповісти. Іду ото я раз із своїми двома синами до Тернополя на ярмарок. Перед нами їхав незнайомий мені господар із жінкою. Чоловік сидів напереді й поганяв коней, жінка сиділа ззаду на сидженню, а між ними, обстелена соломкою й добре звязана лежала здорова, годована свиня, що її везли до міста на продаж, і спокійно вистромила з воза свою клапоуху голову. Приїжджаємо до Тернополя, переїжджаємо через рогачку, аж тут, диви, коло рогакової будки сидить підстаркуватий панисько, має в руці блискучий ніж і курить люльку на довгім цибусі — от таким довгім! Скоро тільки побачив віз із свинею, зараз зірвався з лавки й крикнув, як з бодні:

— Стуй, хлопе!

Господар зупинив віз, а панисько з ножем наблизився до них.

— Що тут везеш на возі? — запитав він гостро.

— Свиню, проше ласки пана, — покірно відповів господар.

— Та я й сам бачу, що це свиня, але як ти везеш її? Чи не бачиш, що бідній худобині від посторонка геть попухли ноги? А ти, лайдаку, а ти не-

потрібе, чи не знаєш, що не вільно так мучити бідну скотину?

Цеє мовлячи, панисько наблизився до свині й своїм ножем розтяв на ній посторонки так шпарко, що в поспіху покалічив свинячі ноги.

— Марш на поліцію! Мусимо тебе покарати як-слід! — кричав невмолимий панисько і свинячий освобідник.

Хлоп сидів переляканий, як задеревілий на возі; він почав був випрошуватися у сердитого паниська, але де тобі, — цей ані слухати не хоче! Але хлопова жінка була, видно, догадливіша. Вона зміркувала, як спекатися біди. Поки там її чоловік перемовлявся з неподатливим паном, вона витягла зза пазухи червону хустину, пошпорталася в ній якусь хвилю, видобула завязаних у однім її розі 20 крейцарів (вона певно два дні гірко робила й голоду натерпілася, поки заробила їх), втиснула їх неподатливому паниськові в жменю й почала тоді й собі ж просити його разом із чоловіком. Аж тепер неподатливий панисько потрохи змяк і промовив:

— Ну, цим разом ще вам дарую і пущу вас вільно, але пам'ятайте собі це, доки життя вашого.

Підчас тої пригоди я з своїм возом відїхав був трохи наперед, але казав хлопцям затримати віз, бо хотів побачити, який буде кінець тої справи. Почekali ми добру хвилю, поки господар з свинею знов проїхав поуз нас. Але порядок на возі був уже тепер зовсім не той, що попереду. Жінка сиділа напереді й поганяла коней, а чоловік сидів іззаду

й обома руками держав свиню, обнявши її за шию. А свиня, увільнена з посторонків, стояла тепер на возі просто, роззиралася на всі боки, кожної хвили полохаючися перед кожним новим предметом, кожної хвилі готова до скоку. І недовго трівало, аж ось надїхала блискуча панська четверня: коні чвалали, дзвонили тельняками, фурман лускав з батога... Свиня перелякалася страшенно, кинулася й вискочила з воза. Господар, що держав тварину за шию, був очевидно слабший від неї й також вилетів з воза і впав так нещасливо, щорозбив собі до крові лице об камінь, а свиня — хода! Аж мої хлопці посхапувалися з воза, дїгнали її й помогли господареві пішки завести її на торговицю. От так то, друже мій, виглядає у нас свинська конституція.

Але це ще не все.

Пополудні того самого дня вертався я з Тернополя — так завчасу, щоб на ніч заїхати до дому. Наближаємося до рогачки, а там усе ще сидить той сердитий пан з блискучим ножем і спокійнісінько пахає собі люльку на довгім цибусі. Повів я очима по передміських полях, аж бачу, геть далеко на гостинці йдуть два чоловіки в хлопськім убранні і рівним кроком наближаються до міста.

— Ну, ті певно довго служили при війську, — подумав я собі, — і так там твердо навчилися муштри, що й тепер іще, на старості літ, держать крок і машерують рівно в парі.

Але коли вони надїшли до нас трохи ближче,

побачив я за ними щось чорне, а понад їх головами щось блискуче, ніби довгий огнистий язичок. То вже не треба було великої премудрости, щоб виміркувати, що це шандар. А коли надійшли ще ближче, то я почув при кожнім їх кроці тихеньку музику: дзінь-брязь! дзінь-брязь!

— Ага, — подумав я собі, — ось у чім тут штука. Ось чому вони так гостро крок тримають і так рівно машерують у-парі. Але чекай-но, ти, пане шандаре! Нехай-но ти, надійдеш до рогачки. Нехай-но ти з тими бідними, так боляче до купи скованими людьми покажешся на очі сердитому панові з блискучим ножом, — там то ти пізнаєш, як то можна так мучити хрещене створіння!

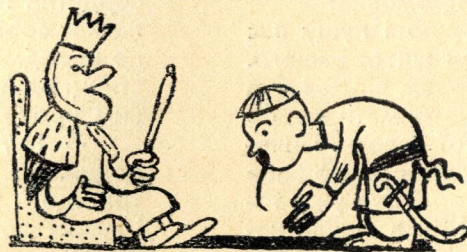
І я вже тремтів у душі, щоб сердитий пан при рогачці з надто великого поспіху, як розбиватиме кайдани, якими сковані були ті нещасні, не покалічив і їх рук, як покалічив був свинячі ноги. Не менш

цікавий був я й на те, як то накидеться сердитий пан на нелюдяного шандаря, й як поведе його на поліцію. Але, на моє превелике диво, нічогосінько такого не сталось. Два сковані чоловіки й шандар спокійнісінько перейшли через рогачку й пройшли повз сердитого пана. А сердитий пан не те, щоб остро накинутися на шандаря, але де там! Устав і покловився йому дуже чемненько, а я з оттаким носом поїхав до дому. Так от тобі, любий приятелю, — закінчив я свою розмову, — так виглядає х л о п с ь к а конституція. Хлоп мусить завидувати простій свині.

Бурхливі оплески, що зірвалися по тій промові, тривали довго. Коли втихли, старий Грицуняк додав:

— Вибачайте, мої любі, я властиво повинен був сказати вам це при точці „причини еміграції“, але думаю, що й тепер воно ще не запізно.

І з цими словами він зіліз зі стола.

ПІСЕНЬКА.

Раз я в волості судився
З нашим сільським адвокатом
Катом, катом, катом, катом...
З нашим сільським адвокатом.
Нас судили судді, вбрані
В сукні й чоботи сапані,
Пяні, пяні, пяні, пяні...
В сукні й чоботи сапані.
Вони совісті й закону,
Як скрізь водиться, служили.
Жили, жили, жили, жили...
Як скрізь водиться, служили.
Дуже довго клопотались,
Поки діло розібрали.
Брали, брали, брали, брали...
Поки діло розібрали.
Потім добре розібравши,
По закону все зробили.
Били, били, били, били...
По закону все зробили.
І заставили у ноги
Поклонитись адвокату.
Кату, кату, кату, кату...
Поклонитись адвокату.
Тягли діло, гріх збрехати,
Довго, ну і помирили.
Рили, рили, рили, рили...
Довго, ну і помирили.

М. Кузьменко.

МОЛОДА МУЗА

(Зеркало, ч. 189, 1906).

Пішов гомін по селі

Як бив тато сина:

Як вже куриш, то кури

Паперці Калина!..

Чорт на вечерницях

Раз в пеклі по смачнім вині
 Читаю вістку в „Руслані“:

„На „Бесіді“ забава! —
 Приїхали сватки зі свят,
 Кружок українських дівчат,
 А потім — чорна кава.

„Чи йти, чи ні?“ — га що ж робить?
 Я скочив на тандиту в мить,
 Зігнувся мов той хортик —
 Мій жид на три короні змяк,
 Пожичив фрак, лякери, кляк —
 Як пан убрався чортик!

Іду на „Бесіду“ — га га,
 України ціла вага
 Від пудру білолиці —
 Втягаю рукавиці!
 Мамці „цьоці“ сидять в ряди,
 Панни, як зорі, — хоч куди,

Самовар у буфеті!
 Зібралася в комплеті;
 Паннів — аж душно, аж кипить
 Від патріотів аж кишить,

Фортепян бубнить: бім-бам-бум,
 На моє серце суне сум, —

Шукаю, котру би любить —
 Дивлюся, щось таке сидить
 Під Котляревським з боку —
 То панна! — в рух мій черевик —
 І представляюся: правник
 З четвертого вже року.

„Дуже приємно вас мені
 Пізнати!“ з усміхом на вні
 сказала красавиця.
 Прошу до танцю, нічичирк.
 Обняв за стан, ногою фирк
 І серце стало биться!

Бо була гарна, чистий дух,
 Як сонце, зоря, як пампух,
 Як на городі диня —
 А видно було їй в очах,
 Що має в серці Божий страх
 І — добра господиня!

„Як бавитесь?“ — спитав я раз,

„Та добре“, відповіла враз.
 „Забава гарна буде“.
 „Чому?“ — спитав я. Панна зирк
 На мене, я ногою фирк
 І притиснув до груди!

„Як бавитесь?“ — спитав ще раз,
 „Чудово“, відповіла враз
 „Дуже приємно нині!“
 „Чому?“ — вона на мене глип,
 В сю мить до неї я прилип,
 Як огірок до дині!

„Як бавитесь?“ — спитав я знов,
 На личку їй то грала кров,
 То блідла, наче гасла —
 Я притиснувся вже, що міг,
 Та тісно, тісно як пиріг
 До пирога без масла.
 „Ви пане, любите цвітки?“
 „О, пані! серце всі гадки
 „Цвітками тільки вяже!“
 „То будьте гречні, коли так,
 „А я вам рожу дам на знак,
 „Нехай за мене каже!“

„Я гречний завсїгди для дам,
„Я кождїй дамї... але вам
„Зроблю я все — мїй Боже!
„Скажїть: вбий смока! я убю,
„Скажїть: дай шию! — я даю!
„Бо що любов не може”.

„У мене саме просьба є,
„Ви знаєте, я лянсіє
„Ще маю не заняте”
„То добре, анґажую вас!”
„То прошу, напишїть сей час”.
І я зачав писати.

А панна рожу відпина
Для мене — нїбито вона
До мене — щось там тєє —
Аж тут як раз під сей момент
Якийсь смаркач, якийсь студент
Прибїг до нас і блєє:

„Там грає в карти катабас
„І дуже гримає на нас
„Що ми є тут”. — Нївроку!
Узяв мене за штубака,
Мене при панні, правника
З четвертого вже року!!

Я губи ще не вїтворив,

Аж тут — не світ це завалився —
Зробили хлопці шпалїр,
Бо суне не гора, нї смок,
Щось грубе, лисе — сей панок:
Професор і — кавалїр!

„А, панно Ольдзю, а чи є
„Для мене хочби лянсіє?”
А моя Ольдзя, — Боже!
Порумяніла як бурак,
Зраділа так, здрожала так,
Як тїльки панна може!

Карнетик вихопивши свій,
До мене пікнула, як стїй:
„Я, пане, пару маю —
„Забула я, до лянсіє
„Я анґажована вже є,
„Я вас перепрашаю!”

„Тимчасом вальчика тепер”,
Сказав професор і попер —
Підлога задудніла,
А я дивився у гурті,
Як на пузатїм животї
Та рожка меркотїла.

Кружок українських дївчат
Вперед крутився, то узад

В ухах менї дзвонили так:
„На дурно фрак, лякери, кляк,
„І шкода три корони!”

„Комар”, ч. 3. 1905.

—ooOoo—

НА ЯРМАРКУ

І. К у м: А здоровї були, Грицю!
Що порабляєте? А чи татуньо з ва-
ми?

ІІ. К у м: А, татуньо вже рік, як
померли!

І. К у м: Тому то я так рїдко їх
здибаю...

—o—

Наша література в Ілюстраціях
(побїч)

(Комар, ч. 5, 1902).

АША ЛІТЕРАТУРА

В ІЛЮСТРАЦІЯХ.

Вісник.
71 Херсонський

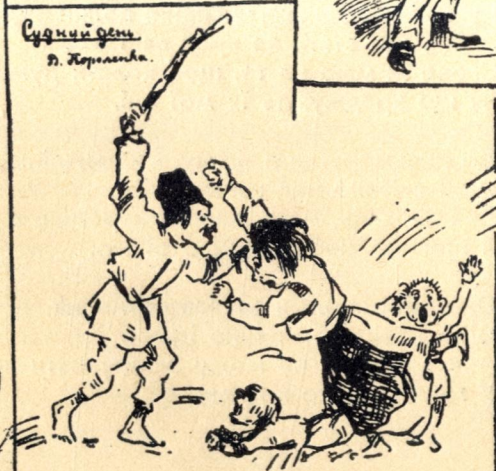
Учитель.
Зб. Френка.

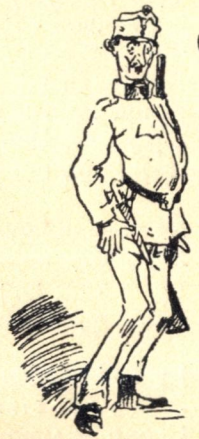
Оригінал.
М. Пугачовський.

Судний день.
В. Корнелюк.

Цирок.
О. Мокрица.

За хлібом.
В. Лейбович.

Украдене щастя.
Зб. Френка.

В пароз.
А. Корнелюк.

Моритини.
Зб. Френка.
А. Корнелюк.

На печі

Українська патріотична думка.

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою, чи то вдень, чи вночі,
Моє серце сповнялось клопотом.

Бо та піч — не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні:
То мій Луг дорогий, Запорозька то Січ,
Тільки в форми прибралась вигідні.

Наші предки колись за-для краю свого
Труд важкий підіймали на плечі;
Я-ж умію тепер боронити його
І служити, не злазючи з печі.

Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війською, —
Замість куль і шабель у нових діячів
Стало слово гаряче за зброю.

Може зброя така оборонить наш край,
Але й з нею прекепська робота;
Ще підслухає слово якесь поліцей,
І в холодну завдасть патріота.

Та мене почуття обов'язків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх,
Я знайшов собі добру методу.

Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкіри в запасі...
І, розваживши так, я віддався цілком
Праці тій, що єдина на часі.

На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за теж для добра земляків дорогих
Я без мрій і хвилини не влежу.

І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Слово ж маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.

До письменства я кличу, — звичайно, в думках, —
Щоб світило над нашою ніччю.
Хоч на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річчю.

О, країно моя! я зв'язав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею;
Але в грудях не можу я здержати крик
У годину твого ювілею.

„Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмирати не має охоти.
Кожна піч українська — фортеця міцна,
Там на чатах лежать патріоти”.

Слава ж нам! Бо коли б дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч зо два примірники з нас
Дочекають нового століття.

Слава нам! Хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слід буде легко шукати;
А щоб краще на вік ті сліди збереглись,
Буде зроблено з нас препарати.

В. Самійленко.

ОБДУРИВ.

До селянина-українця, що потрапив до Москви
й задивився на дзвіницю Івана Грізного, підійшов
якийсь непевний чоловік:

— Ти на что смотриш?

— Та дивлюсь ото, скільки там цих ґав сидить
на дзвіниці.

— Скільки же ти їх там видиш?

— Та аж шість.

— За ето у нас полагается платить по пя-
таку за каждую. Давай тридцать копійок.

Нема чого робити, добув селянин з калитки
злотих і віддав, а потім одвернувся й, посміхаю-
чись, каже до себе:

— А все таки я його здурив: там було не шість
ґав, а десять аж!

з народнього гумору.

З приводу відряджування митро-
политом Сембратовичом пренуме-
рувати священикам чужу пресу.

(Зеркало, ч. 9).

Осип Маковей.

Як Шевченко шукав роботи?

Був концерт в честь Шевченка, по концерті комерс в честь співаків і промовця, а по комерсі всі пішли спати, повні гарних вражінь, пива, вина і т. п.

Голова партії, пан посол Л., клався спати. Заки

ще поклався, глянув на бюст Шевченка, що стояв у сумерках сусідньої кімнати в куті під комматною пальмою і здавалося йому, що поет рушився. Коли по хвилині глянув знову, побачив ще більше диво: постумент, на котрім стояв бюст, був одяг-

нений в довгий кожух, а за хвилину вже цілий Шевченко вийшов з кута, зняв кучму і промовив:

— Добрий вечір, пане после!

— Доброго здоровля, пане Тарасе! Ой, як же ви мене налякали!

— Не бійтеся, добродію! Сідайте, поговоримо. Я до вас з проською.

— З якою?

— Знаєте, добродію, надоїло мені, стояти тут у вас роками в кутку, — дайте мені яку роботу!

— Яку ж я вам роботу дам?

— Возьміть мене до редакції „Діла“, все таки на щось здамся.

— Ані гадки, пане Тарасе! Одно те, що там повно поетів, хоч і віршів уже не пишуть, не допускають вас із зависти; друге: у видавничій спілці є священники, а ви автор „Марії“ — не треба вам казати. А я тепер зі святим Юром у згоді. А там крилошанин Кобилянський такого на вас понаписував, що Господи! Третє, „Народній Комітет“ не згодиться, бо ви не є членом національно-демократичної партії і християнські суспільники реклямують вас для себе. Четверте: не знати, чи ви опозиціоніст, бо ви писали утопії на тему, щоб усі славяни стали рідними братами, на тему братання і т. п. Мій противник, Будзиновський, просто зів би мене, коли б я прийняв вас до партії і редакції.

— Ну, а послом не міг би я бути?

— Годі, бо ви ані доктор, ані австрієць, ані по-

датку не платите. Врешті жаден наш посол не уступив би вам місця, хіба може посол К., що понаходив у ваших поезіях вплив Міцкевича і немало на тім зискав, отже може вступився би вам з вдячності. Він уже кільканацять літ все однаково величає вас по всіх академіях і концертах, то може згодився би. Він і сьогодні величає вас Прометеєм.

— Треба з ним поговорити, це якийсь добрий чоловік. Так ви не маєте нічого для мене?

— Сам не знаю, що таке для вас продумати? Може б ви намалювали портрет секретаря „Народнього Комітету“, бо він моя права рука... Дещо заробите....

Пан посол, досить зажурений несподіваними відвідинами, склонив голову і ждав на відповідь Тараса, але цей мовчав. По хвилині посол глянув, але на фотелю не було вже нікого, тільки у кутку на постументі стояв поетів бюст, як і перше.

— Що це таке? — воркнув пан посол, протираючи очі; глянув ще раз на бюст і пішов здивований у спальню. В нього привиди бувають часто.

Тимчасом пан професор і посол К. заїдав ще своїм звичаєм фіру перед сном і глибоко зітхав по тяжкій праці. Адже він сьогодні мав промову в честь Шевченка.

Зітхає він, коли чує, хтось стукає у двері.

— Хто там?

— Тарас Шевченко.

— Це не може бути!

— Я сам! Пустіть! Прийшов подякувати вам за промову.

— Дивно! В таку пізну пору! Я тяжко втомлений.

— Вибачте, це мій день і моя ніч; пустіть, будьте ласкаві!

— Як жеж так, без візитної карточки, без нічого, не заповівшись? Хіба ви не знаєте, хто я?

— Як жеж мені не знати? Знаю. Адже ви про мене стільки писали і говорили!

Пан професор відхилив обережно двері — перед дверми стояв справді Тарас Шевченко.

— Прошу! Сідайте! Що привело вас до мене?

— Роботи шукаю, добродію, — відповів Тарас, сідаючи. — Надоїло стояти по кутках хат без діла.

— Яку ж роботу міг би я вам найти?

— Казали мені, що ви віддали б мені свій посьольський мандат? — ви один, а більше ніхто.

— Я? мав би мандат віддати?! Це ж як?

— Ну, так, зовсім звичайно, ви зрікаєтеся в мою користь і я кандидую.

— Ніколи в світі, добродію! Я вас дуже шаную, але — вибачайте, — мені здається, що ви не є доволі підготовлені, щоби бути послом. Я ще з гімназії приготувався до того.

— Адже ви мене сьогодні на концерті назвали Прометеєм!

— Ну, це інше діло! Але де ж вам послом бу-

ти? Тай на що вам це здається? Пишіть вірші — тай годі! Адже ви не знаєте говорити по німецьки!

— Це правда! Шкода! Ну! а коли б так ви мене зробили своїм доцентом?

— Без докторату! без іспитів! без дисертацій! Помилуйте, добродію, це ж у нас таке не буває...

— Ну, то хоч дозвольте мені, щоб я один курс читав про свої власні поезії. Ви і так тепер не вчите.

— Але ж, добродію, ви не маєте до цього потрібної кваліфікації! — розсердився вже пан професор.

— Вибачте, але я гадаю, що вже що як що, а свої власні вірші чей я розумію?

— Ні, добродію, ви їх не розумієте! Говоріть, що хочете, — це не таке легке діло, як вам здається. Тут треба глибоких, довголітніх студій, тут треба стільки попрацювати, як я, щоб вас зрозуміти і показати, звідки, що і як? Ви читали мою працю про вплив Міцкевича на ваші поезії?

— Читав.

— Ну, і що скажете?

— Справді, треба довголітніх студій, щоби щось таке написати!

— А яж не казав вам?

— Отже я не розумію своїх власних поезій?

— Ні! — відповів інспектор твердо.

— Ну, а колиб я так у вас хотів іспит робити на вчителя гімназії?

— Це можна! Зложите перше іспит зрілості, потім запишетесь на університет на мої виклади і інші, потім я дам вам домашню задачу, далі...

— Цеж чи не за довго потягнеться?

— А так з десять літ.

— А чи можна б чого небудь без іспиту дістати?

— Не знаю; розвідайте у проф. Г.

Шевченко попрощався і вийшов. За дверми вже не було чути його ходу, зник в одній хвилині; натомість у віллі професора Г. щось несамолюбне сталося з великим портретом Шевченка. Поет вийшов з рам і тихенько вступив у бібліотеку голоного ученого. Професор порядкував ще якісь папері у себе на столі.

— Здорові були, пане Грушівський!

— А ви хто такий? — спитав професор, поправляючи цвікер на носі.

— Адже, я також Грушівський, від коли мене так Кониський назвав. Шевченко, може чували?

— Тарас? Як же ні! Еге, еге, Тарас, просимо сидати! Чим же можу вам послужити, добродію?

— Може б ви мені якої роботи напители, бо скучаю дуже. От у товаристві мого імени може б найшлася?

— Гм, еге, не знаю, може... Се ви як гадаєте? У секціях працювати?

— Нехай і в секціях, аби робота.

— Еге, еге; але ж ви, добродію, не є дійсним членом товариства ім. Шевченка!

— Ну, то зробіть мене! Адже товариство й називається моїм іменем.

— Гм, воно то так, але дійсним членом ви не можете бути.

— Як же то?

— Одно те, що ви не працювали науково і в моїх „Записках“ нічого не друкували; друге те, що вам би треба перше пристати до якої секції і тільки секція по роках мала би згодитися на те, чи вас іменувати дійсним членом, чи ні. А коли б і секція згодилася, тоді ще я маю своє слово; мені йде про престиж товариства, тут і в Києві, — нам треба наукових сил, а не поетів. Таких, що пишуть студії про поетів, великих і малих, ми приймаємо з охотою, але самих поетів нам нащо? Це ж баласт у науковім товаристві!... Врешті і Гнатюк є тої самої гадки...

— От, як! — замітив Тарас смутно. — А все ж товариство названо мені в честь!

— Це наше діло! Товариство ім. Шевченка, — це я, а ви тільки фірма. Еге!

— Що ж мені діяти? — зажурився Тарас, встаючи. — Вибачайте, добродію, що забрав вам хвилину часу.

— Нічого не шкодить. Моє поважання...

— — — — —

З тої ночі, як Шевченка оттак прийняли у Львові,
на його портретах і бюстах у правім кутку уст під
вусом явилася легенька глумлива усмішка. Ніхто

і не здогадався би, звідки вона взялася, а це йому
по концерті так сталося.
(1912 р.).

—ооо—

Мороз! - 30 нижче зера,
Гонт стріляє, гине птах,
Танам тепло - в нас Рівієра....
Очевидно: ми в футрах!

Такі футра — треба
знати
За готівку, чи на рати
Тільки в ХРОМІ
мож дістати

Фабрика жутер
„ХРОМ“
Львів, Руська ч. 20.
тел. 271-73

П, Карманський.

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО.

Жірандолі горять, театр втонув у квітах
І Тараса чогось на сцену принесли.
Хвилює лан облич в поклонах і привітах,
Біліють декольте, фраків хоч не числи.

Іде Шопен і Гріг і наша проста шумка —
Увесь репертуар приніс сюди салон.
Часами мимохить озветься тиха думка
І рветься до душі, як вязень до вікон.
Гремить могутній хор, оркестра шумно грає,
Вколисує до мрій українських синів,
І дивиться Тарас і нишком позіхає:

„І відки я прийшов між тих чужих панів?“

Та й справді, хай би ти прийшов сюди, поете,
Таким, як волі ти проломлював кордон, —
То наші молоді, збляховані естети
Вдягли б на тебе фрак, а ні „monsieur, pardon“!
Вражав би їх чуття мужицький стрій на тобі
І горільчаний дух і витертий кожух:
Вони б сказали: „Йди і покладися в гробі,
І хай зійде на нас твій чистий, ясний дух“...

Вкрадені коні

(У заможного селянина на весіллі вкрадено коні; ще й застріг собі злодій у віз та так і виїхав, ніби своїми кінями. Згодом допитував судовий слідчий про ту крадіж. А був він росіянин з Тамбовської губернії, мови нашої не знав, а може й думав собі, що наша мова то є „наречіє“ російської мови...

Допитує він дідка, що бачив, як повз його двір проїхав злодій возом, украденими кінями):

Слід.: Расскажите, дедушка, как вы узнали об этой краже?

Дід.: Нічого я не знав, бо по-ночі було, а я ще й недобачаю...

Слід.: Что вы говорите?

Дід.: Недобачаю, кажу.

Слід.: Что это значит?

Дід.: А значить, що старий уже спав.

Слід.: Ну, сто я і сам віжу. А ви мне скажіте от каво ви узнали про кражу?

Дід.: Люди сказали, що на весіллі були.

Слід.: На веселе біли? Пяниє?

Дід.: Як котрий, то п'яний може був, а котрий ще може й тверезий. Таке діло...

Слід.: Так вот такое дело когда случилось?

Дід.: А на Параски було.

Слід.: Когда?

Дід.: На Параски, кажу, на Параски ніби.

Слід.: На той неделе?

Дід.: Ні, не в неділю, — у середу, завтра тиждень буде.

Слід.: Что такое завтра?

Дід.: Тиждень буде завтра.

Слід.: Не панімаю. Другіє свідетелі показали, что это было 14 октября на той неделе.

Дід.: Ні, вже я хоч і старий, а добре памятаю, що не в неділю було, а в середу на Параски.

Слід.: Ну, харашо, в среду... да, да, в среду, это верно.

Дід.: Верно. Тиждень оце.

Слід.: Это кто такой — тиждень? Это вор так называется?

Дід.: Га?

Слід.: Кого это вы назвали?

Дід.: Нікого не називав.

Слід.: Да вы фамилию какую-то назвали!

Стар. (що був тут таки, при допиті): Так, што ваше скородіє, дозвольтє доложіть...

Слід.: Ну?

Стар.: Тиждень ето значіт: неділя, как вроді по простому.

Слід.: Ага, вот оно что! (До діда). Ну, харащо, значіт ето било на той недеіє в среду, на Парасковії. Так?

Дід: Так.

Слід.: Ну, дальше рассказивайте.

Дід: Отож пізненько вже було, коли почув я — собаки брешуть дуже.

Слід.: То-єсть — как ето „брешуть“?

Дід: Брешуть — звичайно, як собаки.

Слід.: Лають, значіт?

Дід: Кого ж вони лають? Хіба собака може лаяти. Брешуть.

Слід.: Врут, значіт что-лі?

Дід: Гавкають.

Слід.: Ну вот: гавкають — значіт лають. Ну, что-же дальше?

Дід: То й подумав я собі: чи не лиха година яка?

Слід.: Что такое?

Дід: Чи не добирається, думаю, що не певне...

Слід.: Пастойте! Ви яснее говоріте, пожалуйста.

Дід: Чи не злодій, думаю...

Слід.: Ну, вот. Злодей, вор?

Дід: Бо звірюка, думаю, до товару...

Слід.: До каково товару?

Дід: До мого, або до сусідського.

Слід.: Разве у вас товар єсть?

Дід: Та є трошки. У мене небагато, а у сусіди таки чимало.

Слід.: Да ви, пожалуйста, без шуток, без остроумія.

Дід: Га?

Слід.: Что ето за остроти? „У меня не багато, а у соседа мало!“ Здесь следствие ідьот, нечево тут шутіть.

Дід: Звиніт ваше благородіє, бо може я що не второпав...

Слід.: Что такое?

Дід: Бо я як простий чоловік...

Слід.: Да что там: простий, не простий. Для закона все люди одінакові. Так ви говоріте: у вас немого товара, а у соседа мало.

Дід: Ні, у сусіда таки багатенько.

Слід.: Какой-же товар у вас?

Дід: Корови, воли, вівці...

Слід.: Да пастойте! Прі чьом тут карови и воли? Товар какой у вас? Чем таргуєте?

Дід (здвигає плечима): Ми не торгуємо.

Слід.: Лавка у вас єсть?

Дід: Лавка?

Слід.: Ну-да, лавка.

Дід: Лавка є, аж дві навіть.

Слід.: Так что-же ви меня морочіте? Две

лавкі маєєте, товар єсть, а говоріте, что не таргуете!

Дід (здвигає плечима): Бо таки не торгую і з-роду не торгував.

Слід.: Так какой же у вас товар? Мануфактурний? Бакалейний? Какой товар, я спрашиваю.

Дід (ще більше дивуючись): Звичайний товар: ялівка, вівці, кнурець, шкапа.

Слід.: Ну, шкаф, это я панімаю, а остальное — какие это предметы у вас в лавке. По русскі, русскім языком скажіте!

Дід: Я, звиніть, ваше благородіє, по руському (не втну, бо я...

Слід.: Кто тут из вас харашо русскій язык знает? Вот староста, кажется?

Стар.: Так тошно, ваше скородіє, я знаю!

Слід.: Ну, слава Богу, хоть адін толковий чesлавек нашолся! Какай у него товар в лавке?

Стар.: Вроді, как сказать, ваше скородіє, вон говоріть как по благородному: скамейка в єво.

Слід.: В лавке скамейка єсть? Да он ні о какой скамейке не говоріл. Что ви путаете?

Стар.: Нікак нет, ваше скородіє. Зволілі не разобрать. Как по простому, по мужіцкому, значіт, скамейка всьо одно лавка. В хаті єво, вроді. А нащот лавкі, то вроді как по благородному: магазин, так в єво нет.

Слід.: Так о каком же товаре он говорит?

Стар.: Так что яловка, овци...

Слід.: Что такое: яловка?

Стар.: Вроді как корова, ваше скородіє, будет только не настоящая.

Слід.: Корова?

Стар.: Оно нее настоящая корова, ваше скородіє, только будет корова, как по времени, значіт.

Слід.: Телка.

Стар.: Нікак нет, ваше скородіє, по вроді, как телка.

Слід.: Тьфу! Что это за слова такія у вас? Так это скот, значіт?

Стар.: Тошно так, ваше скородіє, скатіна, как значіт по мужіцкому, скотоводство, которое они не панімают по натоющму, значіт: товар.

Слід.: Товар значіт — скот?

Стар.: Тошно, так, ваше скородіє.

Слід.: Ну і язык! Так то ви, дед, думалі, что вор подбіраєтся к вашей скатіне, к вашму товару?

Дід: Еге. Так тошно.

Слід.: Ну, что же: ви вишли во двор.

Дід: Вийшов. А ніч глупа була.

Слід.: Что?

Дід: Глупа ніч, кажу, була.

Слід. (дивуючись): Как то ночь — глупа? Какой тут смисл?

Дід: Темно, значит, було, не видать нічого.

Слід.: Ну — темно, значіт, тьомная ночь.

Разве ночь может бить глупая? Ну, что же дальше?

Дід: Коли чую: торохтить щось возом, на нашу вулицю прямує. Вийшла стара моя.

Слід.: Баба?

Дід: Вона не баба.

Слід.: Как не баба! Вот странно! Ето она вот (показує на дідову жінку)?

Дід: Вона ж.

(Стара озивається):

— Не баба я, бо не вмію, дарма, що стара.

Ще зроду ні одного пупця не завязала.

Слід. (дивуючись): Что ви несете — єрунду?

Стара: Не несу я нічого, крий Боже!

Слід.: Староста! Что оні тут нагороділі?

Стар.: Так, что, ваше скородіє, как вона вроді єво жена, так не бабуєт. Как примєрно, по благороднаму, кушерка, значіт баба, которая, звиніть дитьов приймаєт, так вона, етая женщина, не бабуєт.

Слід.: Да что ви меня дурачите тут? Кто тут „дитьов приймаєт?” К чєму тут акушерка? Какое отношеніє к вараветву?

Стар.: Тошно так, ваше скородіє.

Слід.: Тьфу! Одуреть можно с вами! Вот язык! (До діда з серцем): Ви мне просто і кратко раскажіте, что ви видєлі?

Дід: Нічого я не бачив, кажу, бо темно було,

хоч в око стрель.

Слід.: Но ведь вы слышали, что ехал кто-то?

Дід: Їхав.

Слід.: Акушерка єхала?

Дід: А хіба я знаю?

Слід.: Староста! Что ж ви мне плєлі про какую-то акушерку?

Стар.: Как вона, етая женщина, не приймаєт дитьов, как сказать: рибьонтков, так вона не баба, как по благородному: кушерка.

Слід.: Идиот! (До діда). Кто ехал? Не видєлі?

Дід: Не видів.

Слід.: Слышали только?

Дід: Слышав. Торохтіло, аж луна йшла.

Слід. (з серцем). Что же вы врєтє, что темно было, кагда луна била?

Дід: А все ж темно.

Слід.: А луна же?

Дід: А луна йшла добра.

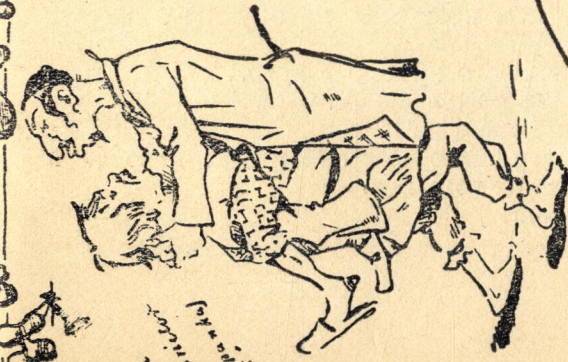
Слід. (аж підскачів): Что ви тут шуткі со мной строїте? Луна била добрая и темно било. Что ви дурака валяєте?

Дід: Звиніт, ваше благородіє, коли я що не так... бо як я простий чоловік...

Слід. (кричить): Да что тут „простий”! Ви рускій язык панімаєте?

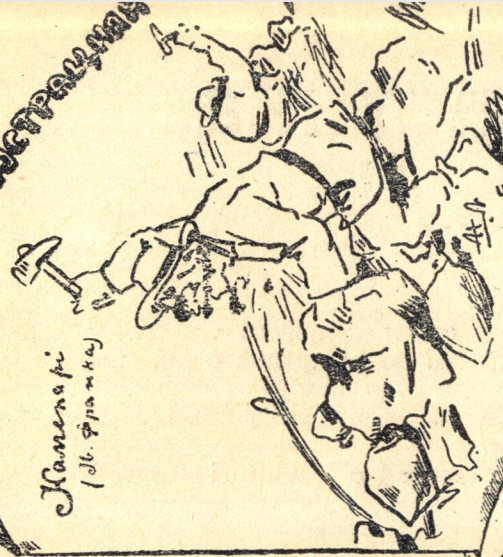
Дід: Ой, вже той руський язык...

В НАСТРАИВАХ

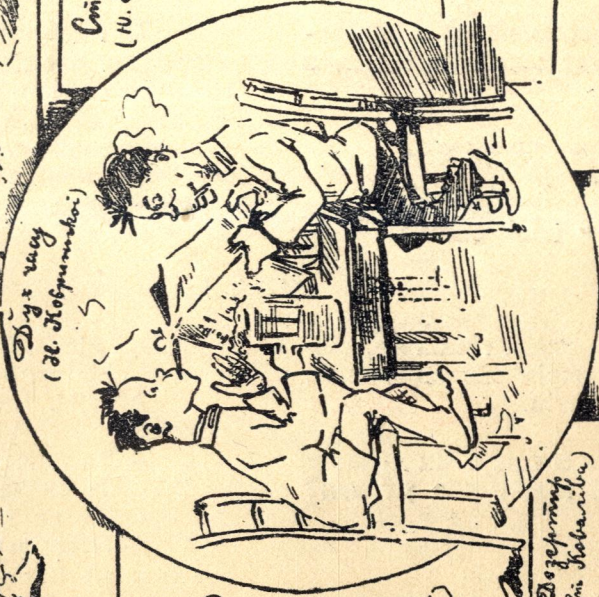

Ван
переноски
(переноска)

Каменщик
(пл. прамак)

Дизайнер
(пл. Копирщик)

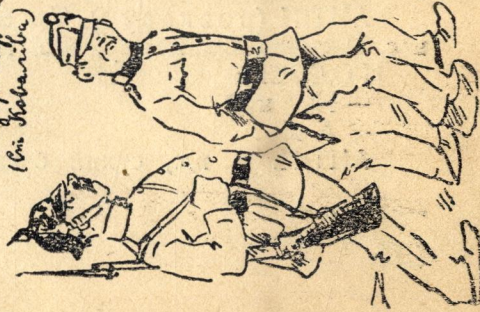
Мно
миллион
(Копирщик Копир)

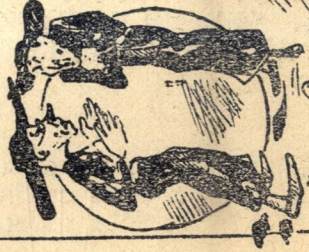
Смешиватель
(пл. Фигурка)

Дождевик
(пл. Копир)

Возврат
(пл. Прамак)

Вопра Прама
(пл. Копир)

Мужицька арифметика

Сцена на 1. дію.
(Інсценізація оповідання Ст. Васильченка).

ДІЄВІ ЛЮДЕ:

ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, монопольщик, середнього віку, червонопикий, з руденькою борідкою, з круглим животиком.

АНТІН, селянин.

ОХРІМ, руденький, жвавий чоловічок.

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ.

ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК.

МИКИТА, ГРИЦЬКО та інші селяне.

У глибину сцени тягнеться сільська вулиця; передня частина її повертає праворуч. Ліворуч — Антонів двір; біля хати молодий вишник. Двір огороджений од вулиці високим тином, що увесь пошитий хмелем.

Святочний день. По вулиці діти, по-над ними — люде.

ЯВА I.

У вишнику, біля хати, сидять люде, гомонять, сміються. Тут усі дієві особи, окрім монопольщика.

Між ними Антін.

АНТІН (розказує). Так я кажу: Чи немає у вас, Василю Івановичу, якої газети або книжки?

ГОЛОСИ:

— Ну, ну?

— А він?

АНТІН. А він, сухий багач, ото затягнувся

димом, ніби не чує...

— Не чує!

АНТІН. Ніби не чує. А потому погладив ото пузо...

— Та й виросло ж воно у його...

— То наша праця так розпирає!

— Та не перебивай!

АНТІН (продовжує). Погладив пузо та й каже: »А навіщо тобі книжка«?

— Бач який!

— Добре, що не вилаяв.

АНТІН. Я ж і кажу. Побавився б трохи святом, а то забув, коли й книжка була в хаті; мабуть і азбуки запам'ятав уже.

— Та й впало ж тобі на думку прохати у монопольщика книжки.

АНТІН. А в кого ж тоді й попрохаш у селі, коли не у нього?

— Та то, що правда, то правда: на все село один тямущий грамотій, та й то сільський глнтай.

— Ну і що ж він на те? Одразу дав?

АНТІН. А він собі: »Та тобі велика шкода, каже, од того?.. Як сказати правду, то пусте оте діло — книжки читати! Та зовсім воно й не личить мужикови«.

— Диви! Пусте діло. Мужикам пусте діло книжки — вони тільки для панів!

— Не личить! Чи чуєте?

— А тож! Мужикам личить на панів робить, годувань панів, а до науки, то — мужикам — зась.

— Вчиться, так тільки панам.

— Звісно: письменному темного мужика легше одурити.

АНТІН. Звісне діло, кажу, хіба треба, щоб нам були книжки в голові: часом за роботою нема коли вгору глянути, не то в книжку!..

— Щож — він і похвалив тебе: розумний мужичок?

— Так і не дав?

АНТІН. Та де там! Це я тільки так погодився, щоб не сперечатись, а далі за своє. То чи не знайшлося б, кажу, чого-небудь для мене; почитаю би трохи по обіді, щоб не скучати. Подумав він трохи та й каже: »Хіба от що: винесу я тобі псалтиря. Для свята більше підходящої книжки й не знати«.

— Хоче, щоб ти дячкові хліб одняв.

АНТІН. Я й кажу: псалтир є у мене, Василю Івановичу; чи немає якої-небудь іншої?.. Може є така, що пише про Думу, або про землю?

— От, от хороше!

— Щож він?

АНТІН. А він скосив на бік заскалене око, закусив губу та й каже: »Таких книжок, як ти кажеш, у мене, братику, не водиться. За такі книжки — знаєш куди тепер ховають? Стережись, каже, Антоне, тих книжок, як вогню — по-приятельськи раджу тобі«.

ОХРІМ. Дивись, Антоне, щоб не напивав ти собі книжки...

— Щоб у холодній не читав...

АНТІН. А хіба я що? Я так, щоб розважатись...

— Не дуже то, бач, люблять пани, коли мужики читають.

— Та ще про землю.

— Звісне діло: можуть дочитатися до того, де правда. Єсть же вона десь!

— Тільки не в панів...
ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК. Може вона і в нас,
та тільки ми її не знаємо.

— Бо темні, то й не бачимо.

— Та й не дають нам побачити. (До Анто-
на). Так і не дав книжки?

АНТІН. Ба ні, дав. »А коли, каже, вже тобі
припала така охота читати, то підожди — я тобі
дам іншу книжку«. І дав. »Оце тобі, каже, Антоне,
книжка не пуста яка-небудь — пользовита книжка!
Тут усяка тобі задача — немов загадка: поморо-
чиш голову, поки ладу добереш«. (Виймає з за-
пазухи старенький, в обшарпаних па-
латурках, задачник Євтушевського).

— Ану-ну, читай, Антоне, що він там таке дав.

— І держиш та мовчиш. Давно б сказав, що
маєш книжку!

АНТІН. Та й книжка то така...

ОХРІМ. А читай лише там, де ото листок
загнуто. Цікаво, що там таке.

(Всі наближаються до Антона).

ЯВА 2.

Тіж і монопольщик.

У глибині вулиці з'являється монопольщик. Іде по-
вагом, задоволено посміхаючись у руденьку бо-
рідку. Підпирається палицею. Люди, що біля дво-

рів і хат сидять гуртками, низенько вклоняються
йому. Монопольщиків так приємно бачити почти-
вість до своєї особи. Він мугиче собі під носом
щось божественне, хазяйським оком по селу роз-
дивляється. На вулиці бавляться діти, він їх про-
ганяє.

МОНОПОЛЬЩ. (До дітей). Зараз мені за-
бірайтесь звідсіль! Сиділи б по хатах, чи де в
садках, а то на вулиці порох збивають. І перейти
вулицею не можна. Гетьте зараз! (Замахується
палицею, діти утікають. Доходить до
Антонового двору, заглядає через тині
весело посміхається). Ага, книжечку мою
читають! Послухаєм. Ану, що вони там вичитають
про землю, про Думу? Про землю їм хочеться чи-
тати. Ну й дав же я йому — задачник! Арихме-
тику... Читай, гадюку, читай! Там тобі буде і про
землю, і про Думу. (Наслухає).

АНТІН. (Одкашлює, примощується й
читає по складах). »Крестьянин обязался пе-
ревозити из города 50 ламп с тем условием, чтобы
за каждую доставленную в целости лампу платили
ему по 5 коп., а за каждую разбитую висчитывали
с него по 1 р. 20 к. При перевозке 3 лампы раз-
билось. Сколько заработал крестьянин за доставку
ламп?« (Антін дочитав і поглянув пиль-
но, весело по слухачах). Питає, значить:
скільки то він заробив?

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. (Виймаючи лю-

льку з рота). Мабуть багато заробив. (Рего-
четься).

ОХРІМ. Не скажу вже, скільки він там заробив, тільки знаю, що як стане так заробляти, то скоро й останньої коняки збудеться. Хай йому біс, з такими заробітками!

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. Це чи не буде так само, як назаробляв Захарків парубок у економії. Пробув тиждень біля молотілки у пана, приходить у суботу ввечері дододу. — «Ну, — каже батько, — давай же оце, сину, гроші: завтра поїду в місто — там дещо купити треба». А він став, та й каже: оце хоч бийте, хоч лайте, а грошей не приніс ні шага!

— Бувають і такі заробітки.

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. (Продовжує). А батько: «Де ж ти, сучий сину дів? Загубив, чи може вкрали?» «Не так було б мені, каже, шкода, коли б я загубив, або вкрали, а то зовсім і в руках не держав!» Потім і розказує, що там уломилось було щось біля віялки, а вину на нього склали.

— Та хто ж би тоді і винен став, коли б не було мужика!

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. (Продовжує). Прикажчик вилаяв його на всі боки і при рошоті не дав ні копійки, та ще й наказав, щоб приходив одробляти той збиток іще тиждень. А батько слухав-слухав, далі й каже: «Отак, сину, завжди за-

робляй, то скоро хазяїном станеш... То чи не стільки, кажу, заробив і той на лямпах, як цей за віялку.

— А вже ж, не менше. (Сміх).

— Лямпа — річ тендітна; торохнеш возом — наробиш шкла. І понесла його лиха година під таку хуру!

ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК. Підеш і під таку хуру, коли в хаті, може, й шматка хліба немає.

МОНОПОЛЬЩИК. (Сердитий до себе). Ну й не хами! Хіба там про таке мова? Мурло! Ім що не ляпать язиком, аби ляпать. Та ще й іржуть собі.

ОХРІМ. Хороша книжка! Читай далі.

— Читай, читай, Антоне.

АНТІН. (Читає). «У помещика було в одному куске 857 десятин землі, в другому на 130 десятин більше, чем в первом, а в третьем на 150 десятин більше, чем во втором. Сколько десятин земли было у помещика?»

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. Там стільки десятин, що й не розбереш. Багато та й годі.

— Як, як ти прочитав?

АНТІН. То значить так: в одному куску було аж 857 десятин, а в другому ще більше на 130, а в третьому й того більше... А потім іще й питає (підіймає палець до гори й прищурює око): скільки ж то тієї землі було в пана?

— А мабудь, чи не більше було, ніж у всієї на-

шої громади! Коли б оце на всіх нас хоч один отой кусочок, то було б нам, і дітям нашим.

ОХРИМ. (Моргн. оком). Ото кусочки! Це не те, що в тебе, або в мене: з такими кусочками можна хазайнувати! А коли б йому в одну руку — опруг, та в другу — пів-опруга, а в третю — й зовсім дасть-біг, — отоді б нехай він похазяйнував! Поневолі пішов би лямпи возити!

ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК. А добре було б знати, скільки то прийшлося на двір, коли б усю оту землю так поділити між нашими громадянами?

МОНОПОЛЬЩИК. (Не витримав, виходить з-поза тину). І навіщо б то я базікав отаке язиком... То ж книжка написана зовсім не для того; по їй треба вчитися арихметики, а ви ка-зна що витіваєте. Коли так читати, то краще зовсім не читати!

— Та ми, Василю Івановичу, читаємо так собі, з нудьги, аби чим час загаять.

МОНОПОЛЬЩИК. То не краще б було з нудьги взяти та й полічити, скільки вийде в кожній задачі: то ж на те вона і є — арихметика.

ОХРИМ. (Позаду гуртка накидує бровами своїм сусідам, стиха гомонить). Це, виходить, така арихметика — панові звозять хліб з поля, а мужикові нема з чого возити, то мороч голову — скільки то всієї землі у папа! (Позаду приглушений сміх).

МОНОПОЛЬЩИК. Бачте, смієтеся, а й сами

не знаєте, з чого. А я знаю, що ні один з вас не доведе до ладу задачу!

— Де вже нам! Ми люде малограмотні.

— Або й зовсім неграмотні.

— Куди нам полічити отаку силу!

ОХРИМ. (До сусідів поблизу). Це, скажемо, так. (До Микити). У тебе, Микиго, скільки землі? Два опруги?

МИКИТА. Та два.

ОХРИМ. Ну, і в мене щось біля того. От зійшлися ми та й балакаємо: а давай будемо лічити панову землю, коли своєї кат-ма. Ти скажеш: брешеш, бо стільки, а я скажу: ні ти брешеш! Потім ти мене — цап за чуба, а я тебе по уху — і пішла арихметика!... А ось Грицько йде та й питається: за віщо то люде буються — чи не за батьківщину часом? (Регіт).

МОНОПОЛЬЩИК. Варнякаєте ви таке, що воно зовсім не до діла. Я ж кажу вам, що в задачникові тільки так пишеться про кого-небудь, аби було над чим рахувати...

МОНОПОЛЬЩИК. (Розсердився). Тьфу! ти йому — тату, а він тобі — кату! Давай сюди книжку! (Вириває її в Антона з рук). Вам книжки читать?... Вам хвости волам крутити! Ото ваша книжка. (Повертається і йде).

ОХРИМ. Знаєте, Василь Іванович! Коли б довелось нам ділити ваші 90 десятинок, то може б

такі поділили по своїй, по мужицькій, арихметиці. (Сміх).

ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК. Може чи й поділили б!

МОНОПОЛЬЩИК. (Зразу повертається назад, хоче щось сказати, але тільки спльову). Тьфу! (І швидко зникає).

ЯВА 3.

Ті ж без монопольщика.

— Бач, як закрутив носом! Видно не дуже до смаку прийшлась йому мужицька арихметика!

— І звідкіль принесла його нечиста сила?

— Тільки де два-три чоловіки зійдуться, то вже і його чортяка, хоч-не-хоч, внесе туди.

— Не дав начигатись у волю.

ОХРІМ. А шкода: втішна була книжка!

АНТІН. Ні, вже краще б дістати де наших книжок, мужицьких: щоб про нас писали...

ОХРІМ. А хіба ти не читав про мужика, що лампи возив?

АНТІН. Та ні! Щоб про наші справи, то б то, щоб за нас...

— Біда, що ніде їх брати, тих книжок. Ні школи в селі...

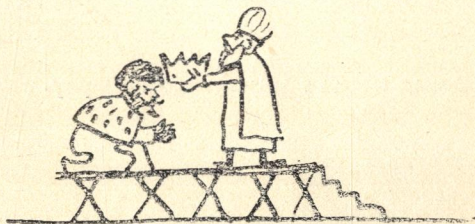
— Та й письменних то в нас на пальцях полічити.

— Не даром монопольщик жиріє між темними.

ДІД У БІЛИХ ШТАНЯХ. Та що то: один Антін, що трохи краще читає, а ми... Очима лупаємо! Коли б так нас більше письменних...

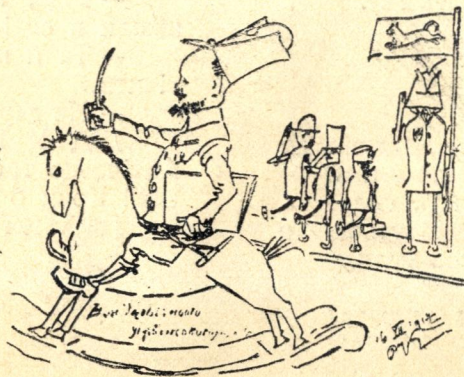
ПОХМУРИЙ ЧОЛОВІК. Ех, коли б!..

(Завіса).

А ми тую червону
Калину підніmemo...

Вожд нового українського руху.

При звіті.
(Самохотник)

Гарних канадійських п'ятернят

мили спочатку тільки
оливковим олійком

Репродукція
заборонена.
Всі права на
всі коші
застережені.

Сьогодні вживають виключно мила Пальмолів

Для немовлят, які мають дуже ніжну шкіру, треба вживати найчистішого мила — мила, що не подразнювало б шкіри та запобігало небезпеці висипки.

Оце, чому комітет вчених та лікарів, що мав нагляд над гігієною маленьких канадійських п'ятернят, вибрав для них мило Пальмолів до щоденного миття й купелі. Це чисто рослинне мило, що не має ніяких штучних зафарбок. Свій природний зелений колір завдячує воно лише оливковим та пальмовим олійкам, на яких його виробляють.

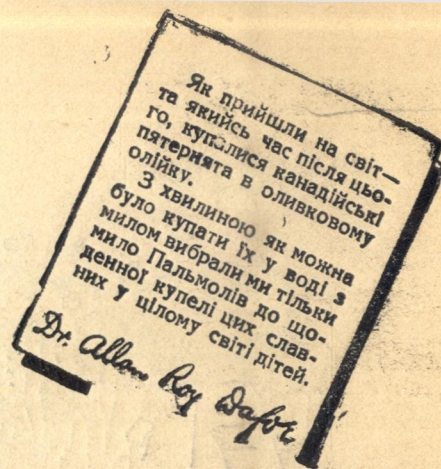
Оливковий олійок проникає пори при температурі тіла, відсвіжує та скріплює шкіру. Рясна піна мила Пальмолів відчищує основно шкіру та її відживлює.

Скрізь і завжди поручають мило Пальмолів для дітей — тим більше, що поручають його всім жінкам, що бажають зберегти свіжість і чар молодості.

Ждайте одинок-оригінального мила Пальмолів

Роблені на оливковій олійці для задержання гарної цери

НЕЗВИЧАЙНА ІСТОРІЯ КАНАДІЙСЬКИХ П'ЯТЕРНЯТ

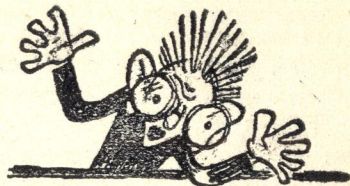
- 1 Були одинокі вигляди на 50 мільйонів, що всі вродяться живі.
- 2 Прийшли на світ два місяці передчасно.
- 3 Коли ціла п'ятка прожила довше, чим годину, устїялись рекорд в історії світа.
- 4 Вистарчать сказати, що при народинах важили разом 6 кг.
- 5 Одначе, як не мали ще 18 місяців, кожне важило 9 кг.

— Що, сину, ти змерз!
Йди до дому!...

Підхор. У.С.С. Придун вишколює чету.

Кінцеве слово

Відаючи оцю збірку українського гумору та сатири, ми далеко ще не вичерпали бездонного джерела цієї творчости. Обмежені обємом книжки, ми тільки „згубша” перебрали у величезному матеріалі, який знаходимо в літературі та наших сатиричних газетах і журналах. З обємом альманаху обмежувало нас також те, що до багатьох сатир, міщених по різних закутинах нашої преси, требаби додавати окремю широкі пояснення про обставини і собі, про яких дані твори говорять. Сатири, будучи на прислугах журналістики, втрачають свою вартість враз з актуальністю подій і в цьому саме трудність воскресити її наново у повній її вартості. Деякі, здавалосяб, дуже важні події, втрачають, або й зовсім загублюються у перспективі часу та історії, так, що іноді годі їх навіть знайти, щоб могли пояснити собі якусь сатиру, чи рисунок.

В нашій збірці ми звернули увагу передовсім на гумористичні твори наших клясиків.

Потім йдуть сатиричні твори і карикатури, зібрані зі сатирично-гумористичних журналів. Не користались ми тут матеріалами перших наших сатиричних журналів, бо вони хоч іноді й відзначувалися добрим дотепом, то самі справи, для яких вони були призначені, вже нині такі далекі й незрозумілі для пересічного читача і потребують таких широких пояснень, що ми рад не рад із них зрезигнували. Одначе, щоб не пройти попри них зовсім байдуже, ми бодай тут коротенько наведемо історію початків нашої сатиричної преси.

В 60-тих роках, коли чимраз більше виростає у нас потреба друкованого слова, у мурях львівської Духовної Семінарії, де головню зосереджувалося тоді наше життя, появляються перші спроби

видавання сатиричної газети. Було їх чимало, але всі вони були рукописні з ручно рисованими ілюстраціями: „Клепайло“, „Гомонь“, „Фърмань“, „Жельмань“ і т. п. Всі вони підлягали гострій цензурі ректорату і про те читаємо в „Гомон“-і:

„Не раз і не два ми брались за перо, хтівши закоштувати сего хліба радокторського, но всегда надармо. Право прасове з минушого року, під котрого ударом ми так часто стогнали, веліло нам наконець замолкнути; но ми ніколи не покидали гадки нашої служити цілям общой справи, про те, як перше, так і тепер, піддвигаєм наш прапор на ново, а запрашаєм всіх охочих до спільної справи з нами, ми випускаєм се перше число „Гомона“ на світ божий“.

Першою друкованою вже сатиричною газетою була „Дуля“. Перше її число появилася у Львові 1864. р. і на цім першім числі закінчилася. Наробила вона стільки шуму і крику в еліті українського громадянства і під його мабуть натиском вона перестала виходити. Відгомін цього негодування зустрічаємо у листі К. Сарницького до Ам. Шанковського:

„...та ще появилася недавно то м у зядлива газетка (сором) подь дурным назвищем Дуля“...

Хто був редактором „Дулі“ невідомо. В 1876. році появляється в Чернівцях „Лопата“ під редак-

цією І. Семаки. Вийшло її 14 чисел. Дещо скорше, бо в 1869. р., появляється русофільський журнал „Страхопуд“, спочатку у Відні, а відтак у половині 90-тих років у Львові. Опісля появляється цілий ряд різних журналів, з яких безперечно найкращим і найживіше редагований був „Зеркало“. Редагував його, рисував карикатури і писав фейлетони Корнило Устіянович.

Щоб зрозуміти, які труднощі мусіли поборювати перші наші сатирики, треба перенестися у загальні настрої тих часів, та велику нехоть провідників народу до цього рода журналістики. Ще недалеко перед війною редактор тодішнього „Комаря“ мусів ходити постійно в асисті студентів-приклонників, які його не раз і не два обороняли перед ображеними напасниками. Навіть тоді, коли сидів він у „Бізанца“ на пиві, перед входом стояла „пикета“, яка в час повідомляла редактора про наближення „ворога“. Коли цей „ворог“ представляв собою численнішу перевагу, то один з „пикети“ вбігав до реставрану з вигуком:

— Комаре, ратуйся бігством!

Тоді редактор зникав кудись задними дверми. Виглядати буде трохи на дивовижу, але розвиткові нашої сатири, не вважаючи, що завданням сатири є „кусати“ безсторонно, у нас найбільше сприяло наше партійницьке життя. Лише під крилом якоїсь партії, чи групи, могли сатирики без-

вечно бити на право і ліво ворогів своїх патронів. Часто „пошкодовані” противні партії, відчуючи брак журналу, в якому можнаби „відбитися”, заклали й собі сатиричну газету, і тоді щойно починалася баталія „на смерть і життя”. Все таки, нині, переглядаючи безсторонно одні й другі журнали, можемо собі створити об'єктивний образ якоїсь громадянської справи.

Якби не було, а все таки за нами вже поважний сатиричний дорібок, а що найголовніше, проломані леди упередження і незрозуміння сатири суспільності.

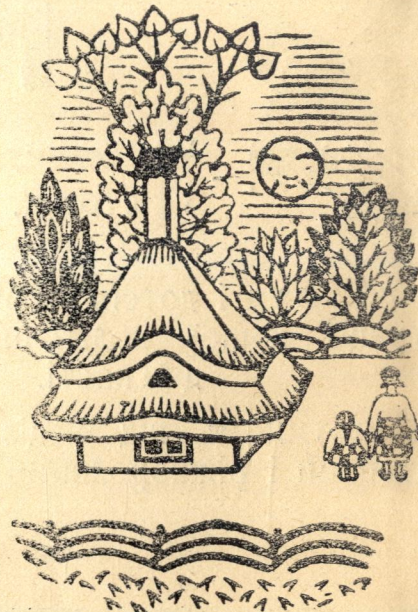
Бажаючи цєю збіркою дати Читачам загальний образ українського гумору, ми мали ще на увазі й те, щоб добирати твори такі, які булиби найприступніші для найширших кругів нашого громадянства, та щоб ними можна було користуватися в Читальнях, чи для голосного читання, чи для деклямацій на відповідних Імпрезах.

Починаючи від творів відродження української літератури, кінчимо на довоєнних роках. Саму війну і наш воєнний гумор обмежили ми виключно до ряду Ілюстрацій з тодішніх сатиричних журналів, бо більше місця присвятили ми йому окремо в попереднім річнику „Комаря” п. з. „Бо війна війною”.

З уваги, так на технічні причини, як і для більшого урізноманітнення матеріалів, ми надто не придер-

жувалися хронологічного порядку, який, зрештою, у цій збірці, з огляду на її широке призначення, не має великого значіння.

Редакція.

Запросини на передплату „Комаря“ на 1938-ий рік.

КОМАР

це одинокий у нас гомуристично сатиристичний тижневик.
12 сторін, правдивого українського гумору та актуальної
політичної сатири.

Безліч карикатур і дотепних рисунків; це найкращі ілюстрації нашої політичної і громадянської дійсності.

Виходить щотижня під неділю, а все з новими дотепами і різнородними концептами.

Загадки, кіно, театр. Найновіші музичні „шлятери“ і розвагу найдете щотижня в додатку п. з. „Комарі на базарі“.

Пригоди Усусуса Недобитого.

Від неділі до неділі. Біг пес через овес, точка над „К“ і ще ціла безліч матеріялів, які вдоволять навіть найвибагливіших смакунів української сатири і гумору.

Передплата місячно 1 зл.

Ціна поодинокого числа 25 сот.

Адреса: „*Комар*“ ул. *Косцюшка* 1 а.

З м і с т:

І. Котляревський: Пекло	5 ст.	Е. Гребінка: Ячмінь	31 "
Не в раю (ілюстр.)	8 "	І. Нечуй - Левицький: Благословіть бабі Палажці	31 "
„Пророчества”	9 "	При конскрипції	35 "
Козак Голота	9 "	Хроніка	35 "
Сатира (ілюстр.)	10 "	Новочасний Мойсей (ілюстр.)	36 "
Ярмаркові сцени	10 "	Не зрозумів	36 "
Безголовя руського клубу у Відні	11 "	С. Руденський: Лев і пролев	37 "
Г. Основяненко: Підбрехач	12 "	Мирон: Похваляючимся гнилим русинам	39 "
По закінченні сойму (ілюстр.)	14 "	Поступ нашого народу (ілюстр.)	40 "
Іван Крутило в суді	14 "	На селі. Вгадки. Всі партії на вулиці	41 "
Сохрани мене Господи	16 "	На торг (ілюстр.)	42 "
Фльорко і о. Качала	17 "	В. Самійленко: Невдячний кінь	43 "
Програв	17 "	На торзі (ілюстр.)	43 "
П. Гуляк - Артемовський: Пан та собака	19 "	Сатиричні сильвети	44 "
Лекції зоології (ілюстр.)	22 "	Сатиричні сильвети	45 "
Всюди праця, кров і муки.... (ілюстрація)	23 "	С Руданський: Циган в огірках	46 "
Чому у нас все засмічується	23 "	Завдання молоді (ілюстр.)	46 "
Метаморфоза	24 "	Клопіт паламаря	46 "
Казочка	25 "	Академічний дім	47 "
Митрополит Себратович у Ватикані	25 "	Добра гостина	48 "
М. Глібів: Стрижемо! Стрижемо!	26 "	Галицька іділля (ілюстр.)	48 "
Галицький хаос	28 "	О. Стороженко: Чортова корчма	49 "
С. Руданський: Циганська смерть	29 "	Іван Труш (ілюстр.)	54 "
Анекдота	29 "	Михайло Лозинський	54 "
Дві нації (ілюстр.)	30 "	І. Франко: Строфи	54 "

Весна на Україні	55 "	Жиди й українці	77 "
На допиті	55 "	Наступ на М. Музу (ілюстр.)	77 "
Весняний мотив (ілюстр.)	59 "	Макогоненко: У школі	78 "
„Здекутник” (ілюстр.)	60 "	Осінь на селі (ілюстр.)	79 "
Жидівський викрут	60 "	В світлі електрики (ілюстр.)	80 "
Васильченко: В хуртовину	61 "	І. Фрнако: Свинська конституція	81 "
М. Старицький: Хмара	63 "	Пісенька	87 "
Після кріпацтва (ілюстр.)	64 "	Молода Муза (ілюстр.)	87 "
Шпаки	64 "	В. Пачовський: Чорт на вечерницях	89 "
В редакції „Комаря” (ілюстр.)	65 "	Наша література в ілюстрації	91 "
О. Барвінський (ілюстр.)	66 "	В. Самійленко: На печі	92 "
Комарівські гагілки	66 "	Обдури	93 "
Словник поетів	66 "	Митрополит Сембратович і преса (ілюстр.)	93 "
Др. О. Колесса (ілюстр.)	67 "	О. Маковей: Як Шевченко шукав роботи?	95 "
Е. Рребінка: Грішник	67 "	П. Керманський: Шевченкове Свято	98 "
В. Будзинівський (ілюстр.)	68 "	Украдений кінь	99 "
Л. Мартович: Хитрий Панько	69 "	Література в ілюстраціях	103 "
Е. Жарко: Вовк і журавель	75 "	С. Васильченко: Мужницька арихметика	104 "
Вибори в Росії (ілюстр.)	76 "	Стрілецький гумор (ілюстрації)	111 — 114 "
Порядив собі	76 "	Кінцеве слово	115 "

Пийте

пастеризоване молоко

„НАС ЛАСОЮЗУ“

Др. Евген Дурделло

спец. шкірних, венеричних та сексуальних хворіб і лікарської
косметики орд. від 930—21 в неділю і свята від 10—12
Львів, Сикстуська 22 двері 7 тел 233-90.

Лікарсько-дентистичне
заведення

Дра БОГДАНА БАРАНЕЦЬКОГО

у Львові, вул. Миколая 23 ріг вул. Зиблікевича
год. орд. від 10—12 і 3—6 попол.

НАСІННЯ

городовини
та господарських рослин
буряків, трав, конюшини і т. п.

Городниче приладдя
ШТУЧНІ ПОГНОЇ
поручає інж. рільн.

Б. ПОПОВИЧ

Львів, Руска 16. (ріг Бляхарської)
Жадайте цінників!

КЛІШАРНЯ

„ЦИНКОТИП“

Львів, пл. Стрілецька 6
телефон ч. 288-42.

виконує по конкурен-
ційних цінах **одно і**
многобарвні

друкарські кліші.

НЕРВОВІ ЛЮДИ ВМИРАЮТЬ МОЛОДО!

ЧИ НЕ ЗАВЖАЖАЛИ ВИ ЧАСОМ ТАКОЖ В СЕБЕ ОДНОГО З ОСЬ-ТАКИХ ПРОЯВІВ НАДХОДЯЧОГО НЕРВОВОГО ОСЛАБЛЕННЯ?

Легка дразливість, сум, дрожання неспокій, биття серця, завороти голови, почування страху, безсонність, неспокійний сон, брак чуття в деяких частях тіла, переляк, збільшена дразливість ізза незгідливости, гомону, запаху, потяг до одуряючих середників, тютюну, напоїв, чаю, кави, дрожання псвік, або мерехкотіння в очах, наплиз крови, утиски, химерний настрій, ослаблення пам'яті, або мови — вкінці сексуальне збочення, або зник полового гону. Якщо з поданих тут проявів виступає ярко один або кілька рівночасно:

Є ЦЕ ПРИЗНАКОЮ, ЩО НЕРГИ ПОВАЖНО ОСЛАБЛЕНІ Й ВИМАГАЮТЬ СКРІПЛЕННЯ.

Не занедбуйте цього, бо інакше можуть наступити поважні психічні забурення, як напр: маячення й невідвчальність, скоре ослаблення організму й вкінці передчасна смерть. Без огляду на суть нервозности, раджу написати до мене. Я готовий *gratis* і *franco* вияснити просту методу, яка кожному принесе радісну несподіванку. Мабуть вже багато грошей видали Ви на різні засоби, що в найкращому випадку приносили лише часову пільгу. Впевняю Вас, що знаю властиву методу протиділення на ослаблення Ваших нервів. Ця метода рівночасно приводить поправу настрою, дає життєву радість, енергію, силу до праці. Багато осіб повідомили мене що почуваються, як новонароджені.

СТВЕРДЖУЮТЬ ЦЕ ТАКОЖ ЛІКАРСЬКІ ЗАСВІДЧЕННЯ. КОШТ ВІНОСИТЬ ЛИШЕ ЦІНУ ПОШТОВОЇ ЛІСТІВКИ. ВИСИЛАЮ ЦЮ ПОВЧАЮЧУ КНИЖКУ ЗОВСІМ ДАРОМ.

Якщо не можете написати, то переховайте це оголошення.

PANNONIA — APOTHEKE, Budapest 72, Postfach 83. Abt. V. 2 b.

Найсолідніші, найліпші

Львів, пл. Капітульна 3/1. ов. тел. 251-46.
п

ФУТРА солідно, дешево, модно в ТЕРНОПОЛІ виконує тільки львівська робітня футер ПAVЛА КАРП'ЯКА вул. Руська 1а. Гуртовий скуп сирих шкір з лисів, кун, крільків і т. п. На писемні запити залучити значок.

Фабрика ваг „ВІНРЕХ“
Х. ВІНТЕР — Львів, Паненська 37. Тел. 266-48. П.К.О. 501.275 поручає ВАГИ десяти і столові як рівнож свій спеціальний відділ для направи ваг всіх типів по конкурентційних цінах. — „Тисячі ваг у вжиттю“

БОЧКИ старі й нові можна дістати найдешевше у
К. РУЖИЦЬКОГО Львів, Нової Різні 37 а.

Одинокa Українська Вирібкня Роверів
Миколи БУЧКІВСЬКОГО, Львів,
ХОРУЩИНА 29, в подвірі, виконує най-солідніше ровери, наставляє, лякерує.

Знаменита

ПАСТА ДО ОБУВИ

ЕЛЕГАНТ

ВИРОБУ ХЕМІЧНОЇ ФАБРИКИ
О. ЛЕРИЦЬКА С. КА

Львів, Кордецького 6

Українське першорядне
фривієрське заведення **ІВАНЧУКА** Теодозія
Львів, вул. Шептицьких 10. — Низькі ціни.

ГАЛЯНТЕРІЯ **К. ПИЛАТ** Рогатин,
й модні товари Ринок

Для кухні

ОЕТКЕРА

міста і

будині

Одяги на всі сезони, для Панів і Священників з влас-
них і доставлених матеріалів, поручає першо-
рядна українська **Василь ХОМИН**
кравецька робітня
Львів, вул. Домініканська 11. Телефон 283-95.

ДВА МОНУМЕНТАЛЬНІ ТВОРИ

ВИДАВНИЦТВОМ „УКРАЇНСЬКА ПРЕСА“ у ЛЬВОВІ

ВИДАНІ

ВЕЛИКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

— зясовує минуле Українського Народу й Держави від праісторичних первопочинів аж до переломового 1923. року.

864 сторінки друку великої вісімки, поверх 450 ілюстрацій, мистецька обгортка. Ціна разом з футералом 25 зл. Порто: 1.50 зл.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

— перша й єдина у нас історія розвитку й чинів Української Збройної Сили від перших починів аж до доби останніх визвольних змагань.

576 сторін друку великої вісімки, 300 оргінальних ілюстрацій, 4 колірві картини, мистецька полотняна обгортка. Ціна з футералом 18 зл. Порто: 1.50 зл.

Це настільні книги кожного українця, кожного товариства й установи.
ЗАМОВЛЯЙТЕ:

Видавництво „Українська Преса“, Львів, вул. Косцюшка, ч. 1. а.

Охоронний знак

Правдивий „Elsafluid“, відомий і улюблений від 50 літ не повинен бракувати в ніякому домі!

„ЕЛЬЗАФЛЮІД“

Антисептично-косметичний засіб, уживається його нерозпушенням, або розпушенням, відповідно до потреби.

ЧИСТИЙ НЕРОЗПУЩЕНИЙ

- 1) ЯК ЗАСІБ, ЩО СКРІПЛЮЄ перетомлене тіло різними спортами, як копанням мячем, ситківкою, мандрівництвом, веслуванням, колісництвом, їздою на лещетах, легкою атлетикою й іншими спортами.
- 2) ЯК ЗАСІБ, ЩО СКРІПЛЮЄ ТІЛО при масажі м'язів при тренінгах, до всілякого рода спортів.
- 3) НЕОБХІДНИЙ для тих осіб, що перебувають задовго під дією сонячного проміння, чи то на пляжі, чи також в порі зимових спортів.

Стрілки вказують місця, всюди, де можна уживати »ЕЛЬЗАФЛЮІД«.

Негайне наスマрування „ELSAFLU-ID-ом“ запобігає, щоб творилися міхури, та лущилася шкіра.

4) ДЛЯ ВІДСВІЖЕННЯ ВОЗДУХУ в кімнаті хворого, або в переповнених приміщеннях, розпилюється „ELSAFLUID“ при допомозі відповідного розпиляча.

5) 1-2 ЛОЖКИ „ELSAFLUID-у, що їх додамо до ванни, дають відсвіжуючу і скріплюючу купіль, яка вдержує шкіру свіжою, РОЗПУЩЕНИЙ ВОДОЮ.

50 до 60 краплин „ELSAFLUID-у на склянку води уживається на відсвіження та змивання тіла. ІНШІ ПРЕПАРАТИ З МАРКОЮ „ELSA“. Помада до лица, помада до волосся, мило лілійово-молочне, барасове мило, плин на нагнітки, шведські шлункові краплі „ELSA“ бальсам, штифт на мігрену.

НОВІТНЕ ЛІКУВАННЯ ЩОРІЗ БІЛЬШЕ ВЕРТАЄ ДО ВІДОМИХ ЗДАВНА ЛІКУВАЛЬНИХ ЗЕЛ. Понад 500 родів зел — постійно свіжі на складі. „ASINOL“ — винищує зовсім шваби та таргани.

Wytwònia i wysyłka „ELSA-PREPARATÓW“ Nr. 704.

Mag. A. Gutwińskiego, Bielsko, Śląsk, Rynek 15.

Прощу жадати докладного цінника, який висилаємо зараз безплатно.

ЯКЩО стратив ти ногу або руку, набрався туберкули хребетного стовба або котрогось сустава — зголосися негайно, бо каліцтву можу зарадити, застосовуючи протези горсети, або ортопедичні апарати. **ЗМОЖЕШ** знову працювати і заробляти: не зволікай ані хвилини, **БО МОЖЕ БУТИ ЗАПІЗНО.**

ОТТО ЛІНК

Львів, Личаківська 20. Тел 272-65

Робітня новітньої мех. ортопедичної.
РІК зал. 1915.

Доставець „Укр. Т-ва Інвалідів“, клінік,
і інституцій! **ЦІНИ НИЗЬКІ!**

ЕВСТАХ ЦИБРУХ

ВІДЛИВНЯ МЕТАЛІВ

Львів, св. Мартина 39. 39. тел. 293-40

Читайте й передплачуйте тижневик „Комар“

Комплетуйте Календарі „КОМАРЯ”!

Календарі-Альманахи „Комаря” тим різняться від інших календарів, що їх **зміст ніколи не старіється**. Тому уявляють вони собою вартісні а якже в нас рідкі книги-збірки сучасного українського гумору і сатири на актуальні політичні проблеми. Цього рода книжок не сміє бракнути у Вашій бібліотеці!

Досі вийшли:

Календар „К о м а р я” на 1935. р. Ціна 1.50 зл. (вичерпаний)

Календар „К о м а р я” на 1936. р. Зниж. ціна 1.— зл.

Альманах „Б о в і я н а в і й н о ю” на 1937. р. Ціна 1.50 зл.

Запас річників 1936 і 1937. невеликий — тож спішіть з замовленнями, бо може бракнути. Полагоджуємо тільки готівкові замовлення з долученою оплатою за порто, яке виносить 0.30 зл.

Адресувати: „К О М А Р”, Львів, Косцюшка 1 а.

3.51 (1986)

5610

ГУМОР, САТИРА, РОЗВАГА
І ЗНАМЕНИТІ КАРИКАТУРИ

— ось козирі єдиного українського
сатирично-гумористичного тижневика

„КОМАР“

ЧИТАЙТЕ Й ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

PA5610 y